

DOĞU ANADOLU
KALKINMA AJANSI

ÇATAK İLÇE ANALİZİ

EKONOMİK
YAPI

SOSYO
KÜLTÜREL
YAPI

ALTYAPI
VE
ULAŞIM

ÇEVRE
VE
ENERJİ

HAZIRLAYAN
Mustafa TURNA
Planlama, Programlama ve
Koordinasyon Birimi Uzmanı

Nisan, 2016

DAKA
DOĞU ANADOLU
KALKINMA AJANSI

ÇATAK İLÇE ANALİZİ

HAZIRLAYAN

İbrahim ERKEN

Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi Uzmanı

Nisan, 2016

Yönetici Özeti

Kısaltmalar

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
AVA	: Alansal Varlık Araştırması
ÇED	: Çevre Durum Raporu
BSTB	: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
BSTBİM	: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İl Müdürlüğü
DAKA	: Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
MDA	: Mevcut Durum Analizi
KSS	: Küçük Sanayi Sitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MTA	: Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü
VİGTHM	: Van İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
VANTSO	: Van Ticaret ve Sanayi Odası
URA	: Uluslararası Rekabetçilik Analizi
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SEP	: Stratejik Plan
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
VİBSTM	: Van İl Bilim Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü
ISAC	: International Standard Age Classification

İçindekiler

Yönetici Özeti	i
Kısaltmalar	ii
Tablo, Grafik, Resim, Şekil ve Harita Listeleri	v
1 Harita Listesi	v
2 Tablo Listesi	v
3 Grafik Listesi	vii
4 Şekil Listesi	vii
5 Resim Listesi	vii
1 Giriş	1
1.1 İlçeye Genel Bakış	1
1.2 İlçe'nin Coğrafi Yapısı	2
1.2.1 Coğrafi Konum ve İdari Sınırlar	2
1.2.2 Dağlar	3
1.2.3 Ovalar	5
1.2.4 Vadiler, Plato ve Yaylalar	6
1.2.5 Riskli Alanlar	6
1.2.6 Genel Toprak Yapısı	9
1.2.7 Akarsular, Göller ve Sulak Alanlar	13
1.2.8 Çayır ve Mera Alanları	15
1.2.9 Sıcaklık	16
1.2.10 Yağış	19
1.3 İlçe'nin İdari Yapısı	20
2 Sosyo-Kültürel Yapı	22
2.1 Nüfus	22
2.2 Göç	24
2.3 Eğitim	24
2.4 Sağlık	30
2.5 Spor	30
2.6 Sivil Toplum Kuruluşları	31
2.6.1 Dernekler	31
2.6.2 Vakıflar	32
3 Ekonomik Yapı	32
3.1 Tarım ve Hayvancılık	33
3.1.1 Tarımsal Yapı ve Alan	33
3.1.2 Bitkisel Üretim	35

3.1.3	Hayvansal Üretim	39
3.2	Sanayi	48
3.2.1	Küçük Sanayi Siteleri	50
3.2.2	İlçede Öne Çıkan Sektörler	50
3.2.3	İstihdam ve Sosyal Güvenlik	53
3.3	Madencilik.....	54
3.3.1	Yeraltı Zenginlikleri.....	54
3.4	Kültür ve Turizm.....	56
3.4.1	İlçede Kültürel Göstergeler	56
3.4.2	Tarihi ve Turistik Mekânlar.....	56
3.4.3	Koruma ve Sit Alanları	58
3.4.4	İlçede Konaklama İmkanları.....	59
4	Altyapı ve Ulaşım	61
4.1	Altyapı	61
4.1.1	İçme Suyu	61
4.1.2	Atık Su ve Kanalizasyon	62
4.1.3	Katı Atık	64
4.1.4	İletişim ve Haberleşme	66
4.2	İlçede Ulaşım	67
4.2.1	Karayolları	67
5	Çevre ve Enerji	71
5.1	Çevre	71
5.1.1	Endemik Flora.....	71
5.1.2	Endemik Fauna	72
5.2	Enerji	74
5.2.1	Doğalgaz	74
5.2.2	Elektrik.....	74
5.2.3	Yenilenebilir Enerji	74
6	Sonuç ve Değerlendirme	81

Tablo, Grafik, Resim, Şekil ve Harita Listeleri

1 Harita Listesi

Harita 1: İlçe İdari Yapısı	3
Harita 2: Van İli Topoğrafyası	5
Harita 3: Van Deprem ve Fay Hattı Haritası.....	7
Harita 4: Çatak İlçesi Riskli Bölgeler	8
Harita 5: Çatak İlçesi Genel Toprak Yapısı.....	10
Harita 6: Çatak İlçesi Arazi Kabiliyeti Sınıfları.....	11
Harita 7: Çatak İlçesi Hidrolojik Yapı	14
Harita 8: Çatak İlçesi Çayır ve Mera Alanları	16
Harita 9: Yıllık Ortalama Yağış Miktarı	19
Harita 10: Van İli Tarım Arazileri	34
Harita 11: TRB2 Bölgesi Sebze ve Meyvecilik Alanları ve Potansiyel Örtü Altı Sebzecilik Alanları	39
Harita 12: TRB2 Bölgesi Büyükbaş Hayvancılığın Yoğunlaştığı Alanlar	41
Harita 13: TRB2 Bölgesi Küçükbaş Hayvancılığın Yoğunlaştığı Alanlar	43
Harita 14: TRB2 Bölgesi Arıcılığın Yoğunlaştığı Alanlar	47
Harita 15: Van İli Maden Haritası.....	55
Harita 16: Van İli Koruma ve Sit Alanları.....	59
Harita 17: Depolama Alanları ve Atık Su Tesisleri	66
Harita 18: Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü Karayolları Haritası.....	69
Harita 19: Van İli Endemik Flora Alanları	72
Harita 20: Van İli Endemik Fauna Alanları	73
Harita 21: TRB2 Bölgesi Elektrik Üretim Santralleri.....	74
Harita 22: TRB2 Bölgesi Jeotermal Kaynaklar Haritası.....	75
Harita 23: TRB2 Bölgesi'nde Bulunan HES Projeleri	77
Harita 24: Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası.....	78
Harita 25: TRB2'de Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası.....	79

2 Tablo Listesi

Tablo 1: Van İlinin Arazi Kullanım Durumu.....	12
Tablo 2: Van İli Çayır ve Mera Alanları, 2015 (ha olarak)	15
Tablo 3: 1988-2007 Yılları Arası Uzun Dönem İklim Verileri	17
Tablo 4: 2016 Yılına Kadar Olan Süreç Uzun Dönem İklim Verileri	17
Tablo 5: Van İli 1988-2007 Yılları Arası Uzun Dönem İklim Verileri	18
Tablo 6: Bölgede Yer Alan İlçe, Mahalle ile Bölgenin Yüzölçümüne İlişkin Genel Bilgiler, 2016	20
Tablo 7: Bölgede Yer Alan Köylerin İlçeye Uzaklığı İle Uzaklığı ve Nüfus Bilgileri, 2016.....	20
Tablo 8: 2010-2015 Yılları Arası Bölge Nüfusu, 2015.....	22
Tablo 9: Bölgede Bağımlılık Oranları, 2015	24
Tablo 10: Bölgenin Aldığı ve Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı, 2014	24
Tablo 11: Üç Büyük Şehirde Çatak, Van ve TRB2 Nüfusuna Kayıtlı İnsan Varlığı.....	24
Tablo 12: Çatak, Van, TRB2 Genel Eğitim Verileri.....	25
Tablo 13: Taşınmalı Eğitim Yapan Okul Sayıları, Halk Eğitim Merkezi ve Özel Eğitim Kurumları Sayısı.....	29
Tablo 14: Bölgede Üniversitelere Ait Bilgiler, 2015	29
Tablo 15: Bölgede Sağlık Kuruluşları ve Uzman Personel Sayıları, 2016	30

Tablo 16: Spor Tesisi ve Toplam Lisanslı Sporcu Sayıları, 2015.....	30
Tablo 17: Bölgede Dernek ve Üye Sayıları, 2015	31
Tablo 18: Faaliyet Alanına ve Türüne Göre Dernek Sayıları, 2016	31
Tablo 19: Bölgede Kuruluş Amacına Göre Vakıflar, 2015	32
Tablo 20: Çatak, Van ve TRB2'de Tarım Alanları, 2015 (Dekar olarak)	33
Tablo 21: Traktör Sayısı ve Traktör Başına Ekilen Tarım Alanı, 2014.....	35
Tablo 22: Bölgede Ürün Türlerine Göre Ekilen Tarla Alanı ve Üretim Miktarları, 2015	35
Tablo 23: İlçede Ürün Türlerine Göre Ekilen Alan ve Üretim Miktarları, 2015	36
Tablo 24: İlçede Öne Çıkan Sebze Ürünleri, 2015 (Ton olarak)	37
Tablo 25: İlçede Öne Çıkan Meyve Ürünleri, 2015 (Ton olarak).....	37
Tablo 26: Yıllar İtibariyle Büyükbaş Hayvan Varlığı (Aksi belirtilmedikçe sayı olarak)	40
Tablo 27: Yıllar İtibariyle Küçükbaş Hayvan Varlığı (Adet olarak)	42
Tablo 28: Yıllar İtibariyle Kanatlı Hayvan Varlığı.....	45
Tablo 29: Bölgede Arı Kovanı, Arıcılık Yapan İşletme Sayısı, Balmumu Ve Bal Üretimi 2015	47
Tablo 30: Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Süt Üretimi (Ton) (Aksi belirtilmedikçe sayı olarak).....	48
Tablo 31: Van İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı.....	49
Tablo 32: Van İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri.....	50
Tablo 33: Çatak'ta İmalat Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Dağılımı, 2015	51
Tablo 34: İlçede Faal Şirket Sayıları,2016.....	51
Tablo 35: Çatak'ta Öne Çıkan Meslek Kolları ve İşletme Sayıları, 2015.....	52
Tablo 36: Çatak'ta Meslek Kolları ve İşletme Sayıları, 2015.....	52
Tablo 37: İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı	53
Tablo 38: Çatak ve Van'da Alanlara Göre İstihdam Oranları	54
Tablo 39: Bölgede İşyeri ve İstihdam Verileri, 2015.....	54
Tablo 40: Bölgede Sosyal Güvenlik İstatistikleri, 2015	54
Tablo 41: Bölgede Kültürel Göstergeler, 2015	56
Tablo 42: TRB2 Bölgesi Konaklama Tesis Kapasitesi.....	60
Tablo 43: Çatak'ta Konaklama Kapasitesi, 2015.....	60
Tablo 44: Van İli İlçelere Göre Köylerin İçme Suları Durumu	62
Tablo 45: Kentsel Kanalizasyon Altyapısı Envanteri	63
Tablo 46: Kırsal Kanalizasyon Altyapısı Envanteri.....	64
Tablo 47: Van İli Vahşi Depolama Alanları	65
Tablo 48: Van İli Yol Satış Cinsleri Çizelgesi	70
Tablo 49: Çatak İlçe Merkezinden Bazı İllere Karayolu Uzaklıkları	70
Tablo 50: TRB2 Bölgesi'nde Bulunan Jeotermal Sahalar.....	76
Tablo 51: Van İli Su Kaynakları Potansiyeli	76
Tablo 52: TRB2 Bölgesi Hidroelektrik Santralleri	77

3 Grafik Listesi

Grafik 1: İlçede Nüfus Artış Hızının Değişimi, 2015	22
Grafik 2: Çatak'ın Nüfus Piramidi, 2015	23
Grafik 3: Okul Çağındaki Nüfusun Eğitim-Öğretim Düzeylerine Göre Yüzdesi	26
Grafik 4: Okulöncesi Seviyede Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2014-2015	26
Grafik 5: İlköğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2014-2015	27
Grafik 6: Genel Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları	27
Grafik 7: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2014-2015	28
Grafik 8: Eğitim durumu 2015 (% Olarak)	29
Grafik 9: İşyerlerinin İlçelere Göre Dağılımı, 2015	49
Grafik 10: Çatak Global Radyasyon Değeri (KWh/m ² -gün)	79
Grafik 11: Çatak Güneşlenme Süreleri (saat)	80
Grafik 12: Çatak PV Tipi-Alan-Üretililebilecek Enerji (Kwh-Yıl)	81

4 Şekil Listesi

Şekil 1: Çatak Dağ Yapısı	4
Şekil 2: Van-Çatak Arası Karayolu Güzergâhı	68

5 Resim Listesi

Resim 1: Çatak Kanisipi Çağlayanı	57
Resim 2: Çatak Çayında Rafting	58

1 Giriş

1.1 İlçeye Genel Bakış¹

Çatak 645'te yöreye gelen Araplar tarafından kurulmuştur. Daha sonra Bizans İmparatorluğu'nun eline geçen Çatak 1071 Malazgirt Meydan Muharebesiyle Anadolu'ya gelen Türkler tarafından fethedilmiştir. Selçuklu Devleti'nin idaresinde bir müddet kaldıktan sonra 1100 yılında Sökmenli Devleti'nin yönetimine geçmiştir. Köseadağ Savaşı (1243) ile Moğol istilasına uğramış olan Çatak 1350 yılından sonra Hakkâri Beyliği'nin eline geçmiştir. Timur'un Anadolu Seferine kadar Hakkâri Beyliği'nin idaresinde kalan ilçe, daha sonra İran'da bulunan Safevi Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir. 1548 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir.

Çatak, Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1830'lu yıllarda büyük bir kasaba haline getirilmiş olup, uzun süre Hakkâri Derebeyliğine bağlı olarak kalmıştır. İlçenin eski adı "ŞAĞI HAKKÂRİ" olup, 1865 yılında İlçe teşkilatına kayıt edilirken "ŞİTAK" adını almıştır. Cumhuriyet İdaresi kurulduktan sonra İlçenin adı Çatak olarak değiştirilmiştir.

1914-1915 yıllarında Çatak ilçesi Rus işgaline uğramıştır. İmparatorluk zamanında Şark Vilayetlerinin birçoğunda olduğu gibi Çatak merkez ve köylerinde azınlık halinde Ermeniler yaşamaktaydı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında (1914-1915) Van Vilayeti ve civarı Ruslar tarafından işgal edilince Çatak İlçesi de bu işgalden kurtulamamıştır. İşgal sırasında Ruslarla birlik olan Ermeniler, Rusların himayesi ile Türklere çok zulüm ve işkence yapmış, birçok Türk'ü şehit etmişlerdir. Bu nedenle o zamanlarda Ermenilerin saldırısına biraz olsun karşı koymak için belli sayıdaki Çataklı Türk, şimdiki Karşıyaka ile Alaçam Mahallelerini inşa ederek İlçe merkezini işgal eden Ermenilerin İlçeyi terk etmeleri için zemin hazırlamışlardır.

1917 yılında Rusya'da çıkan ihtilal ile Çarlık idaresi devriliş yerine Bolşevik idaresi kurulunca, Rusya yurtdışındaki askeri birliklerini çektiği sırada Ermenilerin bir kısmı İran'a bir kısmı Rusya'ya, bir kısmı da Irak'a giderek Çatak'ı terk etmişlerdir.

Çatak'ın sınırlarında tarihi eser olarak üç kemer köprü vardır. Bu köprülerden birisi ilçenin içerisinde olup Sortkin Çayı üzerinde geçit vermekte ve halen kullanılmaktadır. Diğer iki köprü "Holkan" ve "Zırıl" köprüleri, Norduz Deresi üzerinde olup, dere üzerinde halen geçit veren yerlerdir. Köprülerin Selçuklulardan kaldığı sanılmaktadır. İlçe mıntıkasında milattan önce 330 senesinde Doğu Hun İmparatorluğu'nun Alanlıların Kuzey Kafkasya'daki yerlerini almaları üzerine gerek Alanlılar ve gerekse Orta Asya'daki dağlık mıntıkada bulunan "Artuş Şehri" civarındaki yerleri Doğu Hunların eline geçen Türk aşiretleri, Hunlar ile birlikte Mezopotamya'ya gelmişlerdir.

Öz vatanları olduklarını söyledikleri Kuzey Kafkas ve Artuş Şehri ile iklim ve doğa şartları aynı olan Çatak'ın Narlı Nahiyesi mıntıkasına o zaman geldikleri ve Alanlılar ile Artuş aşiretleri olarak yerleştiklerini ve halen Alanlılar Yaylası olan Tırşın'da büyük taşlar üzerine yapılmış ağaç resimlerine ilaveten bu ağacın dalına ön ayağını uzatmış keçi resmi ile taş üzerindeki keçinin arkasında kurt resmi bulunan birkaç taş eser ile atalarını izaha çalışmışlardır. Bu taşlar üzerindeki resimlerin dedelerinden (atalarından) kalma eserler olduğunu söylemektedirler.

¹ Çatak Kaymakamlığı Web Sitesi (<http://www.catak.gov.tr>) Erişim Tarihi 09.02.2016

1.2 İlçe'nin Coğrafi Yapısı

1.2.1 Coğrafi Konum ve İdari Sınırlar²

Çatak ilçesi 38°01'30.1" - 37°59'54.6" kuzey paralelleri ile 43°03'13.6" - 43°03'32.4" doğu meridyenleri arasında yer alır. Çatak doğuda Başkale, batıda Bahçesaray, kuzey doğuda Gürpınar, kuzey batıda Gevaş, güney doğuda Beytüşşebap, güney batı da ise Pervari ilçeleri ile sınırdadır. Çatak il merkezine 87 Km. uzaklıktadır. Van ili, Türkiye topraklarının %2,65'lik kısmını oluştururken; Çatak'ta bu oran neredeyse onda biri olup %0.28'dir. İdari olarak ilçeye bağlı Cumhuriyet Mahallesi, Adnan Menderes Mahallesi, Karşıyaka Mahallesi, Bahçelievler Mahallesi ve Hacı Osman Mahallesi olmak üzere toplam beş mahalle, 27 köy ve 96 mezrası mevcuttur. İlçe merkezinden Bahçesaray ilçesine ikinci yol, Şırnak İline bağlı Beytüşşebap ve Siirt iline bağlı Pervari İlçelerine ulaşımı sağlayan kara yolu çalışmaları Çatak sınırlarında bitirilmiş olup faaliyete geçmemiştir. Bu yol yapımı bitirildiğinde Çatak'a ekonomik ve sosyal yaşamda canlılık getirecektir. Çatakta on binlerce büyük ve küçükbaş hayvanın yayılabileceği geniş alanlara sahip yaylalar mevcuttur. Bunlardan bazıları: Takuh, Melkuşan, Aruh, Kirapit, Pip, Karabulak, Golcebel, Kalüt ve Tirşin yaylalarıdır. İlçe içinden biri Gürpınar ilçesinin Yalınca (Norduz) Köyü'nden, diğeri Çatak Işınlı Köyü'ne bağlı Elmacı Mezasından doğup gelen iki Çay Belediye sınırları içinde birleşip Çatak Çayı adını alarak, güneyde Dicle Nehri'nin bir kolu olan Botan ırmağına (Botan Çayı) karışmaktadır.

² Çatak Belediyesi Web Sitesi (<http://www.catak.bel.tr>) Erişim 09.02.2016

Harita 1: İlçe İdari Yapısı

1.2.2 Dağlar

Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Murat-Van Bölümü'nde yer alan Van ilinin kuzey ve güneyinde yüksek dağlar, doğu bölümünde ise yüksek platolar bulunurken, il toprakları genellikle yüksek dağlık alanlardan oluşmaktadır. Van ili alanının %53'ünü kaplayan dağlar, genelde yüksek sıradağlar ve volkanik kökenli dağlar şeklindedir. Van il sınırları içinde dorukları 3.000 metreyi aşan birçok dağ bulunmaktadır. Eğim

yüzdeleri ilin güneybatısında yer alan Bahçesaray ve Çatak ilçesinde %50'lere kadar çıkarken; güneydoğu kesimine, Gürpınar ve Başkale ilçelerine doğru azalmaktadır.

İlin kuzey kesimini dorukları il sınırları dışında kalan Aladağ (3.255 m) ve Tendürek Dağı (3.542 m) engebelenmektedir. Bu kesimden, Tendürek Dağı'nın doğusundan güneye, İran sınırına doğru uzanan dağlar yer almaktadır. Bu dağların yükseltisi 2.600 m civarında olup daha güneydoğuda 2.900 metre düzeyinde yükseltiler görülmektedir. Bu bölgedeki başlıca yükseltiler; Dumanlıdağ, Elegan dağları, Kırklar dağı, Tavor dağı ve Kotur Tepesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çatak deniz yüzeyinden 1512 metre yükseklikte olup sarp ve dağlarla çevrili bir araziye sahiptir. Dağların yüksekliği ise 3000 metre civarındadır. İlçenin kuzeyinde sınırları Çatak ilçesi Derebaşı köyü ile Gevaş ilçesinin İliköy (Dağyöre) köyü arasında kalan Çatak'a 27 km uzaklıktaki Çadır (Artos) Dağı (3,554 m) bulunmaktadır. İlçenin kuzey doğusunda Çatak ilçesi Onağıl Köyü sınırlarında bulunan ve Çatak'a 31 km mesafedeki Mevzi Dağı (3,363 m) bulunmaktadır. İlçenin doğusunda Çatak ilçesi ile Bahçesaray Kaşıkçılar köyü arasında bulunan Çatak'a 15 km mesafedeki Kepçe Dağı (3,450 m) bulunmaktadır. İlçenin güneydoğusunda Beytüşşebap'ın Doğanyol köyüne bağlı, Çatak'a 53 km uzaklıkta bulunan Damla Dağı (2,981 m) bulunmaktadır. Bu dağların haricinde İhtiyarşahap Dağı (3,583 m) , Karlıdağ (3,192 m), Kavussahapdağı (3,021 m) gibi dağları da bulunmaktadır.

Arnos dağında yılın belli zamanlarında çığ düşmesi görülmektedir. Artos Dağı fazla avlanmadan dolayı doğal hayvan varlığını büyük ölçüde kaybetmiştir, ancak ayı, tavşan, keklik ve kurt gibi hayvanlar halen yaşamaktadır.

Şekil 1: Çatak Dağ Yapısı

Kaynak: <http://peakery.com/>

Yukarıdaki şekilden de anlaşılacağı üzere Çatak ilçesi dağların arasında kurulmuş bir ilçedir. Çatak'ı çevreleyen 15'ten fazla dağ bulunmaktadır.

Harita 2: Van İli Topoğrafyası

1.2.3 Ovalar

Van ili genelinde ovalar, Van ili genelindeki alanlarında %14'ünü kapsamaktadır. Van ili sınırları içinde yer alan başlıca ovalar, Van, Erciş, Hoşap, Çaldıran, Muradiye ve Saray ovalarıdır. Bunun yanında ilin Tarhani gibi tarımsal faaliyetler açısından önem taşıyan düzlükleri bulunmaktadır.(AVA)

Çatak İlçesi daha önce de bahsedildiği üzere dağlık alanda kurulmuştur. İlçenin tek düzlüğü Çatak Deresi boyunca doğuya doğru genişleyen küçük bir bölgedir.

1.2.4 Vadiler, Plato ve Yaylalar

Vadi, akarsuyun içinde aktığı, kaynaktan ağıza doğru sürekli inişi bulunan ve birkaç kilometre ya da binlerce km. olabilen coğrafi alandır. Kısaca vadi, iki dağın arasında zamanla oluşan çukurluktur. Vadiler, akarsuların yaptığı aşınmayla yanlamasına, derinlemesine gelişir. Bu tanıma bakıldığında dağların yoğun olduğu Çatak ilçesi vadiler bakımından çok zengin bir ilçe olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çatak ile aynı ada sahip olan Çatak vadisi, Van'ın güneyinde bulunan Çadır Dağı'nın güney ve doğu kısımlarından başlayıp, Çatak Çayı istikameti boyunca ilerler. Bitki çeşitliliği bakımından oldukça zengin olan vadi harika bir doğa alanıdır. Vadi halkının en önemli geçim kaynakları bal ve ceviz yetiştiriciliğidir. Çatak'ta gelişmiş olan bal yetiştiriciliğinin sebebi vadideki çiçekli bitkilerin çeşitliliğidir. Ceviz yetiştiriciliğinden ötürü vadide bulunan cevizlikler geniş alanlar oluşturmaktadır. Sıcak yaz günlerinde halk serinlemek için Kanisipi Çağlayan'ında piknik yapmaktadır. Kışın kuruyan bu çağlayan, mayıs ayı ile tekrar gürül gürül akmaya başlar. Çağlayanın etrafında bulunan tesisler, yazın piknikçiler tarafından çokça ziyaret edilmektedir. Çatak Vadisi'nde bulunan eski taş köprülere ve manastırlara bakılınca, eski çağlardan beri Çatak Vadisi'nin popüleritesinin bulunduğu anlaşılmaktadır. İlçe merkezinde bulunan taş köprü ve Çatak Narlı yolu kenarındaki Hurkan Köprüsü halen geçit vermeye devam etmektedir.

Çatak Vadisi'nin bir diğer özelliği de vadide yaşayan 190 tür kelebeğin varlığının ortaya konulmasıdır. Türkiye'de yaşayan kelebek türlerinin sayısı 410 civarı olduğu düşünüldüğünde Çatak Vadisi'nde, neredeyse Türkiye'de yaşayan kelebek türlerinin yarısı yaşamaktadır. Bu özelliği ile Çatak Vadisi, kelebekler vadisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlçede on binlerce büyük ve küçükbaş hayvanın yayılabileceği geniş alanlara sahip yaylalar mevcuttur. Bunlardan bazıları: Takuh, Melkuşan, Aruh, Kirapit, Pip, Karabulak, Golcebel. Kalüt ve Tirşin yaylarıdır.

1.2.5 Riskli Alanlar

Topraklarının %53'ü dağlardan oluşan Van ili, yükseltileri 3.000 metreyi aşan volkanik dağlarla çevrilidir. Bunun yanında Van ilinin %59,93 gibi büyük bir kısmının %12'den fazla eğime sahip alanlardan oluştuğu görülmektedir. Van ili genelinde % 12'den az eğime sahip alanlar ise % 24,94'lük bir orana sahiptir. Yüksek derecede eğime sahip yerlerde riskli alanlardan bahsedilmektedir.

Riskli alanlar, erozyon, deprem vb. doğal afet riski taşıyan bölgeleri kapsamaktadır. Nitekim bu bölgeler, gerek yerleşim gerekse de tarım vb. ekonomik faaliyetler açısından risk oluşturduğu gibi diğer faktörler için de önem taşımaktadır. Bu bağlamda topografya ve jeomorfoloji kapsamında bu konulara da yer verilmiştir.

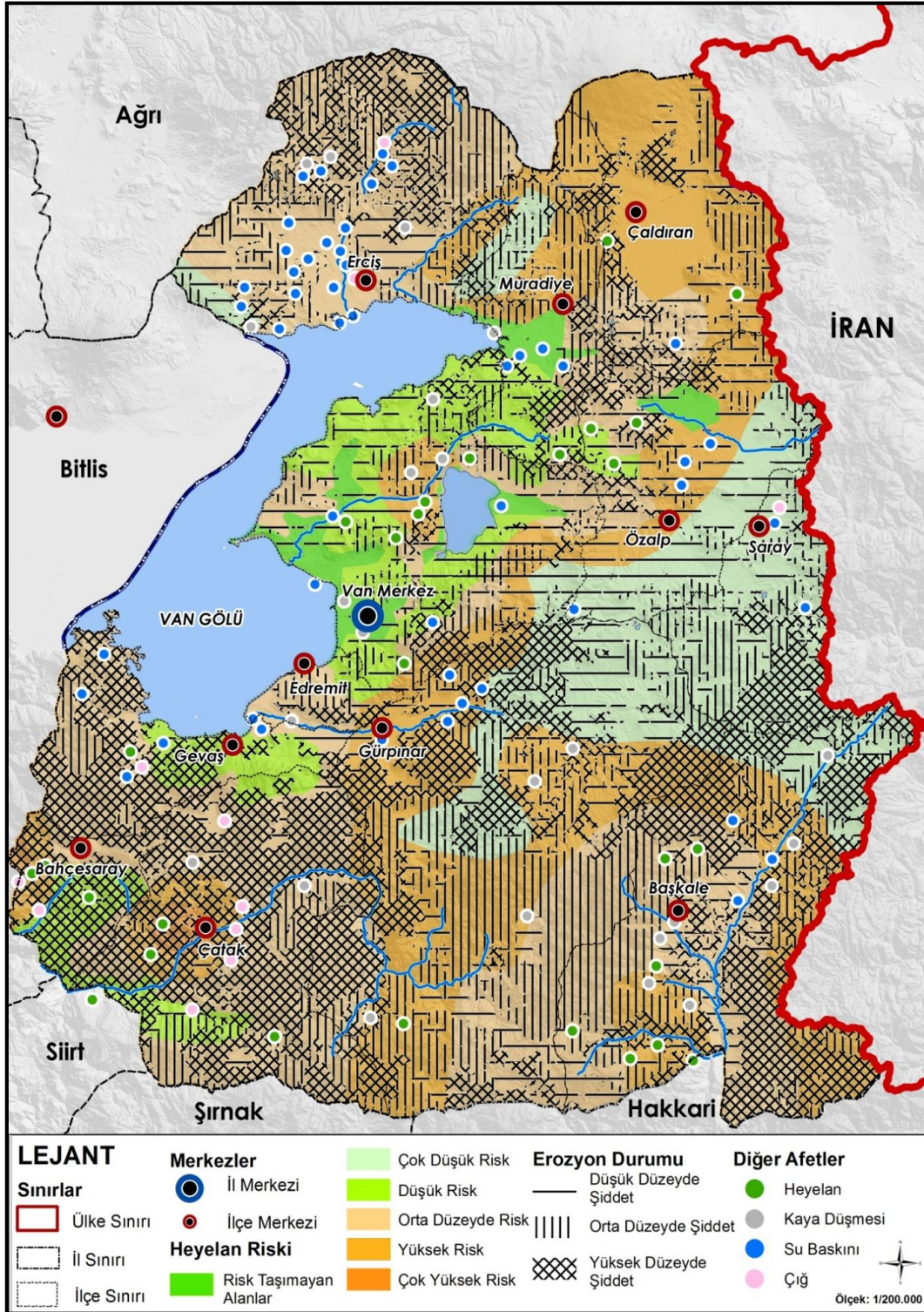
Çatak ilçesi her ne kadar dağlık bir alanda kurulmuş olsa da 1. derece deprem bölgesi içerisinde yer almaktadır. İlçenin güneydoğu ve güneybatı bölümlerinden diri fay hatları geçmektedir. Nitekim 1945 yılında merkez üssü Çatak olan 5,8 büyüklüğünde acı hasarlar oluşturan deprem meydana gelmiştir.

Van ilinin güney kısmında eğimin yüksek olduğu dağlık alanlarda erozyon riski yüksektir. Bu bağlamda Gevaş, Bahçesaray ve Çatak ilçeleri topraklarının geneli ile Başkale ilçesinin kuzey ve doğusu, Gürpınar ilçesinin kuzeyi ve Erciş ilçesinin kuzeyi erozyon şiddetinin en yüksek olduğu alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlçedeki çığ olayları yoğun olarak Çatak ilçesinin doğusunda yaşanmaktadır. İlçe sınırları içerisindeki Sak Mezra altı, Gökçedal Mezrası, Çılga Köyü, eski Konalga Köy üstü, Çılga Köyü Karadana Deresi, Bilgi Kanimaran Mevkii, Korulu Köyü Gelenler Mezrası, Yuvalıçam Deresi ve Çılga Köyü Bölmetaş Altı'nda ortalama her yıl çığ olayları yaşanmaktadır. Bazı mevkilerde yılda birden fazla çığ olayı yaşanabilmektedir. Bu çığ olaylarında genellikle can ve mal kaybı yaşanmamaktadır.

2007 yılında Van Merkez ve ilçelerinde geniş çaplı sel baskını meydana gelmiş ve Bölgesel Afet Etkililik oluru alınmıştır. Sel baskını riski olan yerler incelendiğinde Van merkezde Topaktaş Köyü, Çatak ilçesinde de Işınlı Elmacı Mezrası ve Yukarı Narlıca Köyü bu kapsamda incelenebilir.

Harita 4: Çatak İlçesi Riskli Bölgeler

1.2.6 Genel Toprak Yapısı

Topografya, iklim ve ana madde farklılıkları nedeni ile Çatak ilçesinde çeşitli büyüklükte toprak grupları oluşmuştur. Büyük toprak gruplarının yanı sıra Çatak ilçesinde toprak örtüsünden yoksun bazı arazi tipleri de görülmektedir.

Çatak'ta oransal olarak büyükten küçüğe doğru kestane rengi topraklar, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kahverengi topraklar, alüvyal topraklar ve kireçsiz kahverengi topraklar bulunmaktadır. Toprak yapısı sınıflandırması olarak da ekseriyetle VII. sınıf tarım toprakları olmak üzere sırasıyla IV. , VIII. ve III. Sınıf topraklar da bulunmaktadır.(Bkz harita 5 ve harita 6) Çatak'ta bulunan toprak çeşitleri ve toprak yapısı sınıflandırması ile ilgili bilgiler aşağıdadır.

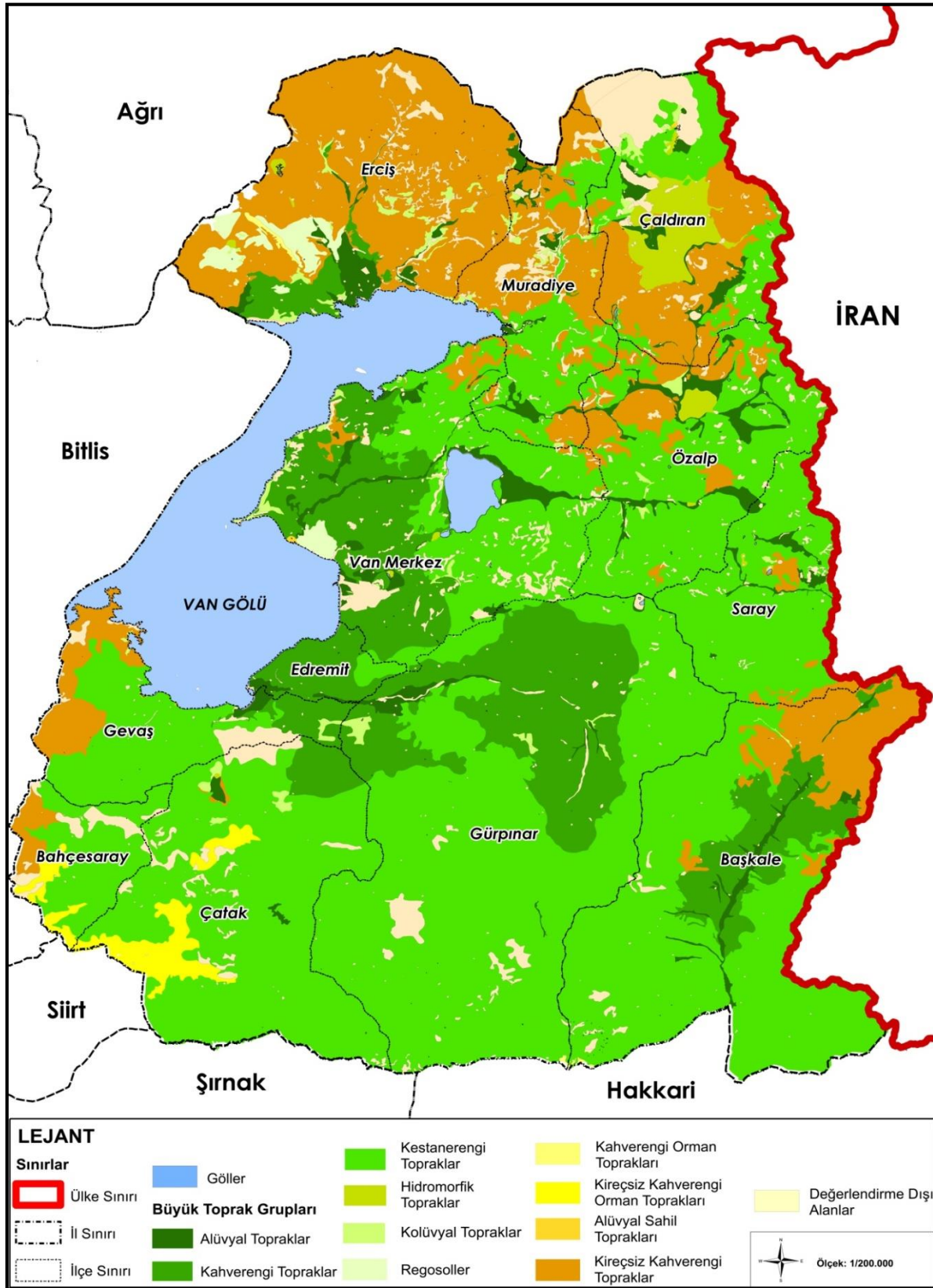
-Kahverengi Topraklar: Orta derecede organik maddeye sahip, kireçli, çok miktarda kalsiyum ihtiva eden ABC profilli zonal topraklardır. Aşınmış toraklarda yüksek baz saturasyonunu ve sadece AC horizonunu yerlerde görülür. PH nötr durumundadır ve alt katmanlarında jips birikimi görülmektedir. Van ili genelinde toplam 292.652 hektarlık alan kaplamaktadır.

-Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları: Kireçsiz, reaksiyonu asit, nötr veya kalemli, doğal verimlilikleri fazla olmayan A (B) C profilli topraklardır. A horizonu granüler, B horizonu köşeli blok yapıdadır. Genellikle ladin, kayın, köknar, sarıçam ve meşe örtüsü altında oluşmaktadır. Ph 6.5- 7.2 arasında değişmektedir. Van ilinde toplam 25.622 hektarlık alan kaplamaktadır.

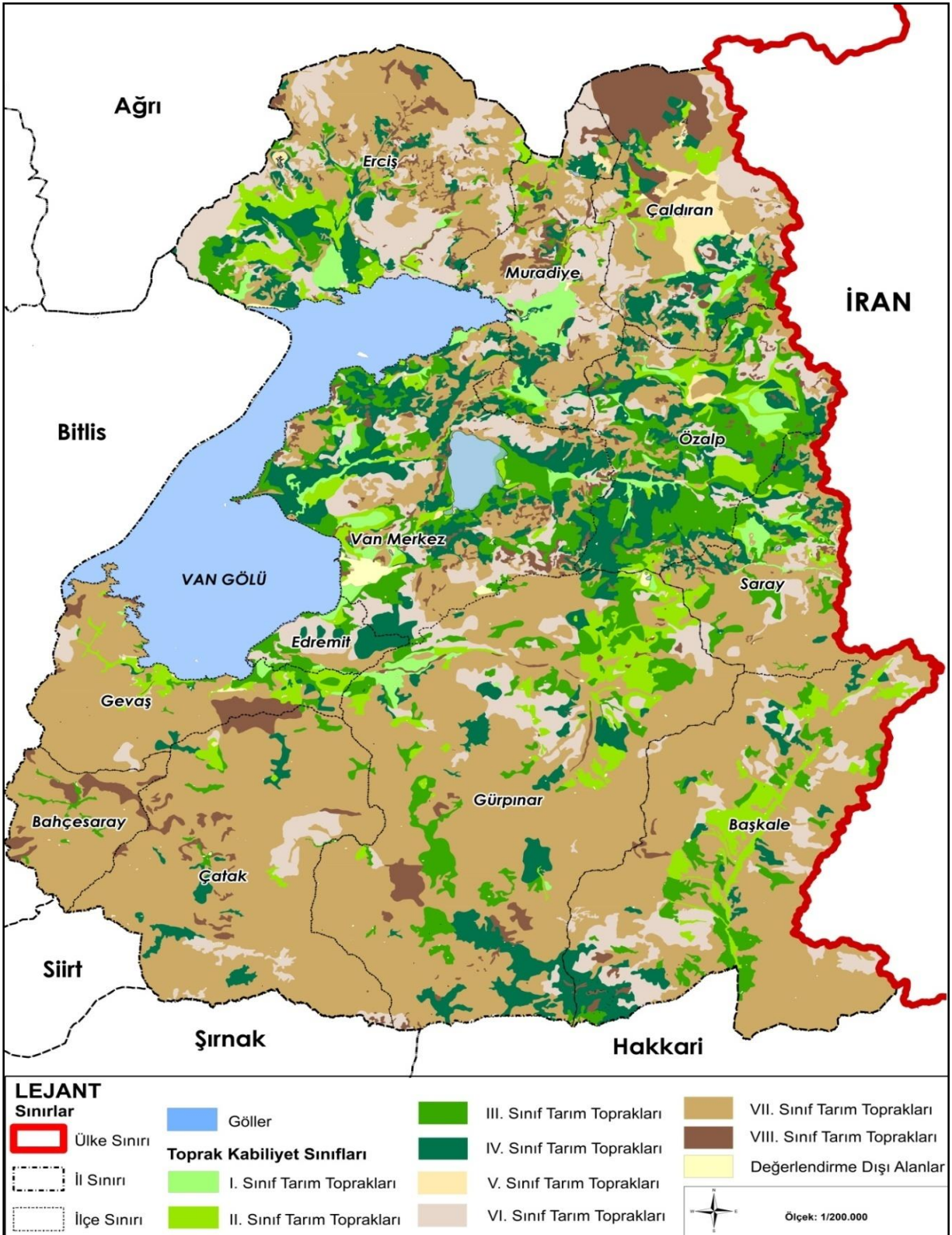
SINIF- IV:IV. sınıf tarım arazileri 219.650 ha alan kaplamakta ve Van ilinin % 11,7'sini oluşturmaktadır. IV. sınıf tarım arazilerinin toprak gruplarına göre dağılımı incelendiğinde; % 3'ü kolüviyal topraklar, %52'si kestane rengi topraklar, % 22,5'i kireçsiz kahverengi topraklar, % 16'sı kahverengi topraklar, %3'ü ise regasol topraklardan oluşmaktadır. Bu alanların kullanım durumları incelendiğinde ise 102.821 hektarında kuru tarım, 10.057 hektarı sulu tarım yapılan araziler olup 105.729 hektarı çayır-mera alanı, 952 hektarı da tarım dışı kullanımlar içindir.

SINIF- VIII: VIII. sınıf araziler 86.117 ha alan kaplamakta ve Van ilinin % 4,5'ini oluşturmaktadır. Bu arazilerin toprak gruplarına göre dağılımı ise 314 ha sazlık-bataklık, 1.683 ha ırmak- taşkın yatakları, 80.383 ha çıplak kaya ve moloz, 3.145 ha yerleşim alanı, 592 ha sahil kumulu, 2.318 ha su yüzeyi şeklindedir. Toprak türü kadar eğim ve toprak derinliğinin de oldukça önemli olduğu tarımda, tüm toprak sınıflarında yapılan kuru tarımda kullanılan toplam 291.965 hektarlık alanın %5,08'i düze yakın meyilde, %19,3'ü hafif meyilde, %49'u orta meyilde, %24,9'u dik meyilde, % 1,64'ü çok dik meyilde bulunmaktadır.

Harita 5: Çatak İlçesi Genel Toprak Yapısı

Harita 6: Çatak İlçesi Arazi Kabiliyeti Sınıfları

Tablo 1: Van İlinin Arazi Kullanım Durumu

Arazi Kullanım	Alan Büyüklüğü (Ha)	Yüzde (%)
Akarsu-Dere Yatakları	257,81	0,01%
Göller - Göletler	190.400	9,14%
Baraj Gölü	1.871,18	0,09%
Sazlık ve Bataklık Alanlar	9.668,28	0,46%
Arıtma Tesis Alanı	16,24	0,00%
Depolama Alanı	4,49	0,00%
Ağaçlık Alan	108,39	0,01%
Fundalık Alanlar	90.111,01	4,32%
Orman Alanları	26.293,7	1,26%
Mera ve Çayırılık Alanlar	1.118.674,43	53,67%
Kuru Tarım Alanları	290.830,70	13,95%
Sulu Tarım Alanları	79.244,90	3,80%
Hayvancılık Tesisleri	14,05	0,00%
Dikili Tarım Alanları	62,05	0,00%
Havaalanı	266,47	0,01%
Liman ve İskeleler	22,06	0,00%
Üniversite Tesis Alanı	215,30	0,01%
Sanayi Alanları	226,61	0,01%
Küçük Sanayi Sitesi	127,84	0,01%
Organize Sanayi Bölgesi	139,14	0,01%
Taş - Kum Ocağı	4,68	0,00%
Turizm Tesis Alanı	8,56	0,00%
Askeri Alan	530	0,03%
Kentsel Yerleşik Alanlar	9.200,54	0,44%
Kırsal Yerleşik Alanlar	11.097,61	0,53%
Yerleşilemez Alan	254.803,64	12,23%
TOPLAM	2.084.200	100,00%

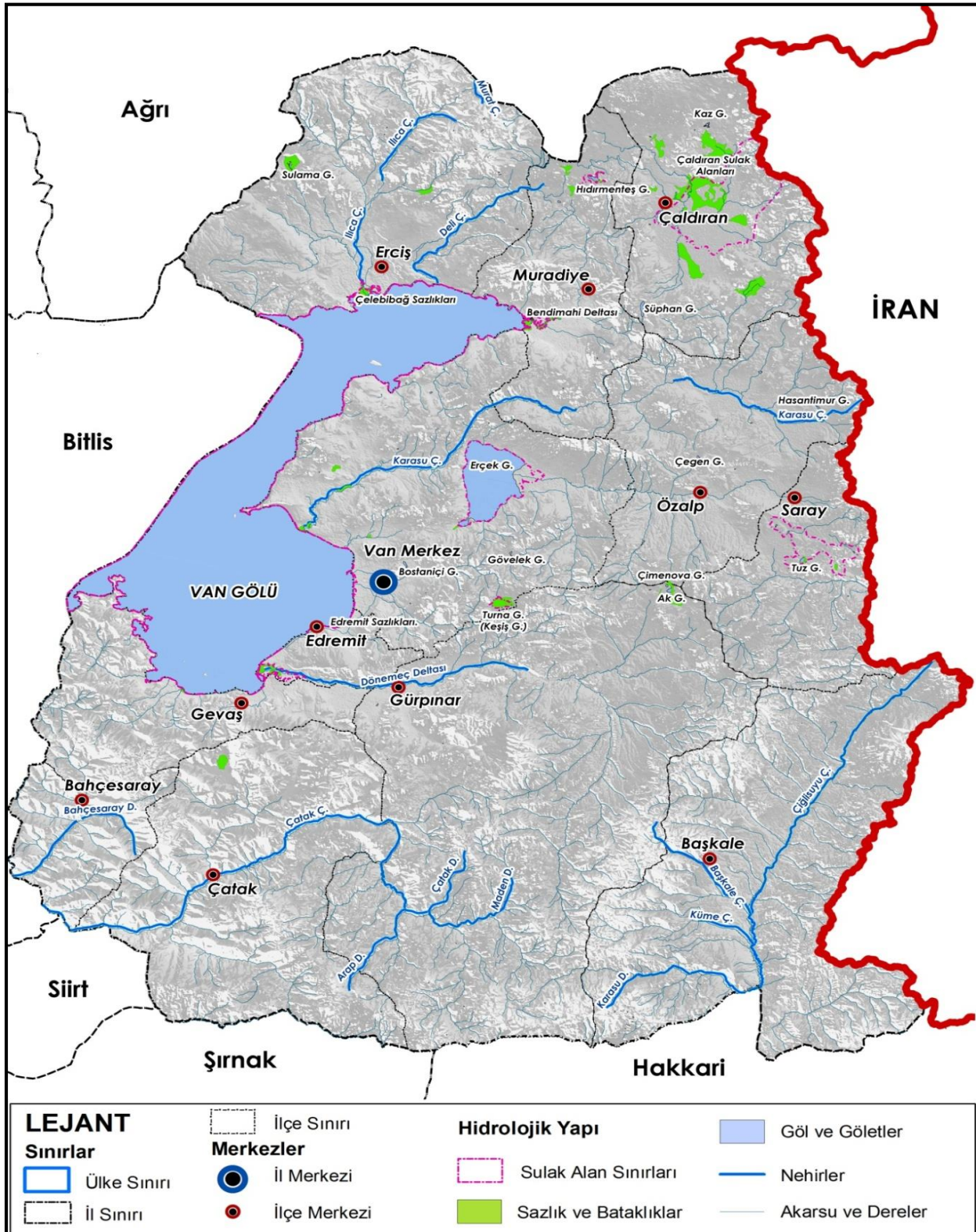
1.2.7 Akarsular, Göller ve Sulak Alanlar

İlçe içinden biri Gürpınar ilçesinin Yalınca (Norduz) Köyü'nden, diğeri Çatak Işınlı Köyü'ne bağlı Elmacı Mezrasından doğup gelen iki Çay Belediye sınırları içinde birleşip Çatak Çayı adını alarak, güneyde Botan ırmağına karışmaktadır. Çatak Çayı Dicle nehrinin en büyük kollarından biridir. Çatak Çayı 161 hektarlık yüzey alanına sahiptir. Çatak Çayının debisi 43.34m³/sn.dir. Çatak dereleri ve Botan Çayı'nın rafting için çok elverişlidir. Çatak Çayı ve Sortkin Çayında kırmızı benekli alabalıklar yaşamaktadır.

Çatak'ın kuzeyinde Çatak Çayı'nın sağ kıyısında küçük iki kilise bulunmaktadır. Işınlı Köyünden doğan Sortkin Çayı üzerinde Hurkan(Holkan) Köprüsü bulunmaktadır. Hurkan Köprüsü Çatak'a 7 km uzaklıktadır. Çatak ilçe merkezinde, Alayer Köyü'nde ve Bilgi Köyü'nde taşkın tesisleri bulunmaktadır.

Kanisipi Şelalesi Van iline 75 km, Çatak İlçe merkezine 5 km uzaklıkta olup, Van Çatak yolu üzerinde yer almaktadır. Bu şelale Nisan ayı sonunda çok gür bir şekilde akmaya başlar ve ağustos ayı ortalarında azalmaya başlar ve en son Eylül ayı başında tamamen biter. Çok güzel bir mesire yeri olup yaz aylarında sıkça ziyaretçi akınına uğramaktadır.(<http://www.vankulturturizm.gov.tr/TR,91599/kanispi-caglayani.html> erişim: 25.02.2016)

Harita 7: Çatak İlçesi Hidrolojik Yapı

1.2.8 Çayır ve Mera Alanları

Van ilinin toplam yüzölçümü 1.906.900 ha olup, çayır ve meralar 1.359.022 hektarlık bir alanla ilin toplam arazi varlığının %71,26'sını oluşturmaktadır. Van ilinin arazi dağılımı incelendiğinde, çayır mera alanı oranının yüksek (%71,26); tarım arazilerinin 372.196,3 ha ile (%19,51) ve orman fundalık alanlarının 26.294 ha ile (%1,37) oranın ise düşük olduğu görülmektedir.(VAN İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014)

Çatak ilçesinin toplam yüzölçümü 182.598 ha olup, çayır ve meralar 140.406 hektarlık bir alan ile ilçenin toplam arazi varlığının %76.89'unu oluşturmaktadır. Çatak ilçesinin arazi dağılımı incelendiğinde, çayır mera alanı oranının yüksek (%76.89); tarım arazilerinin 20.443 ha ile düşük (%11.19) ve orman fundalık alanlarının 17.743 ha ile (%9.71) oranın ise Van'a göre yüksek Türkiye'ye göre düşük olduğu görülmektedir. Burada dikkat çeken nokta Van'da bulunan toplam orman fundalık alanlarının %67.47'sinin Çatak'ta bulunmasıdır. (VAN İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014)

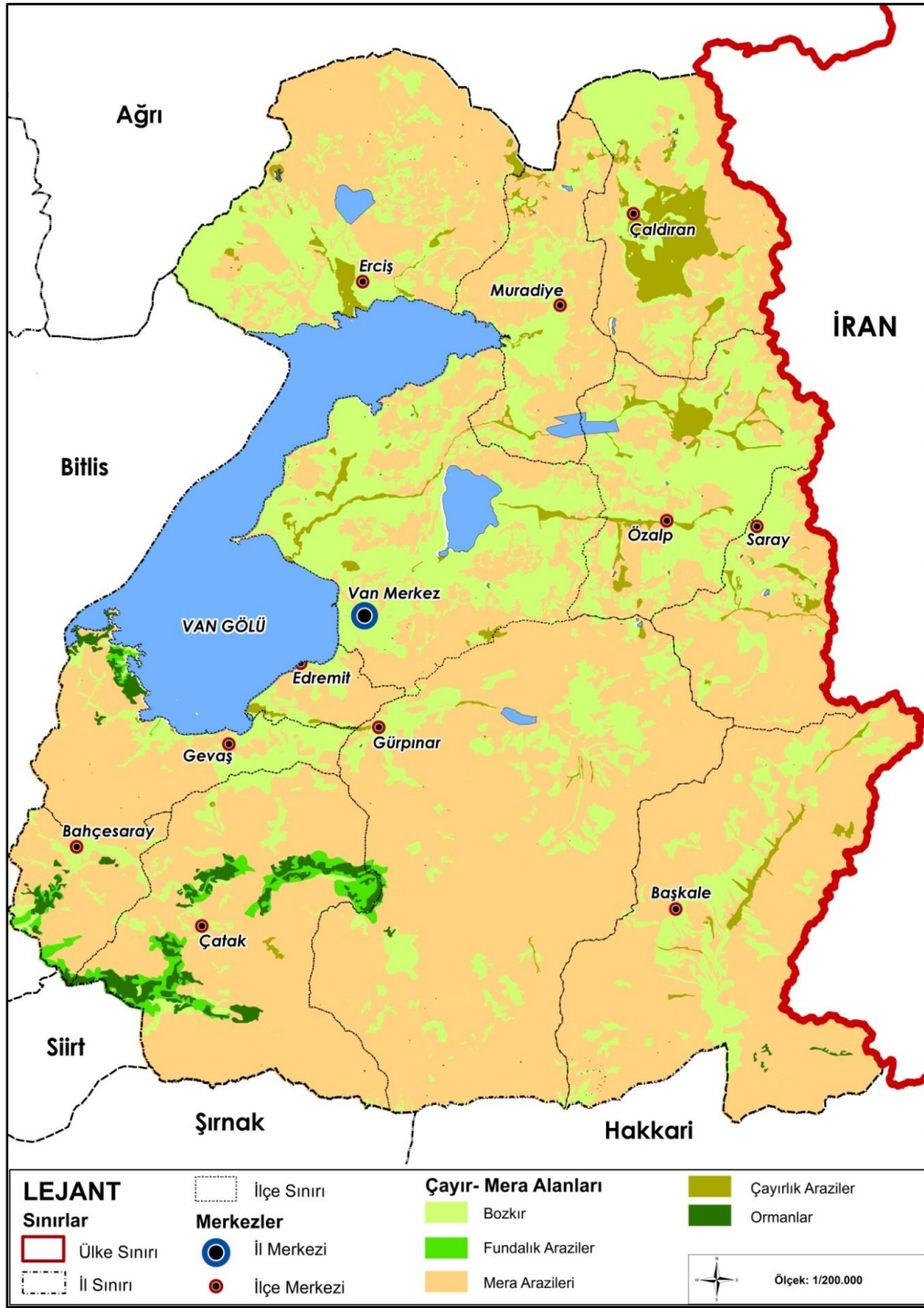
Tablo 2: Van İli Çayır ve Mera Alanları, 2015 (ha olarak)

	Yüzölçümü	Çayır	Mera	Tarım Arazisi	Orman
Çatak	182.598	9.314	131.092	20.443,1	17.743
Van	1.906.900	119.733	1.239.289	372.196,3	26.294

Kaynak (VAN İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014)

İlçedeki çayır alanları genellikle sulak araziler etrafında yoğunlaşmaktadır. Mera alanları ise güney kesimlerde yoğunlaşmakla birlikte ilçenin genelinde yaygındır. Yağışların az olduğu yerlerde, ilkbahar yağışlarıyla gelişen ve yazın kuraklığın etkisiyle sararan ot topluluğu olan bozkır kaplar.

Harita 8: Çatak İlçesi Çayır ve Mera Alanları

1.2.9 Sıcaklık³

Çatak ilçesindeki yirmi yıllık sıcaklık ortalamaları (1988-2007) esas alındığında, yıllık ortalama sıcaklık 8,65°C'dir. En yüksek değerler temmuz ayında ölçülmektedir. İlçede görülen en yüksek sıcaklık 21,45°C

³ Çatak'ta meteoroloji istasyonu olmadığı için Çatak'a yakın olması hasebiyle Bahçesaray'ın verileri kullanılmıştır.

olarak ölçülmüştür. En düşük değer ölçülmesi kriterinde ise ocak ayı görülmektedir. Minimum değer -4,63 °C olarak ölçülmüştür. En yüksek sıcaklıklar temmuz ve ağustos aylarında, en düşük sıcaklıklar ise aralık, ocak ve şubat aylarında görülmektedir (AVA=>Muş Bitlis Van Çevre Düzeni Planı, 2009; Van İli Çevre Durum Raporu, 2011).

Tablo 3: Van'ın İlçelerinin 1988-2007 Yılları Arası Uzun Dönem İklim Verileri

İlçe	Aylar											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Muradiye	-5.55	-4.68	0.29	7.0 3	12.6 8	17.8 0	22.45	21.9 1	16.6 0	9.77	3.1 8	-2.62
Özalp	- 10.1 3	-8.68	- 2.04	5.5 3	10.8 2	16.0 8	20.69	20.1 7	14.7 9	7.92	0.9 9	-6.31
Gevaş	-3.63	-3.14	1.21	8.1 6	12.9 2	17.8 9	21.69	20.9 1	16.5 0	10.1 0	3.8 3	-1.12
Merkez	-3.58	-3.13	1.03	7.4 8	13.0 3	18.0 6	22.21	21.8 3	17.1 8	10.6 5	4.4 2	-0.89
Erciş	-5.70	-4.96	0.19	6.6 9	12.3 9	17.4 8	21.71	20.9 7	15.5 3	9.21	2.9 3	-2.71
Çatak	-4.63	-1.83	3.27	8.4 3	11.3 3	16.5 0	21.45	19.4 5	15.4 0	10.5 0	4.1 7	-0.23
Gürpınar	-4.39	-3.45	1.01	7.7 5	12.5 4	17.2 6	20.76	19.9 6	15.5 3	9.94	3.2 2	-2.62
Çaldıran	- 11.9 5	- 11.0 2	- 4.26	4.3 3	10.1 5	14.8 1	19.25	18.8 3	14.32	7.28	0.3 7	-8.16
Başkale	-6.92	-6.11	- 1.77	4.7 2	9.67	15.2 5	19.67	19.5 7	15.2 7	8.22	1.1 0	-4.50
Ortalama	-6.28	-5.22	- 0.12	6.6 8	11.7 3	16.7 9	21.10	20.4 0	15.6 8	9.29	2.6 1	-3.24

Aşağıdaki tabloda ise 2016 yılına kadar olan uzun dönem iklim verileri mevcuttur. Yukarıdaki tablo ile aşağıdaki tablo karşılaştırıldığında aradan geçen 9 yıllı birlikte kışların ılıklaştığı ve yazların da daha sıcak geçtiği görülmektedir. 2016 yılı itibariyle elde edilen iklim verilerine göre yıllık ortalama sıcaklık değeri 1,4 °C artarak 10,05 °C değerine gelmiştir. Yukarıdaki tablo incelendiğinde kış ayında ortalama sıcaklık değeri -2,23 °C ve yaz ayında ise 19,13 °C olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değerler 2016 yılına gelindiğinde kış ayında ortalama sıcaklığın 0,83 °C artışla -1,4 °C'ye geldiği ve yaz ayında ise 2,67 °C artışla 21,8 °C'ye geldiği görülmektedir.

Tablo 4: Çatak'ın 2016 Yılına Kadar Olan Uzun Dönem İklim Verileri

	Aylar											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Maksimum	11,0	13,4	22,7	27,2	28,1	31,1	33,8	35,2	35,0	25,4	17,3	15,5
Minimum	-15,3	-14,3	-11,9	-7,7	0,0	4	9,6	9,6	-0,1	-1,3	-9	-15
Ortalama	-2,6	-0,9	3,3	8,8	14	19,6	22,9	22,9	17,9	11,3	4,2	-0,7

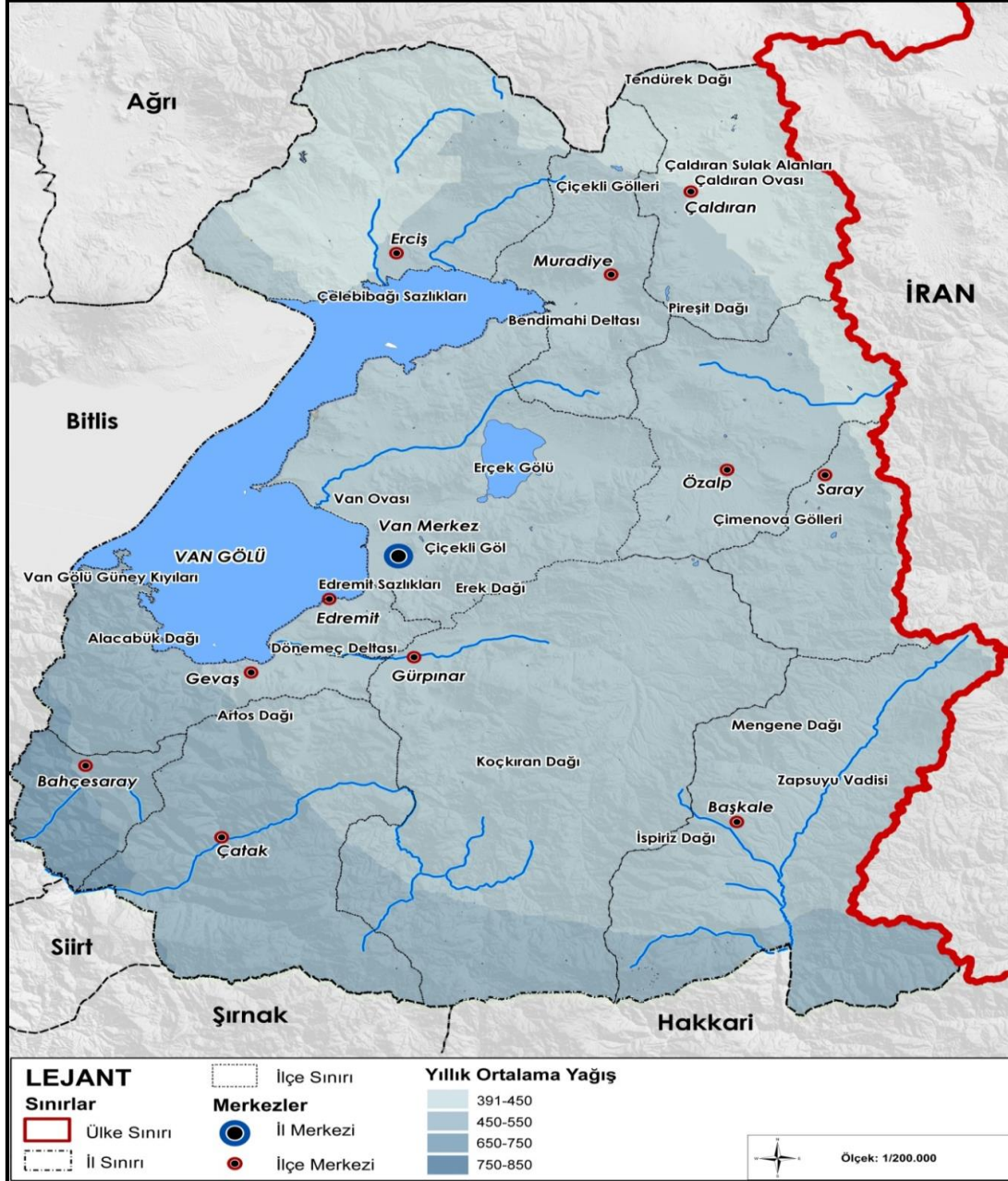
Tablo 5: Van İli 1988-2007 Yılları Arası Uzun Dönem İklim Verileri

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	-3,0	-2,3	2,0	8,2	13,5	18,7	22,7	22,5	17,5	11,6	4,6	-0,3	9,6
Ortalama Yüksek Sıcaklık (°C)	2,1	2,7	6,7	12,9	18,3	23,8	27,9	28,2	23,8	17,6	9,9	4,6	14,9
Ortalama Düşük Sıcaklık (°C)	6,8	-6,3	-1,9	3,5	7,8	12,0	15,9	16,0	11,6	6,8	0,8	-3,8	4,6
En Yüksek Sıcaklık (°C)	9,4	10,2	19,8	24,0	28,3	33,2	37,0	35,1	33,1	27,0	17,2	14,9	37,0
En Düşük Sıcaklık (°C)	-22,6	-21,0	-17,0	-9,8	0,0	4,6	8,4	7,0	1,4	-3,0	-12,0	-20,3	-22,6
Ortalama Bağıl Nem (%)	65	65	65	60	54	48	45	43	46	57	64	66	56
Ortalama Buhar Basıncı (hPa)	3,4	3,6	4,8	6,5	8,5	10,6	12,8	12,1	9,4	7,9	5,6,	4,2	7,5
Ortalama Bulutluluk (0-10)	5,0	4,9	5,1	5,0	3,8	2,1	1,7	1,3	1,3	3,5	4,5	5,3	3,6
Ortalama Açık Günler Sayısı (bult.0,0-1,9)	6,5	5,9	6,2	5,6	9,2	17,3	19,5	22,9	22,1	10,8	7,8	5,5	139,3
Günlük Ort. Güneşlenme Şiddeti (cal/cm². dak.)	241,0	332,8	420,2	491,7	589,1	671,2	649,5	590,1	506,1	353,9	250,7	202,2	441,6
Ortalama Toplam Yağış Miktarı (mm)	32,8	26,3	49,0	59,6	41,0	18,3	6,4	3,7	15,2	41,9	53,6	46,6	394,4
Ortalama Kar Yağışlı Gün Sayısı	9,6	9,4	9,0	2,0	0,2	-	-	-	0,1	0,1	3,2	7,7	41,1
41,1En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	72,0	60,0	32,0	15,0	4,0	-	-	-	-	3,0	34,0	120,0	120,0
Ortalama Rüzgâr Hızı (m/s)	2,2	2,3	2,4	2,6	2,5	2,5	2,5	2,6	2,6	2,4	2,4	2,1	2,4
En Hızlı Esen Rüzgârın Yönü ve Hızı (m/s)	SE 26,0	S 32,0	SE 26,6	SSW 25,6	SW 32,2	S 26,7	ENE 24,8	SSE 22,7	WNW 25,0	SW 23,6	SSE 29,7	SSE 26,8	SW 32,2

1.2.10 Yağış

Van'a yağışın büyük bir kısmı Kış mevsiminde düşmekte olup yağışlı geçen 85 günün 35'inde kar yağmaktadır. Kar yağışlarının görüldüğü devre kasım başından mart sonuna kadar devam etmektedir. İlin güney kesimi kuzey kesimine göre daha fazla yağış almaktadır. Bahçesaray, Çatak ilçeleri ile Gürpınar ve Başkale ilçelerinin güneyi en fazla yağış alan bölgelerdir (Muş Bitlis Van Çevre Düzeni Planı, 2009; Van İli Çevre Durum Raporu, 2011).

Harita 9: Yıllık Ortalama Yağış Miktarı

1.3 İlçe'nin İdari Yapısı

Çatak İlçesi'nde 27 köy bulunmaktadır. Van'daki köylerin %4,68'i ve bölgedeki köylerin %1,88'i Çatak'ta bulunmaktadır.

Tablo 6: Bölgede Yer Alan İlçe, Mahalle ile Bölgenin Yüzölçümüne İlişkin Genel Bilgiler, 2016

	İlçe Sayısı	Mahalle Sayısı	Köy Sayısı ⁴	Yüzölçümü (Göl Hariç-km ²)
Çatak	-	6	27	1.858
Van	13	114	576	19.300
TRB2	30	397	1429	41.558
Türkiye	970	31.389	18.938	769.604

Kaynak: <https://www.e-icisleri.gov.tr> - <http://www.koylerimiz.info> - <http://www.tuik.gov.tr/> (erişim 10.02.2016)

Aşağıda köy tablosu gösterilmiştir. Köy tablosu incelendiğinde ilçeye en yakın köylerin 5 km mesafelerle Toyga, Akçabük, Sözveren köyleri olduğu görülmektedir. İle yakınlık baz alındığında 47 Km.'lik mesafe ile Onağıl köyü başı çekmektedir. Nüfus verisi olarak bakıldığında 1535 nüfus ile Alacayar Köyü en kalabalık köy olma statüsüne sahiptir.

Tablo 7: Bölgede Yer Alan Köylerin İlçeye Uzaklığı İle Uzaklığı ve Nüfus Bilgileri, 2016

Köyün Adı	İlçeye Uzaklık	İle Uzaklık	Nüfus
Ağaçlık Köyü	28 km	59 km	359
Akçabük Köyü	5 km	82 km	499
Alacayar Köyü	10 km	97 km	1535
Aşağınarlıca Köyü	28 km	107 km	218
Atlıhan Köyü	42 km	129 km	1353
Bilgi Köyü	35 km	122 km	1254
Boyunpınar Köyü	30 km	57 km	296
Çılga Köyü	26 km	113 km	296
Dalbastı Köyü	20 km	107 km	73
Derebaşı Köyü	35 km	52 km	163
Dokuzdam Köyü	66 km	153 km	165
Eliaçık Köyü	26 km	61 km	264
Görentaş Köyü	26 km	61 km	784
İşinli Köyü	10 km	97 km	305
Kaçıt Köyü	20 km	107 km	811
Konalga Köyü	56 km	143 km	1193
Korulu Köyü	25 km	112 km	1039
Narlı Köyü	26 km	113 km	632
Onağıl Köyü	40 km	47 km	488
Övecek Köyü	42 km	129 km	931
Sırmalı Köyü	76 km	163 km	426
Sözveren Köyü	5 km	92 km	528

⁴ İdari statü açısından 12.11.2012 yılında resmi gazetede yayımlanan Kanun Hükmünde Kararname'nin 6360 kanun numarasının 1. Maddenin 1. Fıkrası gereği; Van ilinin sınırları il mülki sınırları olmuş olup aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve il belediyesi, büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Böylelikle köyler ortadan kalkmıştır fakat biz burada yine de köy olarak belirtiyoruz.

ÇATAK İLÇE ANALİZİ

Sugeldi Köyü	31 km	118 km	331
Teknecik Köyü	33 km	55 km	373
Toyga Köyü	5 km	92 km	424
Uzuntekne Köyü	27 km	121 km	410
Yukarınarlıca Köyü	38 km	125 km	483

Kaynak: <http://www.yerelnet.org.tr/> - <http://www.tuik.gov.tr/> (erişim 10.02.2016)

2 Sosyo-Kültürel Yapı

2.1 Nüfus

Çatak, Van, TRB2 Bölgesi ve Türkiye için 2011 yılından 2015 yılına kadar 5 yıllık toplam nüfus değerleri aşağıda gösterilmiştir (Bkz. Tablo 8). 2015 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi incelendiğinde 21.780 kişilik nüfus ile Çatak ilçesi Van'ın Bahçesaray'dan sonra en az nüfusa sahip ilçesidir. Tablo incelendiğinde 2011 yılında 24.398 olan nüfus 2015 yılına gelindiğinde yüzde 10,73 azalış ile 21.780'e gerilemiştir. Bunun aksine Van, TRB2 ve Türkiye nüfusları sırasıyla yüzde 7,22 – yüzde 3,83 ve yüzde 5,38 seviyelerinde artmıştır. Çatak'taki gözle görülür düşüşün başlıca nedenleri arasında işsizlik yüzünden göç gösterilebilir.

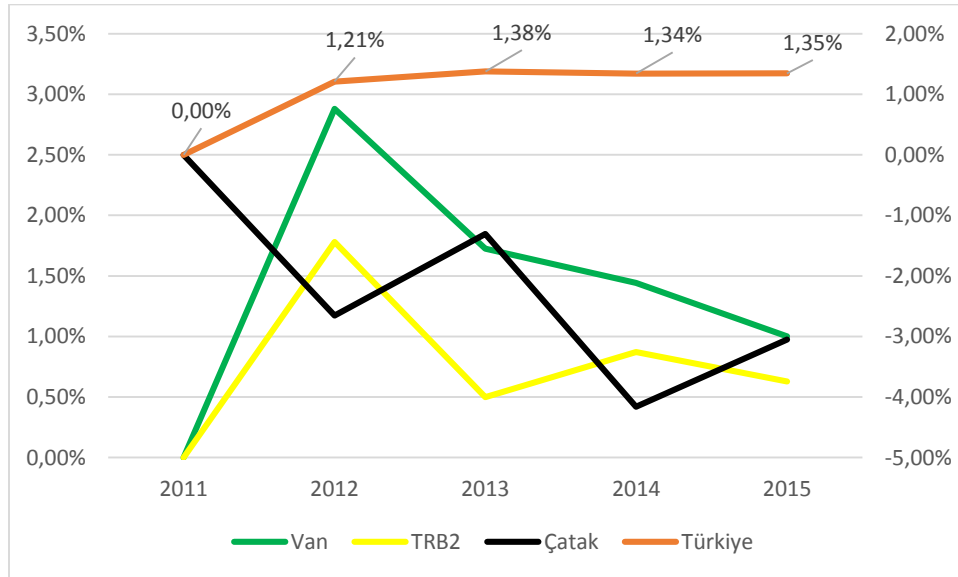
Tablo 8: 2010-2015 Yılları Arası Bölge Nüfusu, 2015

	Çatak	Van	TRB2	Türkiye
2011 ADNK	24.398	1.022.532	2.046.027	74.724.269
2012 ADNK	23.750	1.051.975	2.082.470	75.627.384
2013 ADNK	23.440	1.070.113	2.092.863	76.667.864
2014 ADNK	22.465	1.085.542	2.111.068	77.695.904
2015 ADNKS	21.780	1.096.397	2.124.349	78.741.053

Kaynak: TÜİK (erişim 03.03.2016)

Bölgedeki nüfus değişim hızı Grafik-x yardımıyla görülebilir. Grafiğin sol tarafta bulunan eksen Van ve TRB2 bölgesini gösterirken, sağ taraftaki eksen Çatak ve Türkiye'yi göstermektedir. Grafiğin okunabilirliğini arttırmak amacı ile Türkiye eğrisinin üzerine etiketler eklenmiştir. Grafikte dikkat çeken nokta Van, TRB2 ve Türkiye'nin nüfuslarının her geçen yılda artışına karşılık Çatak'ın her geçen yılda azalmasıdır. Grafik incelendiğinde Türkiye'nin nüfus artışı neredeyse lineer olarak artıyorken, Çatak'taki çizginin zikzak çizmesi henüz bir dengeye ulaşamadığını göstermektedir. Van ve TRB2 bölgesinin değerleri incelendiğinde birbirine paralel bir durum söz konusudur.

Grafik 1: İlçede Nüfus Artış Hızının Değişimi, 2015

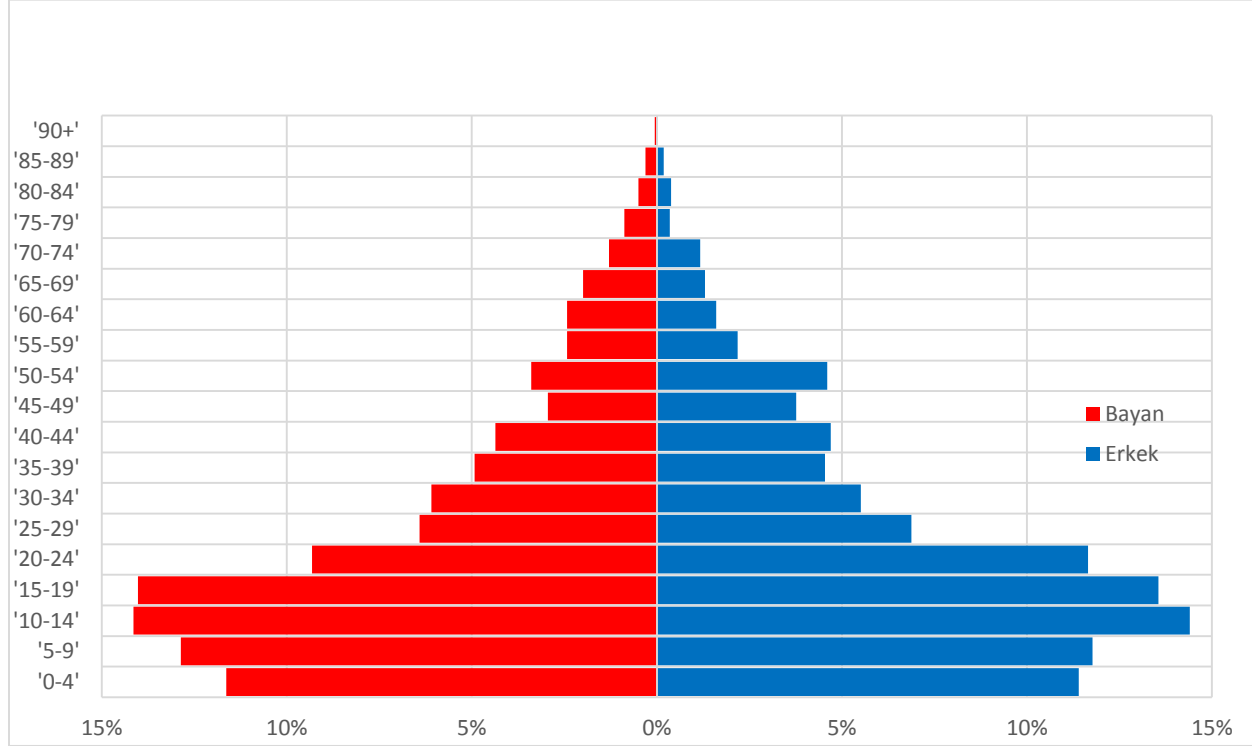

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımları ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (erişim 09.03.2016)

*TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Çatak'ta beşerli yaş grubuna göre nüfus piramidi Grafik-2 ile gösterilmiştir. Grafik yorumlandığı zaman 10-14 ve 15-19 yaş grubunun fazlalığı göze çarpmaktadır. Nüfus Piramidi olarak Gerileyen Nüfus Piramidi (Asimetrik Şekli Nüfus Piramidi) şeklinde olan piramit doğum oranı fazla ancak son yıllarda doğum oranını azaldığını göstermektedir. Yaş gruplarına göre değişik yaşlarda cinsiyet oranları değişse de özellikle 50'li yaşlardan sonra bayan nüfus oranının erkek nüfus oranı üstünlüğü de ayrıca araştırılması gereken bir konudur.

Grafik 2: Çatak'ın Nüfus Piramidi, 2015

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (Erişim Tarihi: 09.03.2016).

* TÜİK verileri kullanılarak tarafımızca çizilmiştir.

Nüfus bağımlılığı kavramı "15-64" yaş grubundaki her 100 kişi için "0-14" ve "65 ve daha yukarı" yaş gruplarındaki bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısıdır. ISAC'a göre tekli yaşlar ve 5'erli yaş grupları (0-4, 5-9, 10-14, ..., 85+) kullanılmıştır. "15-64" yaş grubundaki nüfus üretime katkı sağladığından, "üretken nüfus" olarak tanımlanmaktadır. "0-14" yaş grubundaki nüfus "genç nüfus", "65+" yaş grubundaki nüfus ise "yaşlı nüfus" olarak tanımlanmakta ve bu iki grup genel olarak ekonomik anlamda bağımlı nüfus olarak kabul edilmektedir. (Kaynak: TÜİK - Veri: Kapsam, Dönem ve Zamanlama). Çatak, Van, TRB2 ve Türkiye'de bağımlılık oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablodaki en dikkat çekici nokta Çatak, Van ve TRB2 bölgelerindeki genç bağımlılık oranlarındaki Türkiye ile karşılaştırılınca elde edilen yüksek değer ve aynı şekilde yaşlı bağımlılık oranının da Türkiye seviyesinin altında kalmasıdır. Bunun sebebi Çatak, Van ve TRB2 bölgelerinde Türkiye ortalamasına nispeten genç nüfusun fazla, üretken nüfusun az ve yaşlı nüfusun az olmasıdır.

Tablo 9: Bölgede Bağımlılık Oranları, 2015

	Genç Bağımlılık Oranı (0-14 /15-64)*100	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+ /15-64)*100	Toplam Bağımlılık Oranı (0-14(+)+65+ /15-64)*100
Çatak	65.99586382	7.246261534	73.24212536
Van	60.89012	5.92875	66.81887
TRB2	59.22527	6.344067	65.56934
Türkiye	35.39423	12.17258	47.56681

Kaynak: TÜİK 2015 adnks (erişim tarihi: 09.03.2016)

2.2 Göç

Aşağıdaki tabloda Çatak, Van, TRB2 ve Türkiye'ye ait göç bilgileri verilmiştir (bkz tablo 10). Tablo incelendiğinde TRB2 Bölgesi'nde net göç (Bölgeye gelenler – Bölgeden gidenler) -40.304 kişi olarak gerçekleşirken net göç hızı binde -18,79 olarak hesaplanmıştır.

Van için bu değerler sırasıyla -17.569 kişi ve binde -15,9 ve Çatak içinse -460 ve binde -20.90 olarak hesaplanmıştır. Burada dikkat çeken nokta Van, TRB2 ve Çatak'ın vermiş olduğu fazla göç miktarıdır. Bunun nedenleri arasında da ekonomik problemler, güvenlik problemleri gösterilebilir.

Tablo 10: Bölgenin Aldığı ve Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı, 2014

	ADNKS 2015 Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı
Çatak	21.780	505	965	-460	-20.90
Van	1.096.397	30.492	48.061	-17.569	-15,9
TRB2	2.124.349	55.073	95.377	-40.304	-18,79
Türkiye	78.741.053	2.287.542	2.287.542	0	0

Kaynak : TÜİK ADNKS (Erişim 09.03.2016)

Aşağıdaki tablo incelendiğinde dikkat çekici nokta 11.310 Çatak nüfusuna bağlı insanın İstanbul'da yaşamasıdır. Bu rakam 2015 Çatak nüfusunun yarısından fazladır. İstanbul'un 2015 yılı nüfusu 14.657.434'tür. Bu nüfusun yüzde 3.82'sini TRB2 nüfusuna kayıtlı insanlar oluşturmaktadır.

Tablo 11: Üç Büyük Şehirde Çatak, Van ve TRB2 Nüfusuna Kayıtlı İnsan Varlığı

	İstanbul	Ankara	İzmir
Çatak	11.310	226	2.501
Van	191.979	21.521	27.138
TRB2	560.041	51.190	119.454

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2015 (Erişim: 09.03.2016)

2.3 Eğitim

İlçenin eğitim altyapısı, okulöncesi, ilkökul, ortaokul, lise ve dengi okullar olarak incelenmiştir. İlçede herhangi bir fakülte veya yüksekokul bulunmamaktadır. Bu yüzden bir bölgenin eğitim altyapısı incelenirken, incelemeye dâhil edilen üniversite, fakülte, yüksekokul verileri burada mevcut olmadığından yazılmamıştır.

Üniversitelerin veya yüksekokulların kurulduğu bölgelere sağladığı ekonomik ve kültürel katkılar düşünüldüğünde ilçeye bir yüksekokulun taşınması veya kurulması ilçeye büyük faydalar sağlayacaktır.

Genel olarak okul sayısı, derslik sayısı, öğretmen sayısı öğrenci sayısı ele alınarak incelendiğinde Çatak ilçesinde eğitim altyapısının Van ili geneline göre yetersiz kaldığı görülmektedir.

İlçede 2 anaokulu, 53 ilköğretim, 2'si meslek lisesi olmak üzere 3 tane de lise bulunmaktadır. Bu okullarda okuyan öğrencilerin toplam sayısı 6035 iken toplam öğretmen sayısı ise 380'dir.

Tablo 12: Çatak, Van, TRB2 Genel Eğitim Verileri

		Okul sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Derslik sayısı
Çatak	Anaokulu	2	181	8	7
	İlköğretim	53	4875	319	215
	Genel ortaöğretim	1	521	24	18
	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	2	458	29	23
VAN	Anaokulu	661	22.182	1.126	1.019
	İlköğretim	1 232	237.548	10.501	7.398
	Genel ortaöğretim	42	37.671	1.324	856
	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	76	44.476	2.218	1.399
TRB2	Anaokulu	1.283	39.457	2.039	1.846
	İlköğretim	2.872	467.523	21.174	15.684
	Genel ortaöğretim	90	79.734	2.560	1.556
	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	155	85.620	4.425	2.474

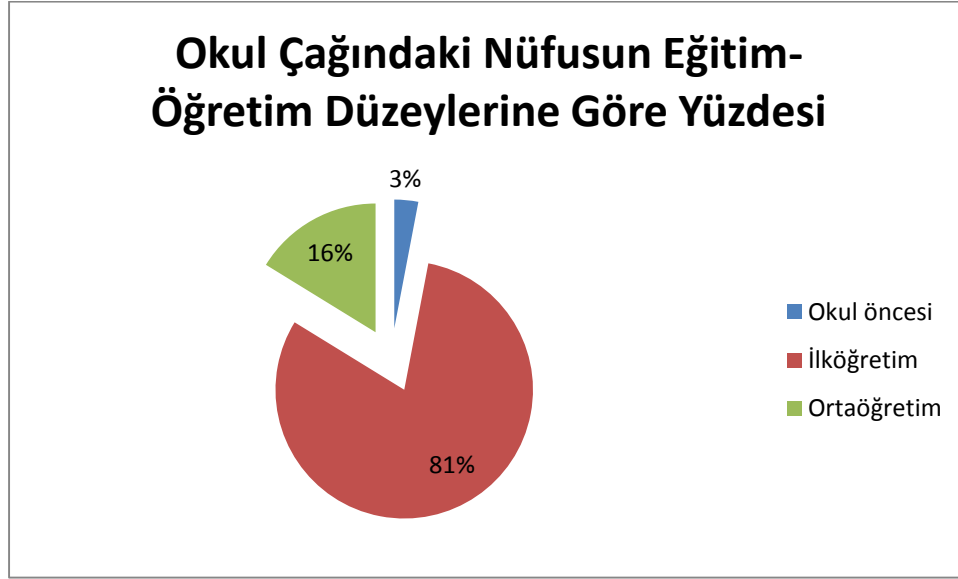
Kaynak: TÜİK Veri tabanı, Çatak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Van ili geneline bakıldığında ildeki anaokullarının %0,30'u, ilköğretimlerin %4,30'u, genel ortaöğretimlerin %2,38'i, mesleki ve teknik ortaöğretimlerin ise %2,63'ü Çatak ilçesinde bulunmaktadır.

Nüfus eğitim profili incelendiğinde okul çağındaki nüfusun %3'ü anaokulu, %81'i ilköğretim, %16'sı ortaöğretim düzeyinde eğitim görmektedir. (Bkz. Grafik 3)

Okulöncesi eğitimin çocuğun sosyalleşmesi, yardımlaşma gibi bazı değerleri daha küçük yaşta kazanması ve de uzun soluklu eğitim hayatına psikolojik olarak hazırlanması açısından önemli bir yeri bulunmaktadır. Bundan dolayı ilçedeki okulöncesi eğitiminin geliştirilmesi için daha çok desteklenmesi gerekmektedir.

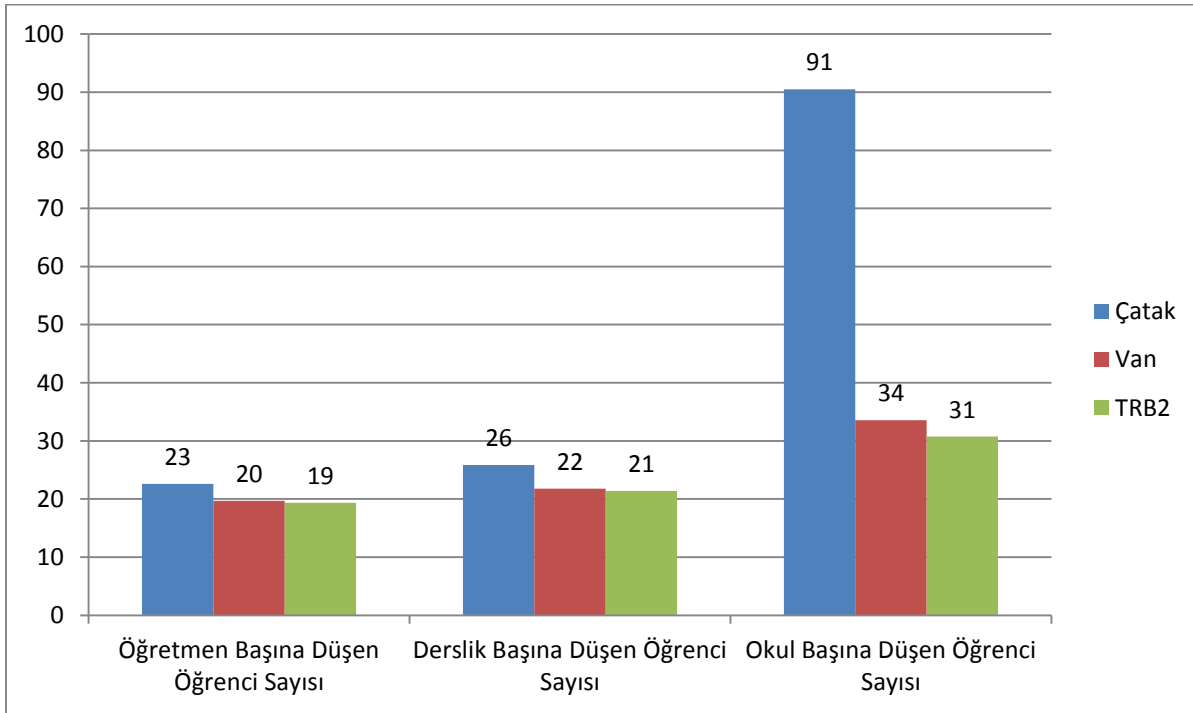
Grafik 3: Okul Çağındaki Nüfusun Eğitim-Öğretim Düzeylerine Göre Yüzdesi

Kaynak: TRB2 Bölgesi İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri

Çatak'ta okul öncesi seviyede öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** ile gösterilmiştir. Çatak'ta 1 anaokulunda 91 öğrenci eğitim almaktadır. Grafikteki değerler incelendiğinde tüm değerlerin ortalamada seyrettiğini görmekteyiz. Çatak'ta öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ve derslik başına düşen öğrenci sayılarının Van ve TRB2 bölgesinden fazla oluşu göze çarpmaktadır.

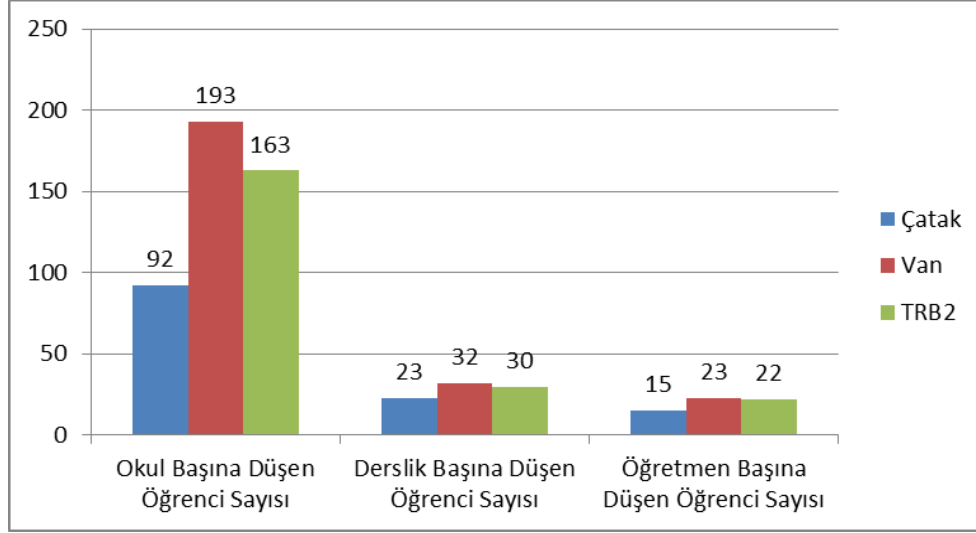
Grafik 4: Okulöncesi Seviyede Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2014-2015

Kaynak: TRB2 Bölgesi İl Milli Eğitim Müdürlükleri ve TÜİK Veri tabanı

Çatak, Van ve TRB2 bölgelerinde İlköğretim seviyesinde okul, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** ile gösterilmiştir. Grafik incelendiğinde okul başına düşen öğrenci sayısında , derslik başına düşen öğrenci sayısında, öğretmen başına düşen öğrenci sayısında Çatak Van, TRB2 bölgelerine göre düşük kalmıştır. Grafikte derslik başına düşen öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları Van ve TRB2 bölgelerinden her ne kadar düşük olsa da değerler birbirine yakındır. Okul başına düşen öğrenci sayısında arada bir uçurum bulunmaktadır.

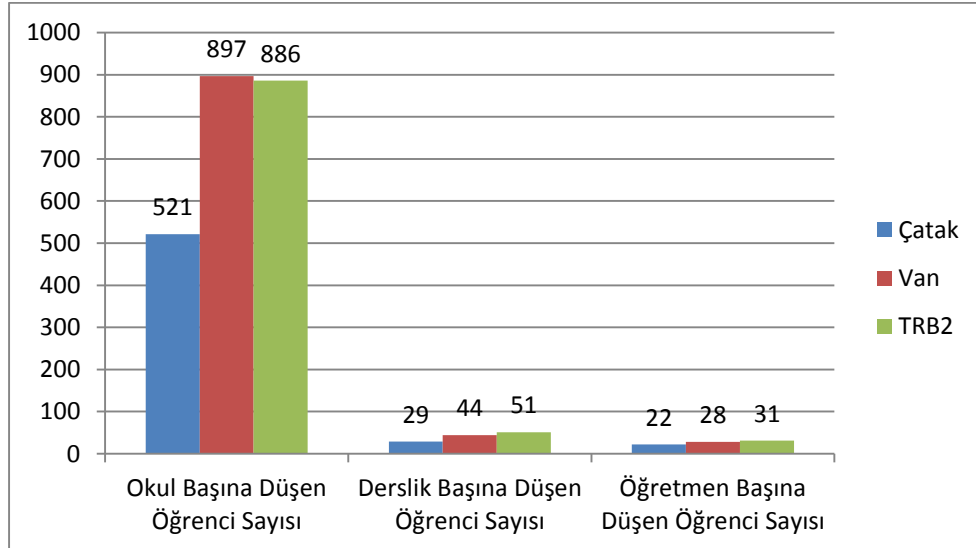
Grafik 5: İlköğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2014-2015

Kaynak: TRB2 Bölgesi İl Millî Eğitim Müdürlükleri ve TÜİK Veri tabanı

Çatak, Van ve TRB2 bölgelerinde genel ortaöğretim seviyesinde okul, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** ile gösterilmiştir. Grafik incelendiğinde okul başına düşen öğrenci sayısı, derslik başına düşen öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında Çatak'ın en geride olduğu görülmektedir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında çok bariz bir fark olmamasına rağmen okul başına düşen öğrenci sayısında çok belirgin bir fark mevcuttur.

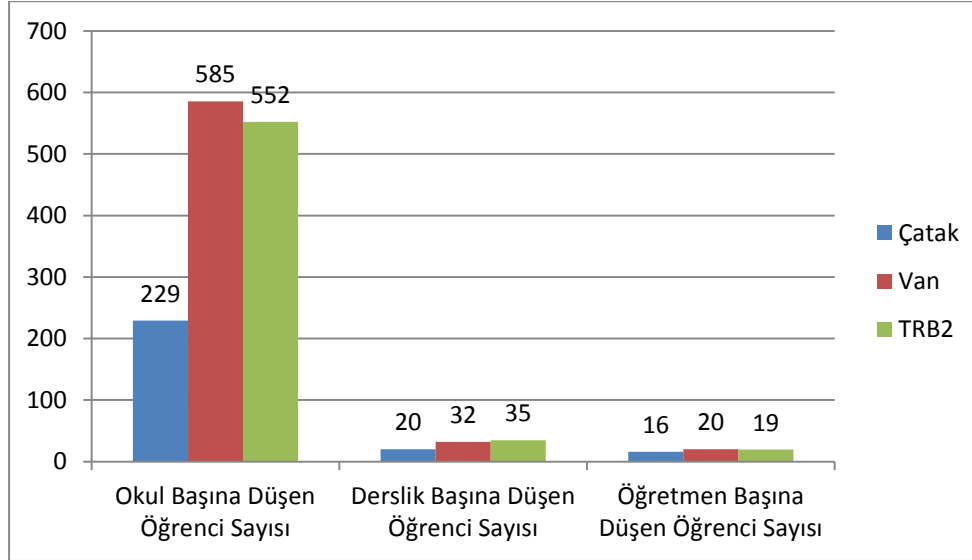
Grafik 6: Genel Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları

Kaynak: TRB2 Bölgesi İl Milli Eğitim Müdürlükleri ve TÜİK Veri tabanı

Çatak, Van ve TRB2 bölgelerinde mesleki ve teknik ortaöğretim seviyesinde okul, öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayıları **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** ile gösterilmiştir. Grafik incelendiğinde okul başına düşen öğrenci sayısı, derslik başına düşen öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında Çatak'ın en geride olduğu görülmektedir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında çok bariz bir fark olmamasına rağmen okul başına düşen öğrenci sayısında çok belirgin bir fark mevcuttur.

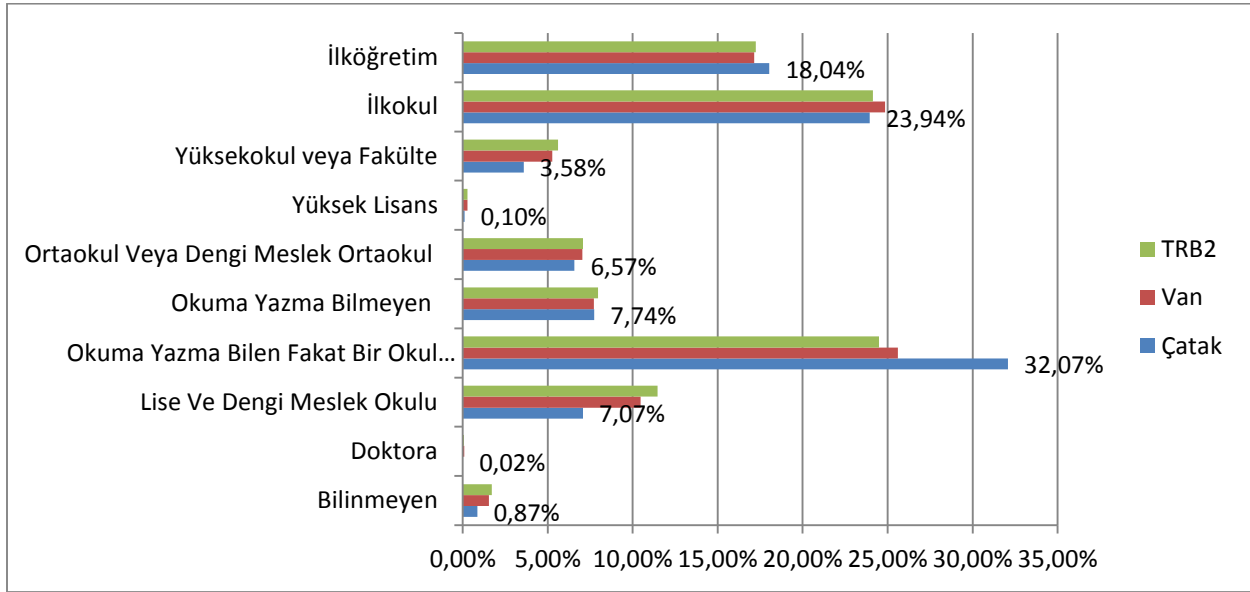
Grafik 7: Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Seviyesinde Okul, Öğretmen ve Derslik Başına Öğrenci Sayıları, 2014-2015

Kaynak: TRB2 Bölgesi İl Milli Eğitim Müdürlükleri ve TÜİK Veri tabanı

Bölgenin eğitim durumuna bakıldığında Çatak ilçesinin Van ve TRB2 bölgesinin eğitim durumundan çok da farklı olmadığı gözlemlenmektedir. Grafiğin okunabilirliğini arttırmak amacı ile Çatak'a etiketler eklenmiştir. Grafik incelendiğinde okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen oranının 32,07% ile en yakın rakibi olan Van'a (Van'daki oran:25,60%) 6,47% lik bir fark atmıştır. Ayrıca ilköğretim mezunu oranının da TRB2 ve Van'dan yüksek oluşu da göze çarpmaktadır.

Grafik 8: Eğitim durumu 2015 (% Olarak)

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 15.02.2016)

Çatak'ta taşınmalı eğitim yapan okul sayıları, halk eğitim merkezi ve özel eğitim kurumları sayısı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Çatak ilçesinde 14 adet taşınmalı eğitim yapan ilköğretim okulu, 1 adet halk eğitim merkezi bulunmaktadır. Çatak'ta maalesef özel eğitim kurumu bulunmamaktadır.

Tablo 13: Taşınmalı Eğitim Yapan Okul Sayıları, Halk Eğitim Merkezi ve Özel Eğitim Kurumları Sayısı

	Çatak
Taşınmalı Eğitim Yapan ilköğretim Okulları	14
Halk Eğitim Merkezi	1
Özel Eğitim Kurumu	Yok

Bölgedeki üniversitelere ait bilgiler tablo-7'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde Çatak'ta maalesef fakülte veya yüksekokul bulunmadığı görülmektedir. Tabloda dikkat çeken diğer bir nokta Van ile ilgili değerlerin neredeyse TRB2'deki değerlerin yarısı olduğu göze çarpmaktadır. Buradan çıkacak sonuç Van'ın üniversite potansiyelinin Hakkâri, Muş ve Bitlis'in neredeyse toplam potansiyeli kadar olmasıdır.

Tablo 14: Bölgede Üniversitelere Ait Bilgiler, 2015

	Fakülte/Meslek Yüksek Okulu/Yüksek Okul Sayısı	Akademik Personel Sayısı	Öğrenci Sayısı	Bölüm-Program Sayısı
Çatak	-	-	-	-
VAN	15 - 9 - 5	1214	25393	177 - 156
TRB2	31 - 23 - 10	2032	44183	451 - 399

2.4 Sağlık

İlçede 2016 yılı itibarıyla hastane, yatak, hekim, hasta, yatak başına hasta, hekim başına hasta, toplum sağlığı merkezi ve eczane sayıları aşağıda gösterilmiştir (Bkz. Tablo-8).

İlçedeki tek hastane olan Çatak Devlet Hastanesi 17 yatak kapasitesi ile hizmet vermektedir. Hastanede acil, dış hastalıkları ve iç hastalıklar bölümleri bulunmaktadır.

Aşağıdaki tablo incelendiğinde Çatak'ta sağlık hizmetlerinin Van ve TRB2'ye göre gelişmediği görülmektedir. Ayrıca ilçede sadece 2 tane uzman hekimin bulunması da büyük bir eksikliklerdir.

Tablo 15: Bölgede Sağlık Kuruluşları ve Uzman Personel Sayıları, 2016

Çatak			Van	TRB2
Hastane Sayısı	Kamu	1	10	21
	Özel	-	3	4
	Toplam	1	13	25
Yatak Sayısı	Kamu	17	1.382	2460
	Özel	-	581	626
	Toplam	17	1.963	3086
Hekim Sayısı	Kamu	Uzman	2	295
		Pratisyen	13	414
		Toplam	15	709
	Özel	Uzman	-	177
		Pratisyen	-	18
		Toplam	-	195
Hasta Sayısı (Aylık)	Kamu	6978	443.261,4	772.722
	Özel	-	80.978,7	99.991
	Toplam	6978	524.240,1	872.713
Yatak Başına Hasta Sayısı		334	75,4	1260,46
Hekim Başına Hasta Sayısı		48	7,369	3101,78
Toplum Sağlığı Merkezi Sayısı		1	14	24
Bebek Ölüm Oranı (‰)		0.5	0,083	0,7
Eczane Sayısı		2	146	220

Kaynak: TRB2 Bölgesi İl Sağlık Müdürlükleri

2.5 Spor

İlçedeki spor kulübü, lisanslı sporcu sayısı ve ilçede aktif faaliyet gösteren spor dalları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Bkz. Tablo-9). Van'da spor kulübü sayısı 163 olup, toplam lisanslı sporcu sayısı 31.196'dır. Çatak'ta ise toplamda 2 spor kulübü ve 130 lisanslı sporcu bulunmaktadır.

Tablo 16: Spor Tesisi ve Toplam Lisanslı Sporcu Sayıları, 2015

	Spor Kulübü	Toplam Lisanslı	İlçede faaliyet	aktif gösteren	olarak spor
Çatak	2	130	Voleybol,	futbol,	rafting,
Van	163	31.196			
TRB2	350	90.903			

Kaynak: Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlükleri

2.6 Sivil Toplum Kuruluşları

2.6.1 Dernekler

İlçede toplamada 26 dernek bulunmaktadır. Van'daki derneklerin %3,02'si ve TRB2'deki derneklerin %1,33'ü Çatak'ta bulunmaktadır.

Tablo 17: Bölgede Dernek ve Üye Sayıları, 2015⁵

Dernek Sayısı			Üye Sayısı			
		Toplam	Erkek	Kadın	Erkek (%)	Kadın (%)
Çatak	26	Bilgi Bulunursa eklenecek	Bilgi Bulunursa eklenecek	Bilgi Bulunursa eklenecek		
Van	860	29919	25405	4514	%84.85	%15.15
TRB2	1953	58460	51668	6792	%88.38	%11.62

İlçede faaliyet alanına ve türün göre dernek sayıları gösterilmiştir (Bkz. Tablo-12). Çatak'ta öne çıkan dernek türleri dini hizmetler, mesleki dayanışma ve spor dernekleridir.

Tablo 18: Faaliyet Alanına ve Türüne Göre Dernek Sayıları, 2016

	Çatak	VAN	TRB2
Çevre			
Doğal Hayat	2	19	52
Hayvanları Koruma			
Engelli	-	10	34
Eğitim Araştırma	-	65	117
Toplumsal Değerleri Yaşatma	-	21	49
Gıda Tarım Ve Hayvancılık	1	6	15
Hak Ve Savunuculuk	-	33	75
İmar, Şehircilik Ve Kalkındırma	-	14	22
İnsani Yardım	2	36	157
Kamu Kurumları Personelini Destekleyen	-	5	11
Kültür, Sanat Ve Turizm	-	42	110
Mesleki Ve Dayanışma	3	153	285
Sağlık	-	12	25
Şehit Yakını Ve Gazi	1	5	10
Spor	3	142	404

⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı

Bireysel Öğreti Ve Toplumsal Gelişim	1	25	65
Uluslararası Teşekküller Ve İşbirliği	-	2	14
Yaşlı Ve Çocuk	-	1	2
Dini Hizmetler	13	248	475
Düşünce Temelli	-	21	31

Kaynak: <https://www.dernekler.gov.tr> (erişim 15.03.2016)

2.6.2 Vakıflar

İlçede bulunan vakıflar **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** ile belirtilmiştir. İlçede Van'ın aksine vakıf faaliyetleri gelişmemiştir. İlçede bulunan tek vakıf, sosyal yardımlaşma vakfıdır.

Tablo 19: Bölgede Kuruluş Amacına Göre Vakıflar, 2015

Kurum Amacı	Çatak	Van	TRB2
Eğitim	-	5	10
Dini-Dini Eğitim	-	3	6
Sosyal Yardım	1	14	31
Bilim-Teknoloji	-	0	0
Kültür	-	0	0
Sağlık	-	0	0
Sosyal Hizmet	-	0	3
Sosyal, Tarihi ve Kültürel	-	0	0
Spor	-	0	0
Yöresel Kalkınma	-	1	1
Çevre	-	0	1
Toplam	-	23	52

Kaynak: Vakıflar Genel Müdürlüğü (<http://www.vgm.gov.tr>) (erişim 16.03.2016)

3 Ekonomik Yapı

Tablo 20: Bölgedeki Esnaf Faaliyet Alanlarının Dağılımı, 2015

	Bilinmeyen	Hizmetle İlgili Meslek Kolları	İmalat ve Tamiratla İlgili Meslek Kolları
Çatak	Bilgi Bulunursa eklenecek	Bilgi	Bilgi Bulunursa eklenecek
VAN/TRB2 (%)			
TRB2*			

3.1 Tarım ve Hayvancılık

3.1.1 Tarımsal Yapı ve Alan

3.1.1.1 Tarım Arazileri

Tarım arazileri bakımından Çatak sınırları içerisinde bulunan toplam tarım arazi miktarının 204.431 dekar olduğu görülmektedir. Çatak ilçesinde mera alanlarından sonra en geniş alanı kaplayan tarım arazileri, ilçe genelindeki toplam arazi varlığının %11' ini oluşturmaktadır. Tarım alanı kullanımına bakıldığında ise toplamda 204.431 dekar olan tarım alanlarının yarısından fazlası sulanan tarım arazisidir. Sulanmayan arazi ise toplam tarım arazisinin %24,06'sını oluşturmaktadır.

4342 Sayılı Mera Kanunu uygulamaları kapsamında Van'da toplam 548 yerleşim biriminde 765.449 hektar alanda tespit çalışmaları tamamlanmıştır. Bu alanlardan 245 yerleşim biriminin toplam 326.755 hektarlık kısmı tahdit edilerek 228 yerleşim birimine 293.431 ha. mera tahsisi yapılmıştır. 2014 yılı iş programı kapsamında Gürpınar ve Başkale ilçelerinde 64 yerleşim Tespit Programına, Gevaş, Çatak, Bahcesaray ilçelerinde ise 64 yerleşim birimi Tahdit Programına alınmış olup çalışmalar devam etmektedir.(Çed 2014)

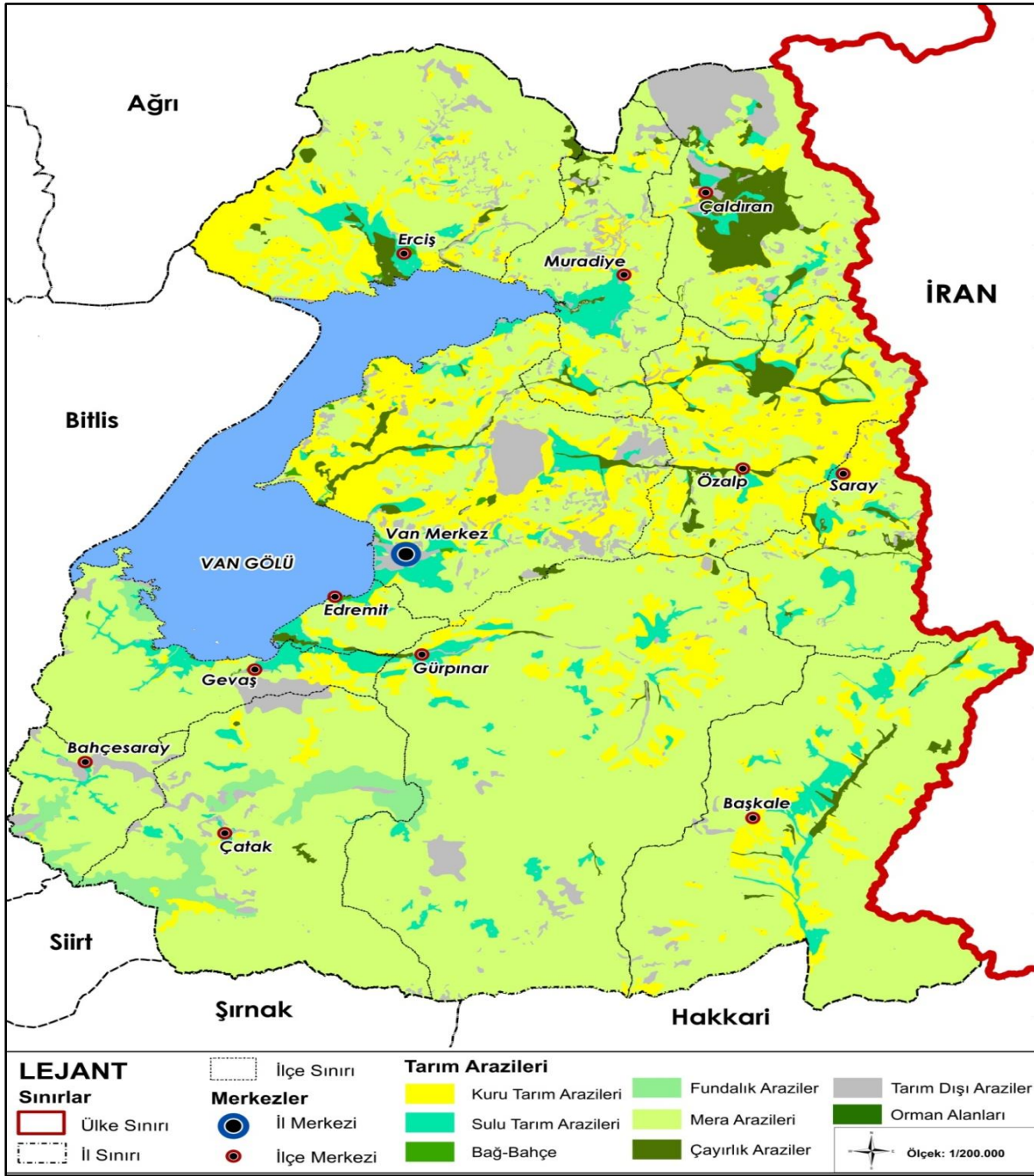
Çatak ilçesi genelindeki toplam tarım arazisinin 49.200 dekarında kuru tarım, 107.084 dekarında ise sulu tarım yapılmaktadır (Bkz. Tablo-19)(Ver) Bir diğer tür olan fundalık araziler ise ağırlıklı olarak Van ilinin güneyinde yer alan Çatak ilçesinde yer almakta, Bahcesaray ve Gürpınar ilçeleri de kısmen fundalık arazi barındırmaktadır.(AVA->Çed 2011)

Tablo 21: Çatak, Van ve TRB2'de Tarım Alanları, 2015 (Dekar olarak)

	Toplam	Tarım Arazisi Alanı (Dekar)						
		İşlenen Tarım Arazisi					Nadas Alanı	Tarıma Elverişli Olup Kullanılmayan Arazi
		Sulanan	Sulanmayan	Örtü altı	Meyve	sebze		
Çatak	204.431	107.084	49.200	-	8.690	160	16.801	22.496
Van	3.743.842	1.164.202	965.162	50	52.643	17.385	981.384	563.016
Çatak/Van (%)	5.5	9.2	5.1	-	16.5	0.9	1.7	4

Kaynak: VİGTHM (Erişim Tarihi: 21.03.2016)

Harita 10: Van İli Tarım Arazileri

Kaynak: MDA

Çatak, toplam 98 adet traktör ile Van traktör varlığının sadece %1,82'sine, bölgedeki toplam traktörün sadece %0,57'sine sahiptir. Van traktör varlığı ise bölgenin %32'sini oluşturmaktadır. Traktör başına ekilen tarım alanı Çatak'ta yaklaşık 2.086,03 dekar olup ve Van'da yaklaşık 695,62 dekadır.

Tablo 22: Traktör Sayısı ve Traktör Başına Ekilen Tarım Alanı, 2014

	TRAKTÖR SAYISI	BİÇERDÖVER	TRAKTÖR BAŞINA EKİLEN TARIM ALANI(DEKAR)
ÇATAK	98	-	2086.03
VAN	5.382	3	695,62
TRB2	17.138	5	334,7

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 21.03.2016)

3.1.2 Bitkisel Üretim

3.1.2.1 Tarla Ürünleri

Çatak tarla bitkileri üretimi bakımından değerlendirildiğinde tahıllar, yem bitkileri ve yumru bitkilerinin ekimi ve üretimi ihtiyaca yönelik yapıldığı ve son derece düşük olduğu gözlemlenmektedir. Yalnızca yem bitkilerinde gözlü görülür bir yoğunluk söz konusudur. Üretilen yem bitkisinin Van ve TRB2'deki payı son derece düşüktür. (Bkz. Tablo-21).

Tablo 23: Bölgede Ürün Türlerine Göre Ekilen Tarla Alanı ve Üretim Miktarları, 2015

	ÇATAK			VAN			TRB2		
	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)	Ekilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)
YAĞLI TOHUMLAR	-	-	-	75	10	133	44.580	8.002	463
BAKLAGİLLER	-	-	-	1.051	143	270	60.872	13.324	756
TAHILLAR	2.381	299,24	500	878.648	119.711	320	2.720.664	449.109	1734
ENDÜSTRİYEL BİTKİLER	-	-	-	8.516	35.019	4.136	128.383	559.483	4628
YEM BİTKİLERİ	153.853	106.997,10	1.300	1.224.165	847.768	5.823	2.730.671	3.054.678	8.781
YUMRU BİTKİLER	50	100	2.000	2.326	6.602	2.849	57.526	221.475	3.851
TOPLAM	156.284	107.396,34	3.800	2.114.706	1.009.243	133.98	5.698.116	4.298.069	19.750

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016) ve Tarım İl Müdürlükleri

İlçede üretilen tarımsal ürünlere detaylı bir şekilde bakıldığında; tahıllardan arpa ve buğday, yem bitkilerinden ise Korunga ve yonca; yumru bitkilerden ise ilçede tek olarak üretilen patates öne çıkmaktadır.

Türkiye'de en çok üretilen tahıl ürünü olan soğuk ve kurak şartlarda ve nispeten mineral oranı az olan topraklarda yetişen arpa ve buğday ilçede üretilen tek tahıl çeşitleridir.

İlçede diğer öne çıkan tarla bitkileri yem bitkileri olan yonca ve korungadır. Hayvancılıkta ana yem maddesi olan yonca 146.853 dekar ile ilçede en fazla ekim alanına sahip yem bitkisidir.

Korunga kısa ömürlü, çok yıllık bir baklagil yem bitkisidir. Soğuğa ve kurağa çok dayanıklıdır ve diğer bitkilerin yetişemediği kıraç, kireçli topraklarda iyi gelişir. Yem kalitesi iyidir, yemi proteince zengindir. Korunga otunun besleme değeri yüksektir; kalsiyum, fosfor ve diğer mineral elementlerce zengindir. Yeşil ot olarak hayvanlara yedirildiğinde şişkinlik yapmaz ve kökleri yardımıyla toprağa azot kazandırır. Çok iyi bir balözü bitkisidir. Otlatmaya dayanıklı olduğundan iyi bir mera bitkisi olarak da kullanılabilir. Özellikle kurak ve yarı kurak olan Çatak ilçesinde iyi bir ekim nöbeti bitkisidir. İlçede korunga ekim alanı 7.000 dekadır.

Tablo 24: İlçede Ürün Türlerine Göre Ekilen Alan ve Üretim Miktarları, 2015

Grup Adı	Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)	Hasat Edilen Alan (Dekar)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/da)
Tahıllar	Çavdar	-	-	-	-
	Yulaf (Dane)	-	-	-	-
	Mısır (Dane)	-	-	-	-
	Buğday (Diğer)	2.081	2.043	260,14	240
	Arpa (Diğer)	300	297	39,10	260
Baklagiller	Fasulye (Kuru)	-	-	-	-
	Mercimek	-	-	-	-
Endüstriyel Bitkiler	Şekerpancarı	-	-	-	-
Yumru Bitkiler	Soğan (Kuru)	-	-	-	-
	Sarımsak (Kuru)	-	-	-	-
	Patates (Diğer)	50	48	100	2000
Yem Bitkileri	Yonca (Yeşil Ot)	146.853	146.853	102.797,10	700
	Korunga (Yeşil Ot)	7.000	7.000	4.200	600
	Fiğ (Yeşil Ot)	-	-	-	-
	Mısır (Silajlık)	-	-	-	-

Kaynak: Tarım İl Müdürlükleri

3.1.2.2 Sebze Ürünleri

Sebze üretimi ülkenin hemen her bölgesinde yapılmakla birlikte bölgelerin ekolojik yapısına ve büyüklüğüne bağlı olmak kaydıyla toplam tarımsal üretim alanı içindeki oranı değişmektedir.

Van ilinde toplam tarım alanlarının % 0,46'sında sebze üretimi yapılmaktadır. Bölgede 2015 yılı itibari ile 17.385 da alandan toplamda 36.402 ton sebze üretimi gerçekleşmiştir. Çatak ilçesinde sebze üretimine bakıldığında ilçede çok farklı çeşitte sebze üretimi olduğu görülmektedir. Özellikle 93 tonluk üretimle salatalık ve 78 tonluk üretimle domates birinci sırada gelmektedir. İlçede, ilde ve TRB2 bölgesi genelinde öne çıkan sebzeler tabloda gösterilmiştir (Tablo-23).

Tablo 25: İlçede Öne Çıkan Sebze Ürünleri, 2015 (Ton olarak)

	Çatak	Van	TRB2
Karpuz	-	3.812	58.761
Domates (Sofralık)	78	13.228	126.493
Kavun	-	3.431	17.590
Fasulye (Taze)	-	2.095	7.315
Lahana (Beyaz)	-	5.001	16.253
Hıyar (Sofralık)	93	3.865	20.070
Maydanoz	-	27	85
Soğan (taze+kuru)	1,6	632	11.352
Biber (Sivri)	12	1.816	5.038
Biber (Dolmalık)	7,4	966	4.538
Marul	-	93	143
Balkabağı	-	137	456
Patlıcan	2	843	1559
Turp (Kırmızı)	2,88	387	404

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016) ve Tarım İl Müdürlükleri

3.1.2.3 Meyve Ürünleri

TRB2 Bölgesi'ndeki meyve üretimi Türkiye toplam meyve üretimi içerisinde düşük düzeydedir. İllere göre meyve üretimi incelendiğinde en fazla meyve üretimi Hakkâri'de olup bu ili sırasıyla Bitlis, Van ve Muş izlemektedir.

Van' da yetiştirilen meyve gruplarına bakıldığında, büyük oranla yumuşak ve taş çekirdekli ürünlerin üretimi ilk sıradayken bunu da sırasıyla sert kabuklular, üzüm-üzümsüz meyveler takip etmektedir. Van ilinde en fazla yetiştiriciliği yapılan ürünler elma, ceviz, kayısı ve armuttur. Elma ve armut üretim miktarlarının bölge üretimi içindeki payı sırasıyla %49 ve %41'dir. Ceviz üretim miktarının bölge üretimi içindeki payı %37'dir. Ayrıca, Van ilinde üretilen ceviz yoğunlukla Çatak ve Bahçesaray ilçelerinde yetiştirilmektedir. (K)

İlçe düzeyinde bakıldığında da toplamda 5 çeşit meyvenin üretildiği görülmektedir. Tablo incelendiğinde ceviz üretiminin 2.677,5 tonluk değeri ilçe için çok önem arz etmektedir. Van'ın genelinde toplamda üretilen 6.144,292 ton cevizin yüzde 43,57'si Çatak'ta üretilmektedir. İlçede üretilen cevizi 36 ve 30 tonla elma ve kayısı takip etmektedir.(Ver)

Tablo 26: İlçede Öne Çıkan Meyve Ürünleri, 2015 (Ton olarak)

	Çatak	Van	TRB2
Ayva	-	92,56	523
Armut	20,80	2.201,67	5.261
Elma	36	11.854,60	24.122
Erik	-	1.119,10	2.834
Kayısı	30	2.242,96	3.024

Zerdali	-	29,57	244
Kiraz	10,71	1.083,61	1.636
Şeftali	-	21,88	452
Ceviz	2.677,5	6.144,29	16.523
Badem	-	1,83	18
Vişne	-	1.206,33	1.452
Üzüm	-	78,00	8.177
Çilek	-	3,00	27

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016) ve Tarım İl Müdürlükleri

Sebze meyve üretimi ve örtü altı sebzeçilik birlikte ele alındığında sebzeçilik yapılan alanların daha çok Van Gölü çevresi, Yüksekova ve Çukurca bölgeleri olduğu görülmektedir. Van ilinin Edremit, Gevaş, Muradiye, Erciş ve merkez ilçelerinde iklim şartları ve toprak yapısının daha elverişli olması sebebiyle sebze üretimin iç kesimlerden daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Aynı şekilde meyve üretim alanlarına bakıldığında il genelinde üretim Van Gölü çevresindeki ilçeler ve Bahçesaray ilçesinde yoğunlaşmaktadır.

Harita 11: TRB2 Bölgesi Sebze ve Meyvecilik Alanları ve Potansiyel Örtü Altı Sebzecilik Alanları

Kaynak: MDA

3.1.3 Hayvansal Üretim

3.1.3.1 Büyükbaş Hayvan Varlığı

Dünya piyasalarında büyükbaş denildiğinde akla ilk gelen sığır, manda ve deve yetiştiriciliğidir. Türkiye’de ise büyükbaş denildiğinde daha çok sığır ve manda anlaşılmaktadır. Hayvancılık, Türkiye’nin artan nüfusunun dengeli beslenmesinin yanında tarıma dayalı sanayinin hammadde ihtiyacının karşılanması için de önemlidir.

Tablo 27: Yıllar İtibariyle Büyükbaş Hayvan Varlığı (Aksi belirtilmedikçe sayı olarak)

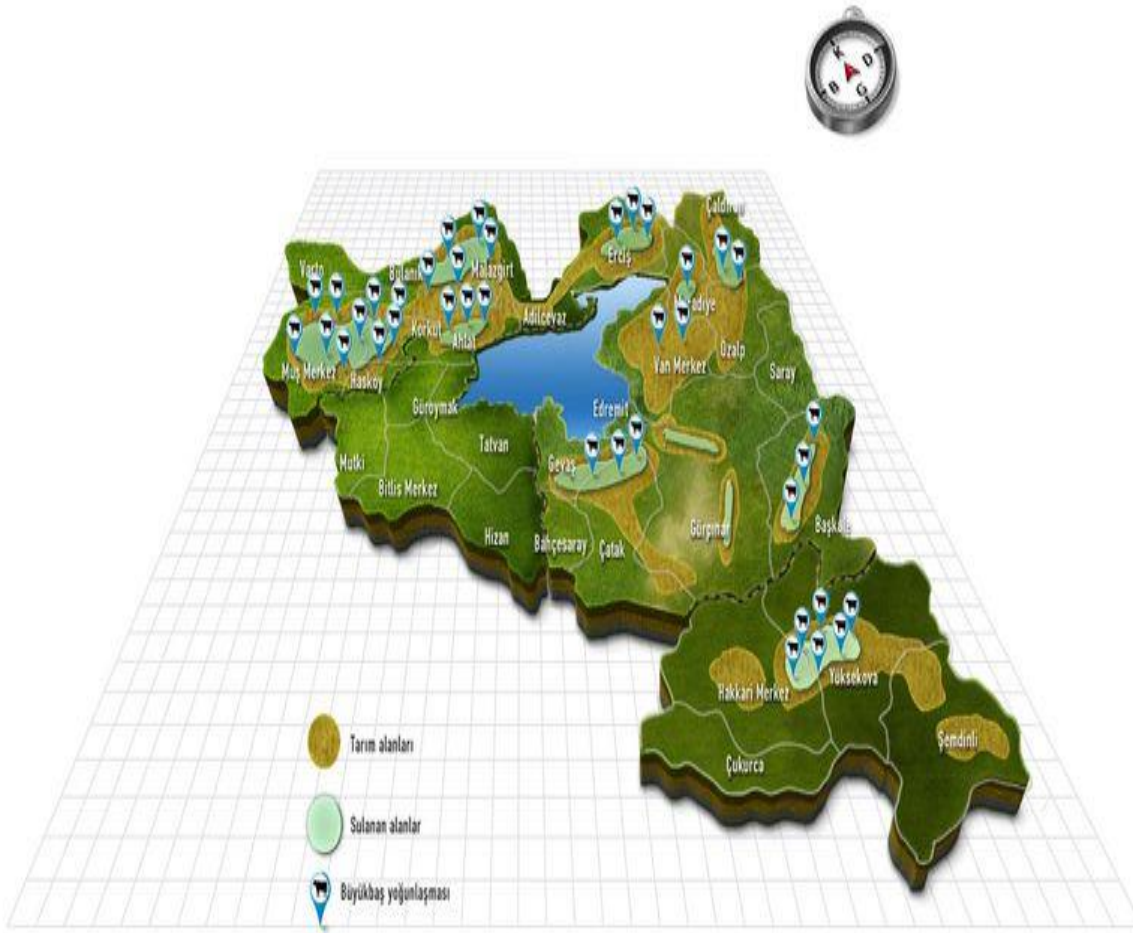
	Hayvan Sayısı	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Çatak	Sığır	Kültür	-	-	-	-	-
		K. Melezi	-	-	-	-	126
		Yerli	2.099	2.867	2.200	2.200	2.758
		Toplam	2.099	2.867	2.200	2.200	2.758
	Manda	-	-	-	-	-	-
Van	Sığır	Kültür	20.967	27.476	29.007	29.319	26.064
		K. Melezi	51.364	69.347	69.513	65.766	72.187
		Yerli	85.475	100.951	95.180	96.519	65.361
		Toplam	157.806	197.774	191.604	191.604	163.612
	Manda	227	275	990	1.239	346	444
TRB2	Sığır	Kültür	63.536	78.037	102.128	109.662	100.545
		K. Melezi	182.035	208.723	236.809	243.981	243.472
		Yerli	222.238	246.510	246.538	252.143	198.851
		Toplam	467.809	533.270	605.786	605.786	542.868
	Manda	9.810	10.943	12.496	13.681	12.194	14.170
Çatak/Van	Sığır	Kültür	-	-	-	-	-
		K. Melezi	-	-	-	-	0,45
		Yerli	2,46	2,84	2,31	2,28	4,22
		Toplam	1,33	1,45	1,15	1,15	1,69
	Manda	-	-	-	-	-	-
Çatak/TRB2	Sığır	Kültür	-	-	-	-	-
		K. Melezi	-	-	-	-	0,05
		Yerli	0,94	11,63	0,89	0,87	1,39
		Toplam	0,45	0,54	0,36	0,36	0,51
	Manda	-	-	-	-	-	-

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016)

2015 Tarım İl Müdürlüğü verilerine göre bölgemizde 189.023' i yerli ırk, 248.146'sı melez ırk, 101.806'sı kültür ırkı ve 14.170'i manda olmak üzere toplam 553.145 baş büyükbaş hayvan bulunmaktadır. İlçede yerli 2.818, melez 126 büyükbaş hayvan olup kültür ırkından büyükbaş hayvan yoktur.

Çatak ilçesi büyükbaş hayvan sayısı bakımından bölgenin % 0,53'ünü, Van'ın ise %1,75'ini karşılamaktadır. İlçedeki geniş çayır ve mera alanlarına rağmen hayvancılık yeterince gelişmemiştir.

Harita 12: TRB2 Bölgesi Büyükbaş Hayvancılığın Yoğunlaştığı Alanlar

Kaynak: MDA

3.1.3.2 Küçükbaş Hayvan Varlığı

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, genel olarak zayıf meralar ile nadas, anız ve bitkisel üretime uygun olmayan alanları değerlendirerek et, süt, yapağı, kıl ve deri gibi ürünlere dönüştüren bir üretim etkinliğidir. Kırsal alanda önemli bir ekonomik aktivite olan küçükbaş hayvancılık bölgemizde sosyal ve ekonomik bir yere sahiptir.

TRB2 Bölgesi'nde yaygın olan yerli koyun ırkı olarak bölgenin zor iklim şartlarına uyum sağlayan Akkaraman ve Morkaraman öne çıkmaktadır (MDA).

Van ilinde toplam çayır mera varlığı 13.620.767,93 dekar olup bunun 1.404.060 dekar lık alanını Çatak ilçesi oluşturur. Aslında bu durum Çatak için bir avantajdır. Van İli genelinde daha az çayır ve mera alanlarına sahip bazı ilçelerde bile toplam küçükbaş hayvan sayısı daha fazladır. Sürdürülebilir bir koyuncuk faaliyeti ancak yayla ve mera otlatması ile mümkün olduğundan bölgenin mera varlığı küçükbaş hayvancılıkta bir rekabet avantajı sağlaması gerekirken maalesef istenilen düzeye çıkılamamıştır.

Bölgede 2015 yılı itibariyle küçükbaş hayvan varlığı 5.225.823 adettir. Ülke geneline bakıldığında TRB2 Bölgesi sahip olduğu küçükbaş hayvan varlığı açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Bölgenin küçükbaş hayvan varlığının % 83'ünü koyun, % 17'sini ise keçi oluşturmaktadır.

Çatak ilçesi 2015 yılı itibariyle küçükbaş hayvan varlığı 170.180 adettir. Bunlardan 131.800 adeti koyun geri kalanı ise keçidir. İlçede bulunan koyunların hepsi yerli ırk olan; Doğu Anadolu Bölgesi'nin soğuk ve uzun kış koşullarına ve dağlık yapısına çok iyi uyum sağlayabilen, yüksek rakımlı ve fakir meraları iyi değerlendirip kış aylarında ise normal bir besleme ile kapalı veya bir tarafı açık ağıllarda barındırılabilen Akkaraman ve Morkaraman koyunlarıdır.

İlçedeki keçi varlığına bakıldığında sayısı 38.380 olan keçilerin hepsinin kıl keçisi olduğu görülmektedir. Bu rakam ilçe için gerçekten çok önemlidir. 2015 yılı itibariyle Van genelinde Erciş ve Gürpınar'dan sonra en fazla keçi varlığı Çatak'ta bulunmaktadır. İlçede koyun ve keçi sayısı yıldan yıla artmaktadır. İlçe Van ilinin koyun varlığının % 5,36'sını karşılarken, keçi varlığının %15,53'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 28: Yıllar İtibariyle Küçükbaş Hayvan Varlığı (Adet olarak)

	HAYVAN SAYISI	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Çatak	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-
		Yerli	72.592	90.352	100.000	100.000	131.800
	Keçi	Kıl	6.805	26.164	25.000	25.800	38.380
		Tiftik	-	-	-	-	-
	Toplam		79.397	116.516	125.000	125.800	170.180
Van	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-
		Yerli	2.182.011	2.101.382	2.147.139	2.236.603	2.443.392
	Keçi	Kıl	150.686	203.143	225.360	247.054	248.527
		Tiftik	-	-	-	15	-
	Toplam		2.332.697	2.304.525	2.372.499	2.483.657	2.691.934
TRB2	Koyun	Merinos	-	-	-	-	11
		Yerli	3.904.415	3.913.294	3.940.154	4.128.098	4.464.005
	Keçi	Kıl	649.031	769.702	799.481	835.816	925.474
		Tiftik	-	-	-	-	102
	Toplam		1.298.062	4.682.996	4.739.635	4.963.914	5.389.479
Çatak/Van	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-
		Yerli	3,33	4,30	4,66	4,47	5,12
	Keçi	Kıl	4,52	12,88	11,09	10,44	14,21
		Tiftik	-	-	-	-	-
	Toplam		3,40	5,06	5,27	5,07	5,96
Çatak/TRB2	Koyun	Merinos	-	-	-	-	-
		Yerli	1,86	2,31	2,54	2,42	2,80
	Keçi	Kıl	1,05	3,40	3,13	3,09	3,82
		Tiftik	-	-	-	-	-
	Toplam		1,74	2,49	2,64	2,53	2,97

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016)

Şekil 20' ye bakıldığında Van Gölü çevresi daha çok tarım arazileri yönüyle değerlendirildiğinden küçükbaş hayvancılığın mera arazilerinin geniş yer kapladığı iç kesimlerde yoğunlaştığı görülmektedir. Her ne kadar

Çatak ilçesinde küçükbaş hayvancılık istenilen düzeye ulaşamadıysa da Çatak için küçükbaş hayvancılık önemli yer kaplar.

Harita 13: TRB2 Bölgesi Küçükbaş Hayvancılığın Yoğunlaştığı Alanlar

Kaynak: MDA

3.1.3.3 Kanatlı Hayvan Varlığı

Kümes hayvanı eti en yaygın olarak üretilen et çeşididir. Kümes hayvanlarının gerek sahip oldukları yüksek protein ve gerekse kırmızı ete nispeten daha ucuz ve sağlıklı olması nedeniyle Türkiye’de beyaz et üretiminin ve tüketiminin artması öngörülmektedir. Ülkemizde kanatlı hayvan yetiştiriciliği son yıllarda gelişmekte iken, TRB2 Bölgesi’nde buna paralel bir gelişme sağlanamamıştır.

TRB2 Bölgesi’nde iklim ve yüksek rakımın girdi maliyetleri üzerindeki olumsuz etkisiyle, TRB2 Bölgesi’nde kanatlı hayvan yetiştiriciliği istenilen düzeyde yapılamamıştır. Bölgede toplam 975.906 adet kanatlı hayvan bulunup, bunların büyük bir bölümünü yumurta tavuğu teşkil etmektedir. Bunu kaz, hindi ve ördek

izlemektedir. Ayrıca, bölgede az miktarda broiler yetiştiriciliği (etlik piliç) yapılmakta, sadece bölgedeki köylerde ailelerin öz ihtiyaçlarını karşılamak için kanatlı hayvan yetiştirilmektedir (MDA).

Bölgemiz kaz ve ördek yetiştiriciliği bakımından büyük avantajlara sahiptir. Bunlar, bölgemizde yetiştirilen kaz ve ördeklerin bölge şartlarına çok iyi uyum göstermiş olmaları, kaz ve ördeklerin işletme dışında yararlanabilecekleri tip ve düzeyde yem ve su kaynaklarının bulunması ve bu türlerin yetiştiriciliği konusunda gerekli kültür ve bilgi birikiminin bulunması olarak gösterilebilir. Nitekim yukarıda da bildirildiği gibi bölge genelinde yaklaşık olarak 150 bin kaz ve ördek bulunması, bu durumu desteklemektedir (MDA).

Çatak ilçesi kanatlı hayvan varlığına bakıldığında sadece 2.000 yumurta tavuğu bulunmaktadır. Daha önceki yıllara ait tutulmuş veri bulunmamaktadır. İlçedeki 2.000 yumurta tavuğu ile Çatak, sırasıyla Van'ın ve TRB2'nin yüzde 0,49 ve 0,20'sini oluşturmaktadır.

Tablo 29: Yıllar İtibariyle Kanatlı Hayvan Varlığı

	Hayvan Adı	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Çatak	Kanatlı	Et Tavuğu	-	-	-	-	-
		Ymrt. Tavuğu	-	-	-	-	2.000
		Hindi	-	-	-	-	-
		Ördek	-	-	-	-	-
		Kaz	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	2.000
Van	Kanatlı	Et Tavuğu	-	-	-	-	-
		Ymrt. Tavuğu	338.950	276.200	363.613	281.400	360.370
		Hindi	1.930	1.930	10.500	11.120	17.330
		Ördek	1.620	1.640	2.100	3.198	4.346
		Kaz	275	275	1.300	3.850	4.835
		Toplam	342.775	280.045	377.513	299.568	386.225
							409.967
TRB2	Kanatlı	Et Tavuğu	-	-	-	-	4.400
		Ymrt. Tavuğu	853.717	742.064	724.016	652.749	771.672
		Hindi	114.193	89.706	78.887	82.793	98.613
		Ördek	51.034	46.235	36.106	39.699	43.000
		Kaz	110.654	105.489	94.015	101.046	112.098
		Toplam	1.129.598	983.494	933.024	876.287	1.025.383
							975.906
Çatak/Van(%)	Kanatlı	Et Tavuğu	-	-	-	-	-
		Ymrt. Tavuğu	-	-	-	-	0,52
		Hindi	-	-	-	-	-
		Ördek	-	-	-	-	-
		Kaz	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	0,49
Çatak /TRB2(%)	Kanatlı	Et Tavuğu	-	-	-	-	-
		Ymrt. Tavuğu	-	-	-	-	0,27
		Hindi	-	-	-	-	-
		Ördek	-	-	-	-	-
		Kaz	-	-	-	-	-
		Toplam	-	-	-	-	0,20

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016)

3.1.3.4 Arıcılık

Arıcılık TRB2 Bölgesi'nde dezavantaj olarak nitelendirilen engebeli arazi yapısını bölge için avantaja dönüştüren önemli bir sektördür. Çünkü bölge arazi yapısının engebeli oluşu topografik farklılıklar oluşturmakta, bu ise arıcılık sezonunu diğer bölgelere nispeten daha uzun sürdürmektedir. Bölgemizin

bitki örtüsü bakımından zengin bir flora ve hayvanatına sahip olması, bitkilerin farklı zamanlarda çiçek açması, arıcılık sezonunun uzun sürmesi ve bölgeye has çiçeklerin bolluğu, arıcılığın bölge ekonomisinde yüksek potansiyelini göstermektedir. Ayrıca, TRB2 Bölgesi'nin zengin bitki florası ve yüksek rakımlı yaylaları, arıcıların doğal ve katkısız kara kovan balı üretmesine olanak sağlamaktadır.

Bölgemizde tarım alanlarının sınırlı olması sebebiyle birim alandan elde edilen ürünlerin verimli ve kaliteli olabilmesi için bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yanında doğanın mevcut kaynaklarının en etkin bir biçimde kullanılması şarttır. Arazi varlığına bağlı olmadan faaliyetini devam ettiren arıcılık, özellikle gelir seviyesi düşük, az topraklı veya topraksız köylüler açısından önemli bir faaliyettir. Ayrıca, fazla sermaye ve işgücü gerektirmediğinden atıl durumda bulunan aile işgücünü en etkin bir şekilde değerlendirip kısa zamanda gelir getirecek ve katma değer oluşturacak bir uğraşı olması bakımından sosyo-ekonomik bir önem taşımaktadır (MDA).

Özellikle Bahçesaray ve Çatak ilçeleri olmak üzere bölgenin fauna ve flora özellikleri, arıcılık ve arıcılık ürünleri yetiştiriciliği için önemli bir avantaj sağlamaktadır. 2015 yılı itibarıyla Çatak'ta toplamda 507,008 ton bal üretimiyle Çatak, Van'da bal üretimi açısından birinci sıradadır. Yine Çatak toplamda 146 tane arıcılık yapan işletme sayısı ile Bahçesaray'dan sonra ikincidir. Çatak, Van ve TRB2'nin bal üretiminin sırasıyla %23,99 ve %8,36'sını karşılamaktadır. Balın insan için çok faydalı bir besin olduğu gerçeği düşünüldüğünde Çatak için bal pazarının daha da genişletilerek Çatak ekonomisinin çok daha güçlenmesine yarar sağlayacaktır.

Harita 14: TRB2 Bölgesi Arıcılığın Yoğunlaştığı Alanlar

Kaynak: MDA

Van, TRB2 bölgesi kovan varlığının %27,16'sını, toplam bal üretiminin ise %34,83'ünü oluşturur. Bu oran Çatak 'da sırasıyla %6,47 ve %8,36'dır.

Tablo 30: Bölgede Arı Kovanı, Arıcılık Yapan İşletme Sayısı, Balmumu Ve Bal Üretimi 2015

	Kovan Sayısı	Bal Üretimi(ton)	Balmumu(ton)	Arıcılık Yapan İşletme
Çatak	29.824	507,008	44,736	146
Van	125.246	2.113,082	188,518	536
TRB2	461.218	6.066,988	574,690	2.658

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016)

3.1.3.5 Hayvansal Üretim Miktarları

İlçedeki hayvansal üretim miktarlarına bakıldığında et üretiminin kaçak kesimler ve aile içi işletmeler dolayısıyla standardize edilemediği görülmektedir.

İlçedeki büyükbaş süt üretimi incelendiğinde 2012 ile 2013 yıllarında süt üretiminin değerinin aynı olduğu diğer yıllarda da sürekli arttığı görülmektedir. TRB2 ve Çatak'ta genel itibariyle büyükbaş süt üretimi her yıl artarken Van'da ise azalma eğilimine girmiştir.

Küçükbaş süt üretimi incelendiğinde ise 2015 yılı itibariyle üretilen büyükbaş sütün neredeyse 9 katı olup 7.189,83 ton olarak karşımıza çıkmaktadır. Küçükbaş süt üretiminin Çatak için her geçen yıl düzenli şekilde arttığı görülmektedir. Özellikle 2013 yılından 2014 yılına geçerken büyük bir artış yaşanmıştır. Çatak, Van'daki büyükbaş süt üretiminin %0,54'ünü karşılarken, küçükbaşta bu değer %6,58 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 31: Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Süt Üretimi (Ton) (Aksi belirtilmedikçe sayı olarak)

		2012	2013	2014	2015
Çatak	Büyük Baş	574,988	574,988	702,763	823,46
	Küçük Baş	4.944,62	4.944,62	7.147,05	7.189,83
Van	Büyük Baş	163.779	161.191	140.834	153.544
	Küçük Baş	89.835	101.514	103.532	109.200
TRB2	Büyük Baş	513.215	539.888	517.352	542.940
	Küçük Baş	183.119	193.797	209.183	209.895
Çatak / Van (%)	Büyük Baş	0,35	0,36	0,50	0,54
	Küçük Baş	5,50	4,87	6,90	6,58
Çatak / TRB2 (%)	Büyük Baş	0,31	0,30	0,34	0,39
	Küçük Baş	2,70	2,55	3,42	3,43

Kaynak: TÜİK Veri tabanı (Erişim Tarihi: 23.03.2016)

3.2 Sanayi

TRB2 Bölgesi 2008 itibariyle sanayinin Bölge GSKD toplamından aldığı % 15,8'lik pay ile 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde 24. sırada yer almaktadır. Katma değer özellikle sanayi sektöründe oluşturulduğu göz önünde bulundurulduğunda TRB2 Bölgesi'nin katma değerinin artırılması için sanayi sektörünün mutlaka geliştirilmesi gerektiği görülecektir. Katma değer artırılması için metalik olmayan mineral ürünler, kauçuk ve plastik ürünler, fabrikasyon metal ürünler, ağaç-ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı gibi bölgenin öne çıktığı sektörlerle yoğunlaşılması gerekmektedir (Sanayi MDA).

Van ilinde 2 adet sicil almış OSB bulunmakta olup, doluluk oranı %60'tır. Van Organize Sanayi Bölgesi 2006 yılında tamamlanmıştır. Bölgedeki; 141 adet sanayi parselinin, tamamı tahsis edilmiştir. Tahsis edilen parsellerin; 87 adedi üretim, 35 adedi inşaat, 19 adedi proje aşamasındadır. Üretime geçen parsellerde yaklaşık 1.160 kişi istihdam edilmektedir. Ağırlıklı sektör grubu; gıda ürünlerinin imalatı, mobilya imalatı ve kauçuk-plastik ürünlerinin imalatı sanayidir (81 İlin Sanayi Durum Raporu_2014, BSVTB).

Tablo 31'de gösterildiği gibi Van ili sanayi işletmeleri dağılımına bakıldığında başı çeken sektör %44 gibi bir payla gıda ürünleri imalatıdır. Onu takip eden sektör ise metalik olmayan mineral ürün imalatıdır.

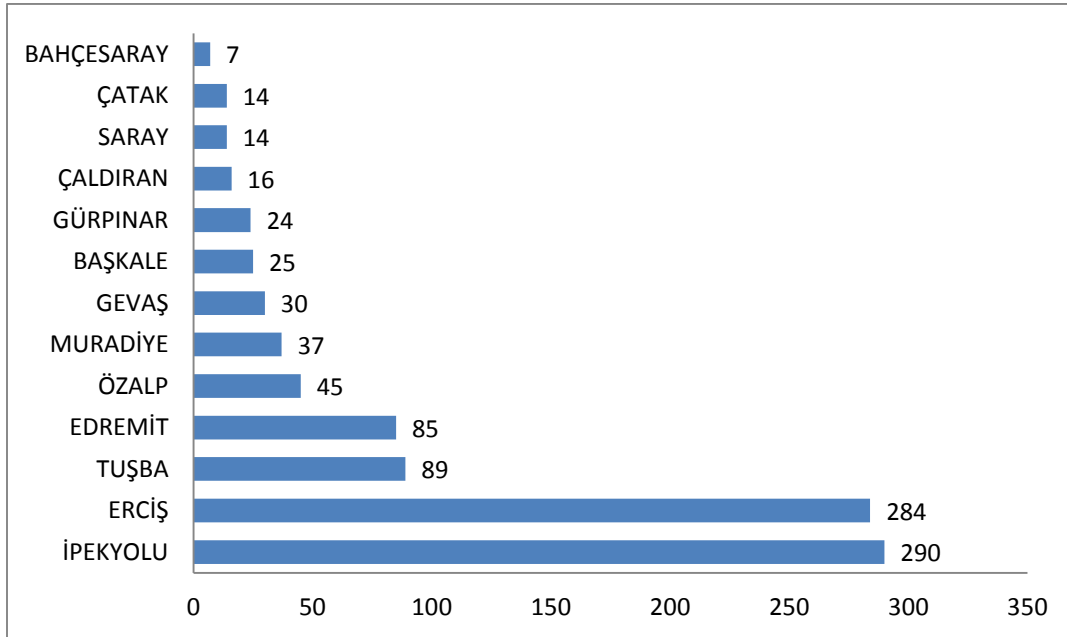
Tablo 32: Van İli Sanayi İşletmeleri Dağılımı

VAN İLİ SANAYİ İŞLETMELERİ DAĞILIMI	%
Gıda Ürünleri İmalatı	44
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	15
Diğer Madencilik Taş Ocakçılığı	10
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine Ve Ekipman İmalatı	7
Kok Kömürü, Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri	5
Elektrik Gaz, Buhar Ve Havalandırma Sistemi Üretimi Ve Dağılımı	4
Tekstil Ürünleri İmalatı	3
Fabrikasyonel Metal Ürünleri İmalatı, Makine Teçhizatı	3
Diğer	3
Kimyasalların Ve Kimyasal Ürünlerin İmalatı	2
Kağıt Ve Kağıt Ürünleri İmalatı	2
Motorlu Kara Taşıtı, Römork Ve Yarı Treyler	1
Ana Metal Sanayi	1

Kaynak: VAN TSO, SP 2013-2016

Van 'da işyerlerinin ilçelere göre dağılımı 2015 yılı için gösterilmiştir (Bkz. Grafik-9). İlçelerdeki faal olan işyeri sayılarından yola çıkarak Van ilinde bölgelerarası gelişmişlik düzeyleri anlaşılabilir. Buna göre en çok işyeri İpekyolu ve Erciş'te bulunmaktadır. Sıralamada önde gelen diğer ilçeler sırasıyla; Tuşba, Edremit ve Özalp'tir.

Grafik 9: İşyerlerinin İlçelere Göre Dağılımı, 2015

Kaynak: İŞKUR

3.2.1 Küçük Sanayi Siteleri

Van ilinde 1.228'İ dolu olmak üzere toplam 1.943 iş yeri kapasiteli 6 adet Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Bu KSS'lerin yerleri, doluluk oranları ve buralarda istihdam edilen kişi sayısı aşağıdaki tablodan görülebilir.

Tablo 33: Van İli Küçük Sanayi Siteleri Bilgileri

	KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ADI	İŞYERİ SAYISI	DOLU İŞYERİ SAYISI	BOŞ İŞYERİ SAYISI	DOLULUK ORANI (%)	İSTİHDAM
VAN	VAN YENİ KSS	1122	594	528	52,9	1218
	VAN MARANGOZLAR KERESTECİLER HIZARCILAR KSS	169	168	1	99,4	447
	YENİ VAN MARANGOZLAR KERESTECİLER HIZARCILAR KSS	225	213	12	94,6	264
	ERCİŞ KSS	253	253	0	100	823
	ERCİŞ II KSS	95	TAŞINMA	AŞAMASINDA	-	-
	ÇALDIRAN KSS	79	TAŞINMA	AŞAMASINDA	-	-
	TOPLAM: 6 ADET KSS	1943	1228	541	63,2	2752

Kaynak: MDA => (BSTBİM, 2014)

Devam Eden Küçük Sanayi Siteleri:

Erciş II Küçük Sanayi Sitesi: 2011 yılı Yatırım Programı'nda "100 işyeri altyapı" olarak ve 1.000.000.- TL ödenekle yer almaktadır. 96 işyeri yapım işi fiziki gerçekleşmesi % 78'dir.

Çaldıran Küçük Sanayi Sitesi: 2011 yılı Yatırım Programı'nda "79 işyeri, altyapı" olarak ve 1.000.000.- TL ödenekle yer almaktadır. 79 işyeri yapım işi fiziki gerçekleşmesi % 27'dir.

Gevaş Küçük Sanayi Sitesi: 2011 yılı Yatırım Programı'nda "60 işyeri altyapı" olarak ve 629.000.-TL ödenekle yer almaktadır. Kooperatifçe hazırlanacak projelerinin onaylanmasına müteakip keşif ve ihale aşamasına geçebilecektir (MDA).

3.2.2 İlçede Öne Çıkan Sektörler

Ekonomisinin temeli tarım ve hayvancılığa dayanan ilçe de hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Küçükbaş hayvancılık yoğun bir şekilde yapılmaktadır. İklim şartları nedeniyle tarım fazla gelişme gösterememiştir. Bunun yanında en önemli tarımsal ürün ceviz meyvesidir. Ceviz ağaçları ilçenin büyük bir kısmında bulunmaktadır. İlçe ekonomisinin en önemli kaynaklarından biri de Çatak balıdır. Tablo-35'deki veriler değerlendirildiğinde ise Çatak'taki işletmelerde sektörel yoğunlaşmanın daha çok; temel olarak inşaat sanayinde kullanılması amaçlanan inşaat malzemesi imalatı ve gıda ürünleri imalatı olduğu görülmektedir. (Van TSO ilçe analizi)

İlçede mıcır, traverten, ekosin, granit, porfir (somaki taşı), bazalt, kumtaşı ve diğer anıt taşlarının granül, mıcır ve tozları malzeme üreten ve yemek hizmetleri ile uğraşan 6 firma toplamda 32 personel istihdam ederek ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Tablo 34: Çatak'ta İmalat Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Dağılımı, 2015

Faaliyet Adı	İşletme Sayıları
Traverten, ekosin, granit, porfir (somaki taşı), bazalt, kumtaşı ve diğer anıt taşlarının granül, mıcır ve tozları	2
Sözleşme esasına dayalı diğer yiyecek hizmetleri (Yemek fabrikaları ve toplu yemek mutfakları)	2
Mıcır	2

Kaynak: TOBB

İlçedeki faal şirket sayılarına bakıldığında toplamda 16 şirket bulunduğu görülmektedir. Bu sayı ile Çatak, Van'da Bahçesaray'dan sonra en az şirkete sahip ilçe olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tabloya bakılınca Çatak ekonomisinin çok fazla gelişmediği görülmektedir.

Tablo 35: İlçede Faal Şirket Sayıları,2016

	Şahıs Şirketi	Limited Şirketi	Kooperatif	Anonim Şirketi
Bahçesaray	3	7	3	1
Başkale	26	31	3	1
Çaldıran	22	51	4	1
Çatak	5	9	2	-
Edremit	43	103	9	18
Gevaş	6	31	4	2
Gürpınar	18	17	5	1
Muradiye	27	18	7	1
Özalp	15	53	1	1
Saray	6	12	4	-
Erciş	691	257	20	35
Van	1194	2666	158	356

Kaynak: Van TSO, Erciş TSO

Tablo 36: Çatak'ta Öne Çıkan Meslek Kolları ve İşletme Sayıları, 2015

Meslek Kolu	İşletme Sayısı
Ulaştırma Hizmetleri	Bilgi Bulunursa Eklenec
Gıda Maddeleri İle İlgili Hizmetler	Bilgi Bulunursa Eklenec
Madeni Eşya ve Makina	Bilgi Bulunursa Eklenec
Haberleşme, Dinlenme, Barınma Ve Eğlence Hizmetleri	Bilgi Bulunursa Eklenec
Oto Ve Diğer Motorlu Taşıt Araçları	Bilgi Bulunursa Eklenec
Elektrik Ve Elektronik Aletler	Bilgi Bulunursa Eklenec
Ağaçtan Mamul Eşya	Bilgi Bulunursa Eklenec

Çatak'ta yer alan tüm meslek kolları ve işletme sayıları Tablo X ile gösterilmiştir.

Tablo 37: Çatak'ta Meslek Kolları ve İşletme Sayıları, 2015

Meslek Kolu	İşletme Sayısı
Ulaştırma Hizmetleri	Bilgi Bulunursa Eklenec
Gıda Maddeleri İle İlgili Hizmetler	Bilgi Bulunursa Eklenec
Madeni Eşya Ve Makina	Bilgi Bulunursa Eklenec
Haberleşme, Dinlenme, Barınma Ve Eğlence Hizmetleri	Bilgi Bulunursa Eklenec
Oto Ve Diğer Motorlu Taşıt Araçları	Bilgi Bulunursa Eklenec
Elektrik Ve Elektronik Aletler	Bilgi Bulunursa Eklenec
Ağaçtan Mamul Eşya	Bilgi Bulunursa Eklenec
Gıda Maddeleri	Bilgi Bulunursa Eklenec
Sağlık, Temizlik, Güzellik Ve Bakım Hizmetleri	Bilgi Bulunursa Eklenec
Giyim Ve Kuşama İlgili Hizmetler	Bilgi Bulunursa Eklenec
Yapı Sanatları	Bilgi Bulunursa Eklenec
Her Türlü Dokuma, Giyim, Mensucat Ve Örgülük Eşya	Bilgi Bulunursa Eklenec
Deri Ve Deriden Mamul Eşya	Bilgi Bulunursa Eklenec
Kâğıt, Kırtasiye Ve Basımla İlgili Hizmetler	Bilgi Bulunursa Eklenec
Camdan Mamul Eşya	Bilgi Bulunursa Eklenec
Kâğıt, Kırtasiye Ve Basımla İlgili Sanatlar	Bilgi Bulunursa Eklenec
Metalden Başka Maddelerden Mamul Eşya	Bilgi Bulunursa Eklenec
Spor Alet Ve Sıhhi Malzemeler	Bilgi Bulunursa Eklenec
Lastik, Plastik, Polyester Ve Benzeri Maddelerden Mamul Eşya	Bilgi Bulunursa Eklenec

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkarlar Odasına Kayıtlı İşletmeler

3.2.3 İstihdam ve Sosyal Güvenlik

3.2.3.1 İstihdam

TÜİK verilerine göre 2015 yılı itibariyle Van ili içerisinde istihdam oranı %42 çıkmaktadır. 2015 (1.096.397) nüfus sayısına göre bu oran toplamda 460.486 kişiye denk gelmektedir. Ülke genelinde istihdam oranı %46 olup az bir farkla Van ili bu ortalamanın altında çıkmaktadır (Bu Van ili adına olumlu bir gelişme olsa da gizli işsizlik oranının yüksek olduğu tarımda çalışan yüzdesi Van ili içerisinde Türkiye geneline oranla oldukça yüksek çıkmaktadır).(AVA)

Van ili içerisinde istihdamın sektörlere göre oranlarına 1985-2013 yılları arasında bakıldığında ülke geneline paralel olarak tarım sektörünün payının düzenli olarak düştüğü hizmetler ve sanayi sektörünün payının düzenli olarak arttığı görülmektedir. Fakat sanayi ve hizmetler sektörünün payının düzenli olarak ülke genelinin altında kalması bölgede sanayileşmenin yeterli ölçüde gelişmediği, ekonomik kalkınmanın belirli bir düzeyde kalması da beraberinde hizmetler sektörünün ülke genelinde kalmasına sebep olmaktadır.(AVA)

Tablo 38: İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı

Sektör	Değerler	1985	1990	2000	2013
Tarım	Van Sayı	164.093	171.211	186.249	170.565
	Van %	76.2	75.3	68.1	38,5
	Türkiye Sayı	12.118.533	12.547.796	12.576.827	6.015.000
	Türkiye %	59.0	53.7	48.4	23,6
Hizmet	Van Sayı	33.985	45.008	73.716	178.540
	Van %	18	19.9	26.7	40,3
	Türkiye Sayı	5.235.067	6.515.508	8.719.693	12.771.000
	Türkiye %	25.5	20	33.5	50
Sanayi	Van sayı	3.672	6.328	6.109	94.807
	Van %	1.7	2.7	2.2	21,4
	Türkiye Sayı	2.345.719	2.992.864	3.470.360	6.737.000
	Türkiye Oran	11.4	12.8	13.3	26,4

Kaynak: (AVA => TÜİK, 1985-2013.)

1985-2013 yılları arasında toplam istihdam içinde tarım sektörünün payının önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. 1985-2013 yılları arasında tarım sektörü çalışanlarının payı % 76,2'den %38,5'e gerilemektedir. Bu düşüşte büyük bir nüfusun tarım sektörü dışına çıkması da etkili olmaktadır. Tarım ve sanayi sektöründe yaşanan bu gelişmeler hizmet sektörü çalışanları oranının aynı dönemde hızlı bir artış göstermesine zemin hazırlamaktadır. 1985 yılında % 18 olan hizmet sektörü çalışanlarının oranı 2013 yılında %40,3'e yükselmiştir. Özellikle kamu çalışanlarının sayısının artması bu oranın yükselmesinde etkili olmaktadır. Sektörel dağılımdaki bu değişiklikler kır nüfusunu azaltan şehir nüfusunu artıran etkenler olarak değerlendirilebilmektedir.(AVA)

İlçe ekonomisi daha çok tarım ve hayvancılığa dayandığı ve nüfusun çoğunluğu geçimini bu yoldan sağladığı için ilçede diğer sektörler gelişme imkânı bulamamıştır. (Bkz. Tablo 19)

Tablo 39: Çatak ve Van'da Alanlara Göre İstihdam Oranları

	Sanayi	Hizmet	Tarım
Çatak	9,6	28,9	61,5
Van	21,4	40,3	38,5

Kaynak: AVA

Bölgeye ait işyeri ve istihdam verileri aşağıda gösterilmiştir (Bkz. Tablo-14). Tabloya göre Çatak'ta 1-9 işçi çalıştıran işyeri sayısı ve istihdam sayısı sırasıyla 12 ve 31'dir. 10 ve üstü işçi çalıştıran işyeri sayısı ve istihdam sayısı yine sırasıyla 2 ve 46'dır.(İŞKUR)

İl geneli ise 1-9 işçi çalıştıran iş yeri sayısı ise 685 ve bunların istihdam ettiği işçi sayısı 1912'dir. Büyük ölçekli denilebilecek 10 ve üzeri işçi çalıştıran işyeri sayısı ise 275 ve bunların istihdam ettiği kişi sayısı ise 7919'dur. (İŞKUR)

Tablo 40: Bölgede İşyeri ve İstihdam Verileri, 2015

		Çatak	Van	TRB2
1-9 İşçi Çalıştıran İşyeri	İşyeri Sayısı	12	685	
	İstihdam	31	1912	
10 ve Üzeri İşçi Çalıştıran	İşyeri Sayısı	2	275	
	İstihdam	46	7919	
Toplam	İşyeri Sayısı	14	960	
	İstihdam	77	9831	

Kaynak: İŞKUR

3.2.3.2 Sosyal Güvenlik

Tablo 41: Bölgede Sosyal Güvenlik İstatistikleri, 2015

	SGK Kapsamında Aktif Çalışan Sayısı	Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı	Aylık Alan Kişi Sayısı	Bakmakla Yükümlü (Yararlanıcı) Sayısı	Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus
Çatak					
Van	126.330	1.076.143	42.784	499.814	20.254
TRB2					

Kaynak: www.sgk.gov.tr (Erişim:04.04.2016) Veriler sürekli güncellenmekte

3.3 Madencilik

3.3.1 Yeraltı Zenginlikleri

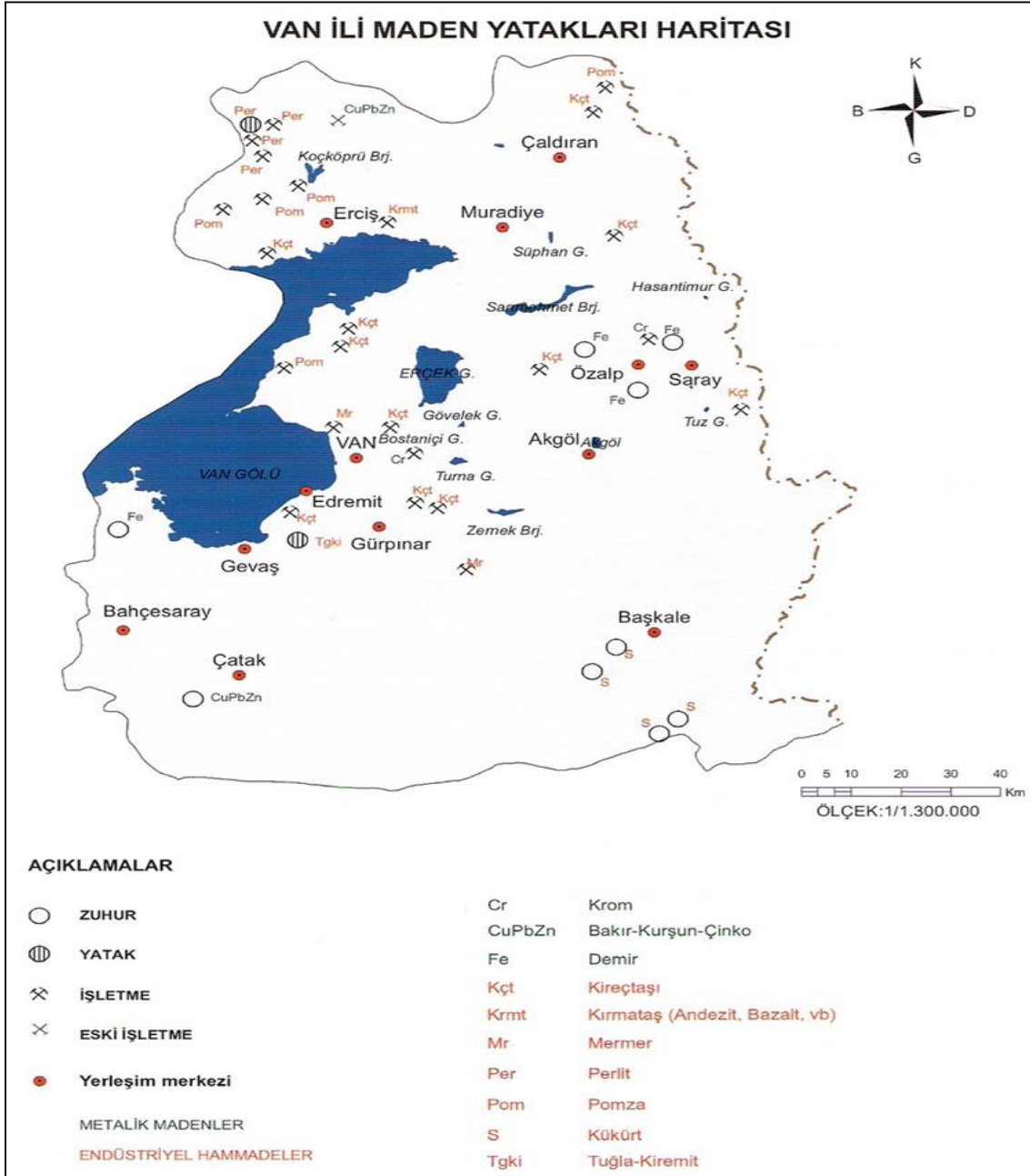
Yer altı kaynakları, gerek madencilik sektörünü doğrudan ilgilendirmesi gerekse de diğer endüstrilerin hammaddesi olması nedeniyle ekonominin önde gelen sektörleri arasında yer almaktadır. Ayrıca madencilik sektörü emek isteyen yoğun bir sektör olarak istihdama en çok katkı sağlayan sektörler arasında bulunmaktadır.

Van ilinin içinde bulunduğu Van Gölü havzasında ilk madencilik faaliyetleri M.Ö. beşinci bin yıla kadar uzanmaktadır. Nemrut ve Süphan Dağı'ndan elde edilen ham obsidiyenler burada işlenip,

Mezopotamya'ya ihraç edilmekteydi. Van ili jeolojik yapısı dolayısıyla hem metalik maden hem de endüstriyel mineral ve kayalar açısından oldukça zengin bir bölgedir.

Van ili maden yatakları haritasından da anlaşılacağı üzere Çatak madenler açısından maalesef zengin değildir. İlçede sadece bakır-kurşun-çinko madeni bulunmaktadır. Ama haritaya dikkatli bakılırsa bu maden zuhur olarak etiketlenmiştir. Bunun anlamı o madenin kalite ve miktar yönünden yeterli düzeye sahip olmadığıdır. Çatak'ta ayrıca traverten ocakları da bulunmaktadır. Van Gölü güneyinde özellikle Bahçesaray ve Çatak ilçelerinde yer yer paleodzooyik yaşlı kayalara rastlanmaktadır. Ayrıca Çatak vadisi boyunca yer yer sarımsı renk ve gevşek dokulu mermer rastlanmaktadır.

Harita 15: Van İli Maden Haritası

Kaynak: MTA

3.4 Kültür ve Turizm

Turizm, yerel ve ulusal ekonomilere doğrudan girdi sağlaması, istihdam oluşturmaları, yatırımların artırılması, diğer sektörler üzerindeki pozitif çarpan etkisi ve ülke ekonomilerinde dış cari açıkların giderilmesinde etkin rol oynayan ve pazar payı sürekli artan bir sektördür.

3.4.1 İlçede Kültürel Göstergeler

Çatak ilçesi geneli incelendiğinde ilçede müze, sinema ve tiyatro bulunmamaktadır. İlçeye ait tek kütüphane olan Çatak İlçesi 75.Yıl Halk Kütüphanesi, Hükümet Konağı Caddesinde hizmet vermektedir. Kütüphane 2 katlıdır. Günlük en az 20, en fazla 50-60 kullanıcı kütüphaneyi ziyaret etmektedir. (Bkz. tablo 41)

Tablo 42: Bölgede Kültürel Göstergeler, 2015

Müzeler	Müze Sayısı	-
	Eser Sayısı	-
	Ziyaretçi Sayısı	-
Sinemalar	Sinema Salonu sayısı	-
	Koltuk sayısı	-
	Gösteri sayısı	-
	Seyirci sayısı	-
Tiyatrolar	Tiyatro Salonu sayısı	-
	Koltuk sayısı	-
	Gösteri sayısı	-
	Seyirci sayısı	-
Kütüphaneler	Kütüphane salonu sayısı	1
	Kitap Sayısı	8868
	Yararlanma Sayısı	650 - 1200
	Ödünç Verilen Materyal Sayısı	700

3.4.2 Tarihi ve Turistik Mekânlar

Çatak tarihi ve turistik açıdan önemli merkezlere sahiptir. Özellikle mistik havası, bal yetiştiriciliğinin fazlalığı, ceviz yetiştiriciliğinin fazlalığı, Çatak Çayı'nda rafting sporu yapılabilmesi, konumu vs. gibi etkenler düşünüldüğünde butik turizmi açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Çatak'ta görülmeye değer yerler aşağıda listelenmiştir.

KANİSİPİ ÇAĞLAYANI

Van'ın Çatak İlçesinde bulunan çağlayan, Van'a 75 km, Çatak'a 5 km mesafede yer almaktadır. İsmi ni akarken oluşturmuş olduğu bembeyaz renkten almış olup beyaz şelale anlamına gelmektedir. Genellikle havaların ısınmasıyla eriyen karlar mayıs ayı başlarında akmaya başlar. Ağustos ayına gelindiğinde ise yavaş yavaş kurumaya başlar. Yaklaşık olarak 250-300 metre yükseklikten düşen sular Sortkin Deresi ile birleşir. Çevresinin doğal piknik alanı olması ile ve eşsiz görüntüsü ile yazın birçok yerli ve yabancı turistin uğrak mekânıdır. Gelen turistlerin rahatlıkla balıklarını satın alabilecekleri yanı başındaki alabalık tesisleri ile Kanisipi Çağlayanı, Çatak için büyük önem arz etmektedir.

Resim 1: Çatak Kanisipi Çağlayanı

Kaynak: <http://www.vanguzel.com/turizmrehberi/> (ilçe ziyaretinde kendi çekeceğimiz foto ile değişecek)

İlçede görülmeye değer köprüler arasında Taş Köprü, Hurkan ve Zeril köprüleri bulunmaktadır. Bu köprüler Çatak Çayı üzerinde geçit vermektedir. Rivayetlere göre 1400'lü yıllarda yapıldığı söylenmektedir. Bölgede bunların dışında bir diğer önemli tarihi eser de Tırşın yaylasında bulunan av ve hayvan figürleridir. Bu figürler yayladaki taşların ve kayaların üzerine çizilmiştir.

İlçede bir diğer önem arz eden Meryem Ana Kilisesi, ilçenin kuzey batısında Bilgi Köyünde bulunmaktadır. Bu kilisede 360-370 civarı oda olduğu rivayetler arasındadır. Atlıhan köyü yolu üzerindeki Şeyh Curüğ kaplıcasının da cilt hastalıklarına iyi geldiği söylenmektedir.

Çatak Çayı rafting için çok elverişlidir. İlçede rafting sezonunun açılmasıyla beraber yerli ve yabancı raftingciler, rafting için ilçeye gelirler.

Resim 2: Çatak Çayında Rafting

Kaynak: <http://www.vanguzel.com/vanguzel/> (Erişim 14.04.2016)

Bunların dışında ilçenin ormanlık alanı ve doğal güzellikleri düşünüldüğünde, Çatak kamp kurmak için eşsiz bir doğa mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır.

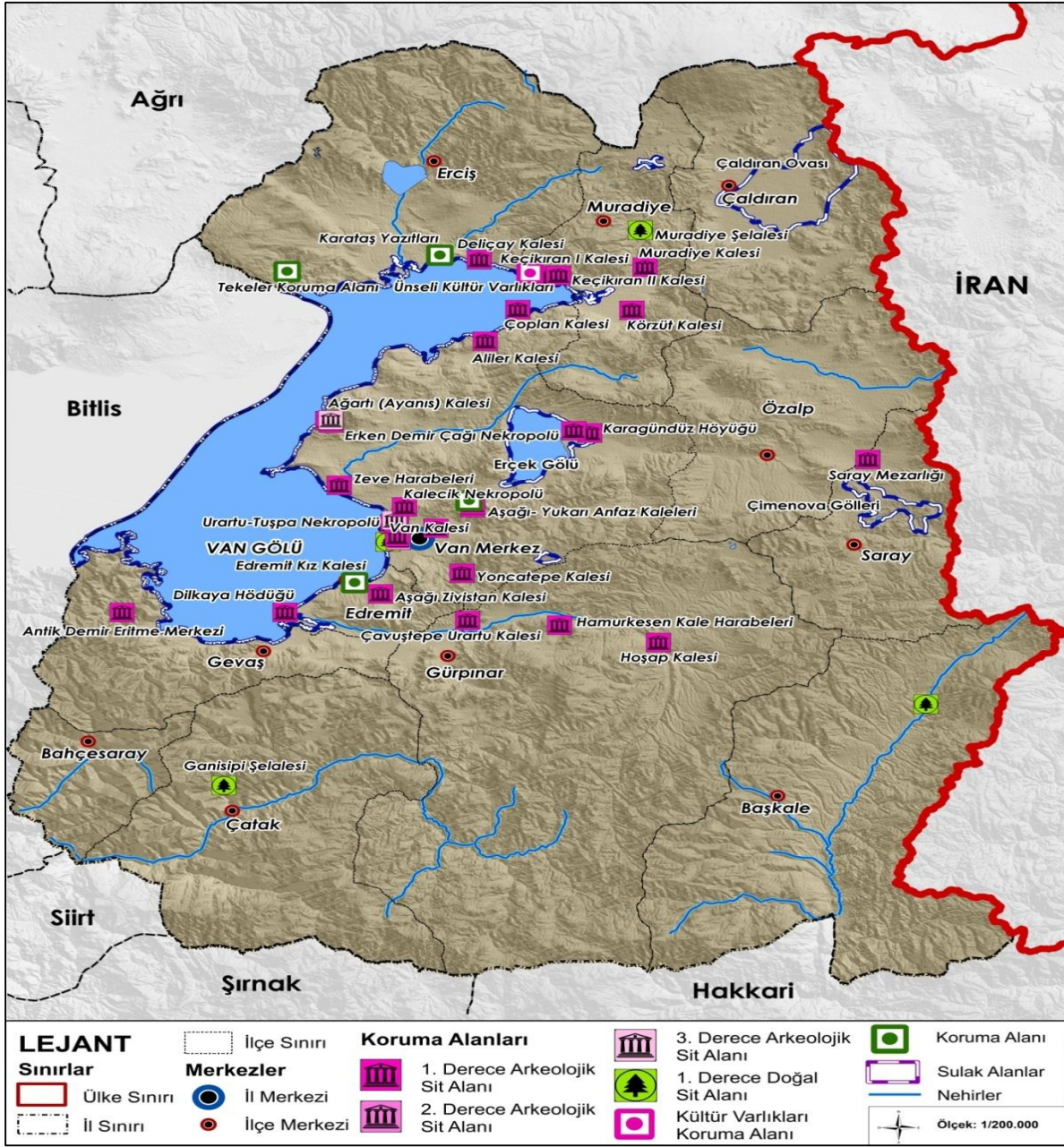
3.4.3 Koruma ve Sit Alanları

Van ilinde, 56'sı arkeolojik sit alanı olmak üzere toplam 63 adet koruma alanı bulunmaktadır. Bu alanlar, toplamda 38,3 km²'lik bir alan kaplamakta olup toplam sit alanının büyük bir kısmı (35,2 km²) arkeolojik sit alanından oluşmaktadır. Ayrıca Van ilinde doğa koruma alanları, korunması gerekli kültür varlıkları ve sit alanları da bulunmaktadır. (AVA)

Söz konusu koruma alanları Merkez ilçede yoğunlaşmakla birlikte, Gevaş, Gürpınar ilçelerinde de alansal büyüklük açısından öne çıkan 1. derece arkeolojik sit alanları yer almaktadır. Özellikle Urartu Krallığı döneminde yapılan ve bir kısmı günümüzde hala ayakta olan kültür varlıkları, il genelinde turizm açısından da ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte Van Gölü üzerinde yer alan 4 ada da doğal ve arkeolojik sit alanı ilan edilmiştir. (AVA)

Çatak'ta 1. Derece doğal sit alanı olarak yalnızca Beyazbulak (Kanisipi Şelalesi) bulunmaktadır. Beyazbulak (Kanisipi Şelalesi) Van-Çatak karayolunun 80. kilometresinde yer almaktadır. Her yıl Nisan veya Mayıs aylarında akmaya başlayan şelalenin suyu, Temmuz ayı sonunda kesilmektedir. (AVA)

Harita 16: Van İli Koruma ve Sit Alanları

Kaynak: AVA Raporu

3.4.4 İlçede Konaklama İmkanları

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2011 Yılı Turizm İstatistiklerine göre, Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Van, Bitlis, Muş ve Hakkâri illerinden oluşan Ortadoğu Anadolu'da turizm belgeli konaklama tesis sayısı bakımından Van, sahip olduğu 11 adet turizm yatırım belgeli ve 10 adet turizm işletmesi belgeli tesis sayısı ile bölgede en çok konaklama kapasitesine sahip il konumundadır (Turizm Sektörü MDA).

Tablo 43: TRB2 Bölgesi Konaklama Tesis Kapasitesi

İl	Yıl	Sınıf	Bakanlık Ruhsatlı			Belediye Ruhsatlı			Diğer		
			Otel	Oda	Yatak	Otel	Oda	Yatak	Sayı	Oda	Yatak
Bitlis	2014	4 Yıldız	3	216	432	14	383	820	4	111	256
		3 Yıldız	7	320	658						
Hakkari											
	2014	3 Yıldız	4	169	379	7	134	273			
Muş											
	2014	3 Yıldız	3	116	236	10	270	525	1	30	52
Van											
	2014	5 Yıldız	2	324	650	22	749	1467			
		4 Yıldız	4	285	570						
		3 Yıldız	2	147	307						
		2 Yıldız	1	52	87						
TOPLAM	2014		26	1629	3319	53	1536	3085	5	141	308

Kaynak: Turizm Sektörü MDA

Çatak ilçesi turizmine bakıldığında ilçede turizmin ve konaklama kapasitesinin yeterince gelişmediği gözlemlenmektedir. Konaklama kapasitesi ilçede sadece Mirava Otel, KYK Yurtları ve öğretmen evi tarafından sağlanmaktadır.

Tablo 44: Çatak'ta Konaklama Kapasitesi, 2015

İşletme Adı	İşletme Belgesi Türü	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Yıldız Kategorisi
Otel	TURİZM BAKANLIĞI	31	70	3
Pansiyon	-	8	10	-
Misafirhane	ÖĞRETMEN EVİ	18	35	-
Yurt (Devlet)	ÖĞRENCİ YURDU(LİSE)	60	150	-
Yurt (Özel)	-	-	-	-

4 Altyapı ve Ulaşım

4.1 Altyapı

4.1.1 İçme Suyu

Van ilinin birçok içme suyu kaynağı bulunmaktadır. Bunlar arasında Yukarı Kaymaz Kaynak Suyu'nda şehir içme suyu şebekesinde, Gürpınar ilçesi Yukarı Kaymaz (Mejingir) ana membadan sağlanan 1.200 lt/sn debili su ana depoya ulaşmaktadır. Şehir su şebekesi üç kademeli olup 1. kademe 400 lt/sn, su almaktadır. 2. ve 3. kademeler terfi sistemi ile beslenmektedir. Bu kademeler de 400 lt/sn kapasitededirler. Her üç kademeye ait su depoları mevcut olup, ana depoda gaz klrlama sistemi ile klrlama yapılmaktadır.

Derin Kuyu Suyu'nun ise derin kuyu pompalarından halihazırda üç adedi faal durumda çalışmaktadır. Zernebat Kaynak Suyu, geçmiş dönemde Erek Dağı'nın doğusundan çıkıp pik boruları ile şehrin eski içme suyu şebekesine iletilmekteyken, yeni su şebekesinin kurulmasının ardından bu su kaynağı ilin bazı yerlerindeki hayratlara iletilmektedir.

Bunlar dışında Kehriz Suları, güçlü akarsuların olmadığı bölgelerde, yoğun yağış alan dağların yer altı sularının yüksek yerleşim yerlerinde kullanımı için eski çağlardan itibaren kullanılan bir yer altı suyu taşıma sistemidir. Doğal kot farkı ve yerçekimi kullanılarak tasarlandığı için pompa sistemine ihtiyaç duyulmamaktadır. DSİ tarafından sulama amacı ile bugüne kadar kullanılan kehriz suları, son yıllarda gerekli önem verilmediğinden, bu kehrizler batırılmış durumdadır. Bunun yanında şehrin üst kesimlerinde sulamanın yeterli yapılabilmesi ve içme suyuna rahatlatma gelebilmesi için bu kehrizlerin ilgili kurumca işletilmesi gerekmektedir.

Van kent merkezi için toplam 7 adet su deposu ve 35 adet sondaj mevcuttur. İlin günlük su ihtiyacı 112.000 m³'dür. Şehrin içme suyu ihtiyacının %90'ı Mejingir (Yukarı Kaymaz) kaynağından, %10'u ise sondajlardan karşılanmaktadır. Depolara gelen su klrlama işlemi ile dezenfekte edildikten sonra şebekeye verilmektedir (AVA Raporu).

Çatak ilçesi içme suyu durumuna bakıldığında ise toplam şebekeli ünite sayısının 85 olduğu ve 26 köy ve 59 mezranın bundan yararlandığı görülmektedir. İlçede ayrıca 10 tane şebekesiz ünite bulunmakta olup bu ünitelerden de 1 köy ve 9 mezra yararlanmaktadır. Van'da bulunan şebekesiz ünitelerin %38'i Çatak'da bulunmaktadır. (Bkz. Tablo-12).

Tablo 45: Van İli İlçelere Göre Köylerin İçme Suları Durumu

	Şebekeli İçme Suyu			Şebekesiz İçme Suyu		
	Faydalan an Köy	Faydala nan Mezra	Toplam şebekeli ünite	Faydalanan Köy	Faydalana n Mezra	Toplam şebekesiz ünite
Merkez	93	27	120	0	1	1
Bahçesara y	18	44	62	1	4	5
Başkale	61	60	121	0	4	4
Çaldıran	64	30	94	0	2	2
Çatak	26	59	85	1	9	10
Edremit	12	0	12	0	0	0
Erciş	84	49	133	0	0	0
Gevaş	30	14	44	0	0	0
Gürpınar	71	78	149	0	4	4
Muradiye	40	19	59	0	0	0
Özalp	52	25	77	0	0	0
Saray	23	3	26	0	0	0
Toplam	574	408	982	2	24	26

Kaynak: Van İl Özel İdaresi, İçme Suları Şebekeli ve Şebekesiz Durum Cetveli, 2014.

4.1.2 Atık Su ve Kanalizasyon

Van İlının yaklaşık 600.000 metreye varan kanalizasyon şebekesi çeşitli bölgelerde birleşen atık suların kolektör hatları yardımıyla arıtma tesisine taşınmasını sağlamaktadır. Buna ilişkin hali hazırda yapımı devam eden kanalizasyon şebeke ve kolektör hatları mevcuttur. Sistem tarafından taşınan atık sular kapasitesi 1.200 Lt/sn olan ve üç (3) üniteden oluşan arıtma tesisinde toplanmaktadır. Aktif çamur sistemi ile çalışan mekanik ve biyolojik arıtım ünitelerinde arıtma tesisinde arıtılan sular göle deşarj edilmektedir. Arıtım sonucu oluşan atıkların bir kısmı çöp alanına taşınırken, atık çamur ise kurutma yataklarına depolanmaktadır. Depolanan atık çamurun bertarafına ilişkin araştırma çalışmaları devam etmektedir.

Tablo 46: Kentsel Kanalizasyon Altyapısı Envanteri

İLÇE	MERKEZ NÜFUS	MEVCUT KNZ. HATTI TOPLAMI (km)	ATIKSU ARITMA TESİSİ	ARITMA TÜRÜ	ATIKSU ARITMA TESİSİ DURUMU	İHTİYAÇ DUYULAN KNZ. HATTI TOPLAMI (km)
BAHÇESARAY	8.408	27	YOK		PROJE İHALESİ YAPILDI	2
BAŞKALE	13.500	48	VAR	İLERİ BİYOLOJİK	İŞLETMEDE	5
ÇALDIRAN	1.100	48	YOK		PROJE İHALESİ YAPILDI	5
ÇATAK	10.000	36	YOK		PROJE İHALESİ YAPILDI	2
EDREMİT	90.000	310	VAR	İLERİ BİYOLOJİK	İŞLETMEDE	70
ERCİŞ MERKEZ)	110.000	350	YOK		İNŞAATI DEVAM DİYOR	5
ERCİŞ ÇELEBİBAĞ	14.982	30	VAR	İLERİ BİYOLOJİK	İŞLETMEDE	
GEVAŞ	10.500	35	VAR	İLERİ BİYOLOJİK	İŞLETMEYE ALINACAK	2
GÜRPINAR	15.000	30	YOK		PROJE İHALESİ YAPILDI	5
İPEKYOLU	240.000	500	VAR	BİYOLOJİK	TUŞBA AAT KULLANILMAKTA	10
MURADIYE	15.000	55	VAR	STABİLİZASYON HAVUZU	PROJE İHALESİ YAPILDI (İLERİ BİYOLİK SİSTEME DÖNÜŞTÜRÜLECEK)	10
ÖZALP	15.000	60	YOK		İNŞAATI DEVAM DİYOR	2
SARAY	10.000	32	YOK		PROJE İHALESİ YAPILDI	2
TUŞBA	110.000	400	VAR	BİYOLOJİK	İŞLETMEDE	10

Kaynak: VASKİ

İlçe bazlı incelendiğinde, Çatak'ta bir atık su arıtma tesisi bulunmadığı fakat tesisin proje ihalesinin yapıldığı bilinmektedir. İlçede kentsel kanalizasyon altyapısına baktığımızda 36 km uzunluğunda kanalizasyon hattı vardır. Toplamda fazladan 200 km kırsal kanalizasyon hattına ihtiyaç varken bu değer mevcut durumda sadece 2.314 metredir. Kırsal alanda sızdırmaz fosseptik şeklinde arıtma uygulanmaktadır.

Tablo 47: Kırsal Kanalizasyon Altyapısı Envanteri

İLÇE	KIRSAL NÜFUS	MEVCUT KNZ. HATTI TOP.MT	İHTİYAÇ DUYULAN KNZ. HATTI TOPLAMI KM	KULLANILAN ARITMA
BAHÇESARAY	8.410	1851	100	SIZDIRMASIZ FOSEPTİK
BAŞKALE	37.453		250	
ÇALDIRAN	49.081		250	
ÇATAK	13.440	2.314	200	SIZDIRMASIZ FOSEPTİK
EDREMİT	15.506		100	
ERCİŞ MERKEZ)	35.674	6.000	300	SIZDIRMASIZ FOSEPTİK
ERCİŞ ÇELEBİBAĞ				
GEVAŞ	16.878	3.340	100	SIZDIRMASIZ FOSEPTİK
GÜRPINAR	22.659	3.000	300	DOĞAL ARITMA
İPEKYOLU	17.433	6.690	150	DOĞAL ARITMA
MURADIYE	33.568		150	
ÖZALP	53.864	11.500	160	SIZDIRMASIZ FOSEPTİK
SARAY	11.236		100	
TUŞBA	23.581	10.605	250	SIZDIRMASIZ FOSEPTİK

Kaynak: VASKİ

4.1.3 Katı Atık

Van ilinde kişi başına düşen atık miktarı 1,1 kg/kişi-gün olarak belirlenirken, Van ilinin tüm ilçelerinde katı atıklar düzensiz olarak depolanmaktadır. Van il merkezindeki katı atıklar Van-Özalp karayolunun 7. kilometresinde bulunan vahşi depolama sahasında bertaraf edilmektedir. Sihke Gölü'ne çok yakın mesafede bulunan vahşi depolama sahasından kaynaklanan kirleticiler Sihke Gölü'nü doğrudan kirletmektedir. Yağışların etkili olduğu dönemlerde, yağmur suları ile birlikte depolama sahasından kaynaklanan çöp sızıntı suları da Van Gölü'ne taşınmaktadır. Yapılan incelemelerde çöp sahasında tehlikeli boyutlarda gaz oluşumu gözlenmiştir. Bu çerçevede tesisin büyük bir patlama riskine sahip olduğu görülmektedir.

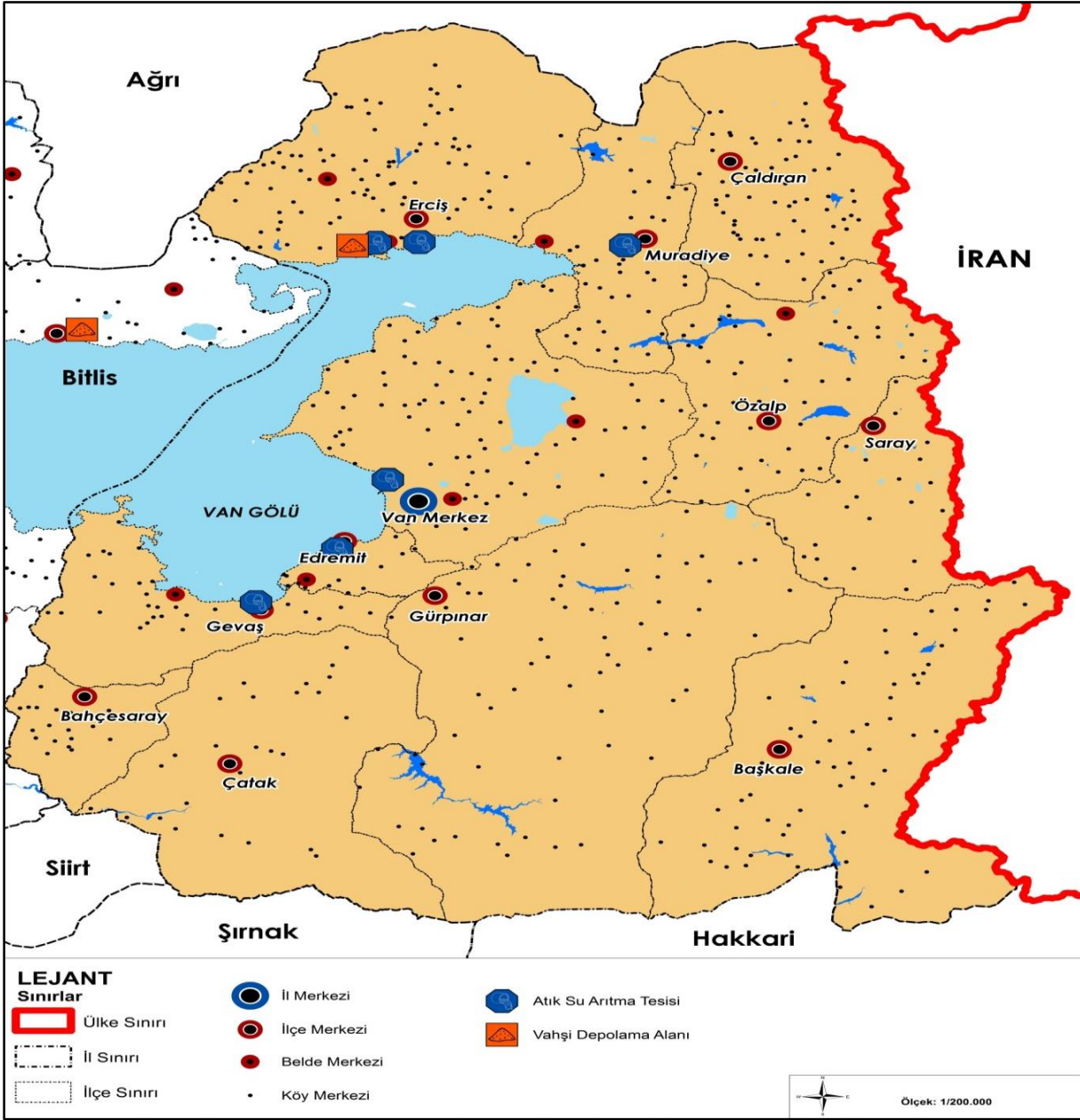
Bunun dışında ilçe belediyelerinden Çaldıran Belediyesi'nin Çaldıran ilçesinde, Başkale Belediyesi'nin Samandöken mevkiinde, Bahçesaray Belediyesi'nin Destanan mevkiinde, **Çatak Belediyesi'nin Cencers mevkiinde**, Özalp Belediyesi'nin Altınboğa yolu üzerinde, Gevaş Belediyesi'nin Keklik Bulağı mevkiinde, Saray Belediyesi'nin Beyaslan köyü mevkiinde, Edremit Belediyesi'nin çimento fabrikası kliniker ocağı mevkiinde ve Gürpınar Belediyesi'nin ilçede vahşi depolama alanları bulunmaktadır. Ancak bu depolama alanları, Van Büyükşehir Belediyesi'ne ait depolama alanına göre düşük kapasiteli kalmaktadır. Ayrıca Çelebibağı ve Uysal gibi belde belediyelerine ait vahşi depolama alanları da bulunmaktadır.(AVA)

Tablo 48: Van İli Vahşi Depolama Alanları

Belediye	Mevki	Alan
Van Belediyesi	Özalp yolu 7.km.	250.000 m ²
Çelebibağı Belediyesi	Koçağıl	15.000 m ²
Çaldıran Belediyesi	Çaldıran	10.000 m ²
Başkale Belediyesi	Samandöken	10.000 m ²
Bahçesaray Belediyesi	Yukarı mah. Destanan Mevki	6.000 m ²
Çatak Belediyesi	Cencers Mevkii	4.000 m ²
Özalp Belediyesi	Altınboğa Yolu üzeri	50.000 m ²
Gevaş ve Uysal Belediyesi	Keklik Bulağı Mevkii	2.000 m ²
Saray Belediyesi	Beyaslan Köyü Yolu	10.000 m ²
Edremit Belediyesi	Çimento Fabrikası Klinker Ocağı	50.000 m ²
Gürpınar Belediyesi	Gürpınar	30.000 m ²

Kaynak: Vizyon_2023_van_eylem => DAKA, 2014

Harita 17: Depolama Alanları ve Atık Su Tesisleri

Kaynak: AVA Raporu

4.1.4 İletişim ve Haberleşme

Van ilindeki bütün ilçelere ulaşan telefon hatları mevcut olup, Van İl Telekom Müdürlüğü 2006 verilerine göre ildeki hat uzunluğu toplam 6.354.843 metredir. Bu hatların % 73'ü havai hat olup, %27'si yer altından geçmektedir. 2013 yılı verilerine göre ise Van ilinde 34.000'in üstünde ev ve işyeri telefon abonesi ile 23.000 internet abonesi bulunmakta, 50.000 hane de fiber optik altyapısı kapsamında yer almaktadır (Van İli Çevre Durum Raporu, 2011).

4.2 İlçede Ulaşım

4.2.1 Karayolları

TRB2 Bölgesi içinde bulunan Van ili, bölgenin genel özelliklerini yansıtan bir coğrafyaya sahip olup yüksek eğitim ve rakımlara yerleşmiş yerleşimlerden oluşmaktadır. Bu nedenle bölgenin karayolu ulaşımı diğer ulaşım türlerinde olduğu gibi coğrafi kısıtlayıcılar nedeni ile oldukça zorlayıcı bir ağ yapısı ile gelişmiştir.

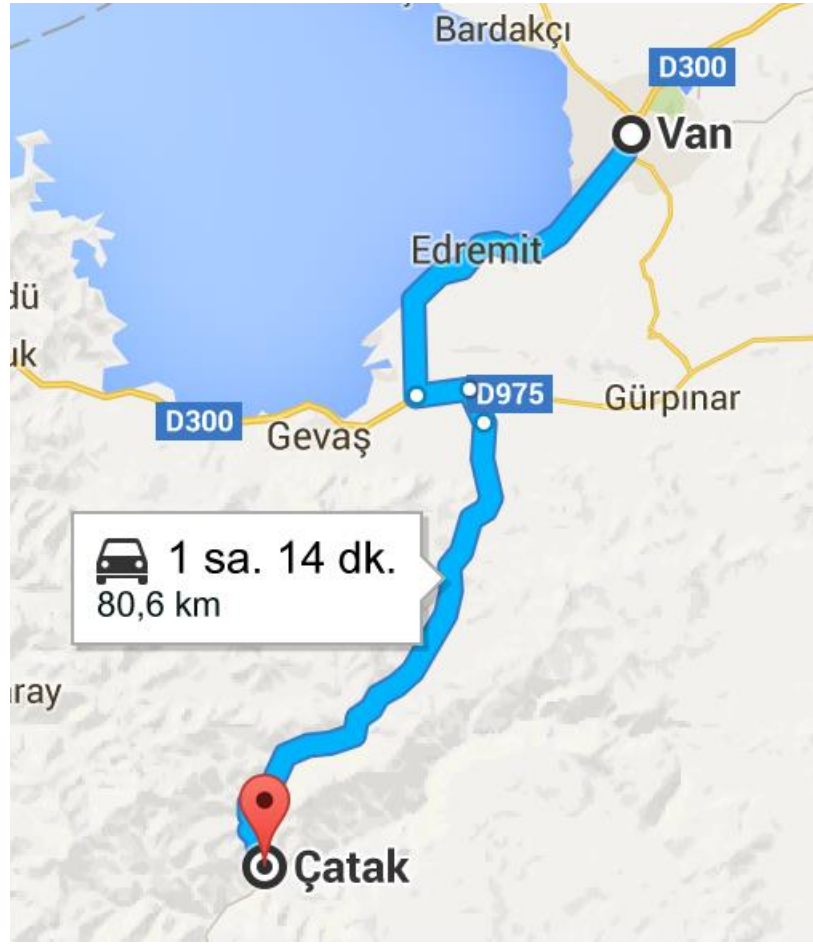
Van ilinde yer alan karayolları, Karayolları Genel Müdürlüğü 11. Bölge Müdürlüğü sorumluluğundadır. Van ili sınırları içinden geçen devlet yollarının toplam uzunluğu 564 km düzeyindedir. Bahsi geçen bu yollar, soğuk iklim ve sert kış şartlarına rağmen yıl boyu ulaşım için açık bulunmaktadır. Van'a kuzeyden Erzurum ve Ağrı üzerinden D-100, D-965, D-280 ve D-975 numaralı karayolları ile ulaşım sağlanmaktadır. Van iline güney yönünden ulaşım Bingöl, Muş ve Bitlis üzerinden D-300 karayolu ile sağlanmaktadır.

Van ili içindeki ulaşımın ana aksı; Kars-Iğdır ile Hakkâri arasındaki D-975 karayolunun Van Gölü'nün doğusundaki bölümüdür. (AVA Raporu)

Coğrafi yapının oluşturduğu sıkıntılar bölgenin ve ilin yol kalitesini doğrudan etkilemekle beraber yapım, bakım ve onarım imkanlarını kısıtlaması nedeni ile ülkenin karayolu standartlarına göre daha düşük bir seviyededir. Türkiye genelinde asfalt yolların toplam yol ağına oranı %94 iken TRB2 Bölgesi'nin ortalaması %83,5'tir. Van ilinin asfalt yol oranı ise %78 olup bölge ortalamasının da altında kalmaktadır (AVA => Van İli Çevre Durum Raporu, 2011; Karayolları Genel Müdürlüğü [KGM], 2014; Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2014).

Çatak ile Van arasındaki mesafe 81 km'dir. Yol şartları düşünüldüğünde normal bir araçla 1 saat 14dk'da ulaşılmaktadır. Şu anda gündemde olan Van-Şırnak karayolu bitirildiği zaman Çatak'a olan ulaşım çok daha elverişli duruma gelecektir. Çatak'a gitmek için, Van ili kent merkezine ulaşan D-300 karayolu ve D-975 karayolunun Van'ın güneyinde birleştiği yerden güneye doğru olan Gevaş-Çatak yolu istikameti kullanılır.(Bkz. şekil x)

Şekil 2: Van-Çatak Arası Karayolu Güzergâhı

11. Bölge VAN

İŞARETLER

- Otoyollar
- İnşaa halinde otoyollar
- Devlet yolları
- İl yolları
- Bölünmüş yollar
- Beton asfalt yollar
- Sathi kaplamalı yollar
- Stabilize yollar
- Toprak yollar
- Ham yollar
- Devlet yolu K.K.No
- İl yolu K.K.No
- Dağ geçitleri
- Devlet sınırı
- İl sınırı
- KGM Bölge sınırı
- Şube sınırı
- İl merkezi
- İlçe merkezi
- Bucak merkezi
- Köy-mevki
- Bölge merkezi
- Şube merkezi
- Bakımevi
- Refüj alanı

ÖLÇEK 0 10 20 30 40 50 Km

TESİSLER VE BAKIM DAİRESİ BAŞKANLIĞI - 01.01.2014

Van ilinde bulunan 1.112 kilometrelik karayolu ağının 564 kilometresi (%51) Devlet Yolu, 548 kilometresi (%49) ise İl Yolu statüsündedir. Bunun yanında il genelindeki Devlet Yolları'nın tamamı Asfalt olup üst sınıf karayollarından oluşmaktadır. Bununla birlikte Van ilinde otoyol ya da çevreyolu bulunmamaktadır. İl Yolları'nın ise 304 kilometrelik bölümü (%55) asfalttır. İl Yolları'nın kalanı ise 89 kilometre (%16) berkitme yol, 96 kilometre (%18) ham yol ve 59 kilometre (%11) geçit vermeyen yol şeklinde sıralanmaktadır (KGM, 2014; TÜİK, 2014).

Tablo 49: Van İli Yol Satış Cinsleri Çizelgesi

Yollar (km)	Devlet Yolları(km)	İl Yolları(km)	İl Genel Toplamı(km)
Asfalt Yol	555	401	956
Stabilize Yol	-	1	1
Ham Yol	-	95	95
Geçit Vermeyen Yol	-	64	64
Bölünmüş yol	509,5	7	516,5
Toplam Yol	555	561	1.116

Kaynak: Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü

Van ili konumu nedeni ile ülkenin doğu kentleri ile daha güçlü bir ulaşım ilişkisine sahipken, ülkenin büyük üç kenti olan İstanbul, Ankara ve İzmir ile 1.200 kilometreden daha uzak mesafede bulunmaktadır. Van'a en yakın iller TRB2 Bölgesi'nde bulunan Bitlis (168 km), Hakkari (202 km) ve Muş (223 km) illeridir. Kentin en yakınında bulunan liman illeri ise İskenderun (890 km) Samsun (973 km) ve Mersin'dir (991 km) (KGM, 2014).

Van'a 81 km uzaklıkta olan Çatak ilçesi konumuna bakıldığında İran'a 189 km , Irak'a 301 km, Ağrı' ya 333 km, Hakkari' ye 248 km ve Bitlis' e 186 km'dir.

Tablo 50: Çatak İlçe Merkezinden Bazı İllere Karayolu Uzaklıkları

İl Merkezi	Uzaklık (Km)
İstanbul	1722
Ankara	1256
İzmir	1786
Bitlis	186
Hakkari	248
Muş	243
Ağrı	333
Siirt	284

Kaynak: KGM

5 Çevre ve Enerji

5.1 Çevre

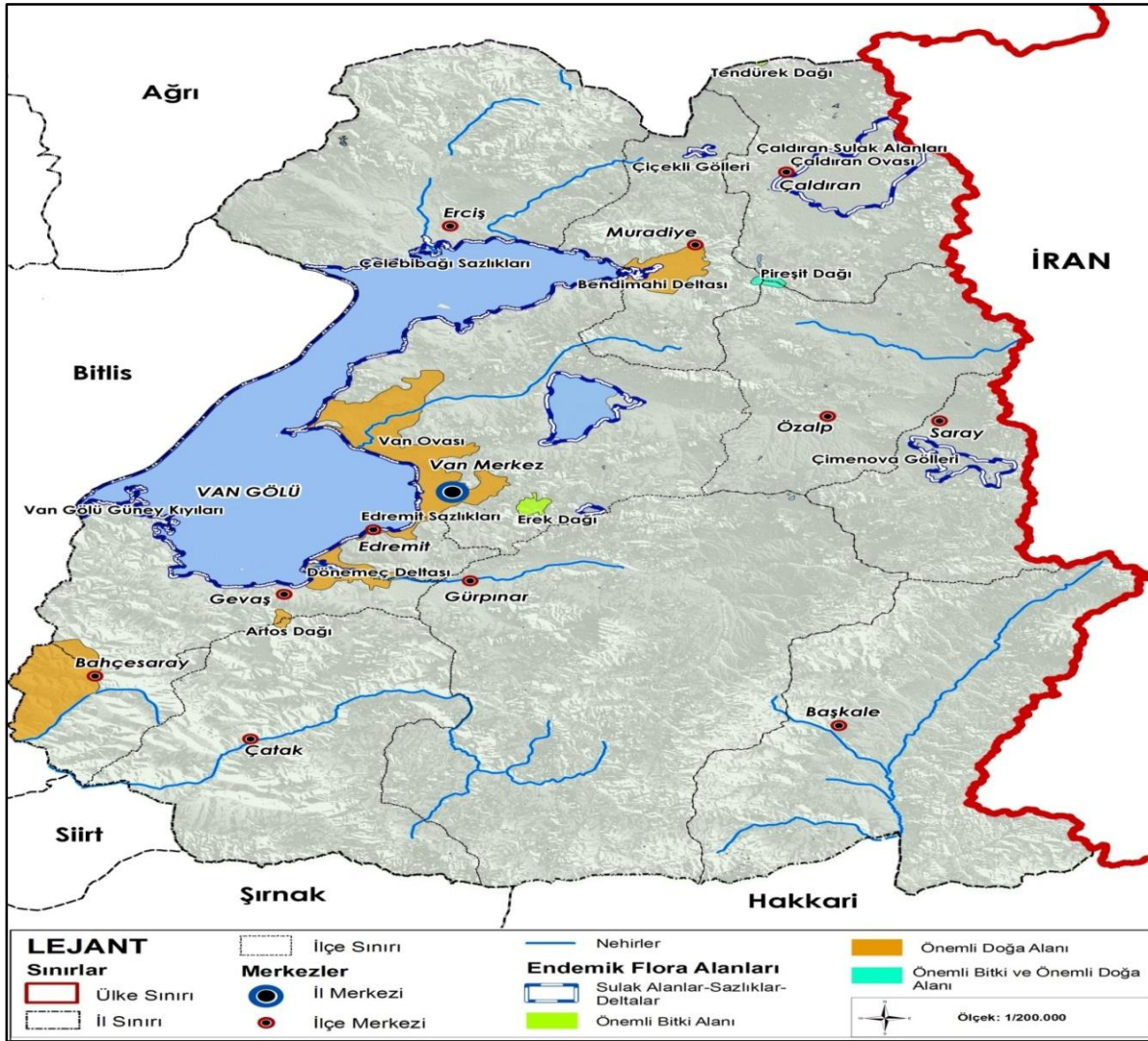
5.1.1 Endemik Flora

Ekolojik şartlar göz önüne alındığında Van ilinin güney kesimleri dışında kalan yörelerde, geçmişteki doğal bitki örtüsünün ağaçlı step olduğu söylenebilir. Step içindeki başlıca türler, çeşitli meşe türleri ve bodur ardıçlardır. Bu ormanlarda meşe ve ardıç türlerinin yanı sıra Kavak, Çınar, Dişbudak ve Karaağaç gibi ağaç ve çalı türleri de bulunmaktadır (Muş Bitlis Van Çevre Düzeni Planı, 2009).

Orman kalıntıları genellikle ilin güney kesimlerinde bulunan Çatak ve Bahcesaray ilçelerinde yer almakta ve bu kesimlerde bitki örtüsü genellikle meşelerden oluşmaktadır. Meşeler, bozulmuş ve birçok yerde çalık halini almıştır. Ağaçlık sahalara Gevaş ilçesinin güneyinde de rastlanmaktadır. Bu alanlarda meşelerin yanı sıra seyrek de olsa sakız, bodur ardıç, kızılçık, doğu çınarı, ceviz, titrek kavak ve yabani meyve ağaçları da görülmektedir. Van ilinin güneyinde steplere de rastlanmakla birlikte bunların en önemli elemanı geven otudur (Muş-Bitlis-Van Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Araştırma ve Sentez Raporu, 2009).

Endemik bitki taksonları, Van ili sınırları içerisinde dağlık kesimlerde ve yüksek dağların arasında devam eden vadilerde yoğunlaşmaktadır. Özellikle Artos Dağı, Erek Dağı, Pireşit Dağı, Tendürek Dağı, Çatak Vadisi ve Zap Suyu Vadisi, endemik ve nesli tehlike altında çok sayıda bitki türü içermeleri nedeni ile biyolojik çeşitlilik açısından önemli alanlardır. Bunun yanı sıra, Müküs Vadisi de çok sayıda endemik bitki taksonunu barındırmaktadır. Bu dağ ve vadilerden ayrı olarak, Çaldıran Ovası'nda da endemik ve tehlike altında bulunan bitki türleri bulunmaktadır (Muş Bitlis Van Çevre Düzeni Planı, 2009).

Harita 19: Van İli Endemik Flora Alanları

Kaynak: AVA Raporu

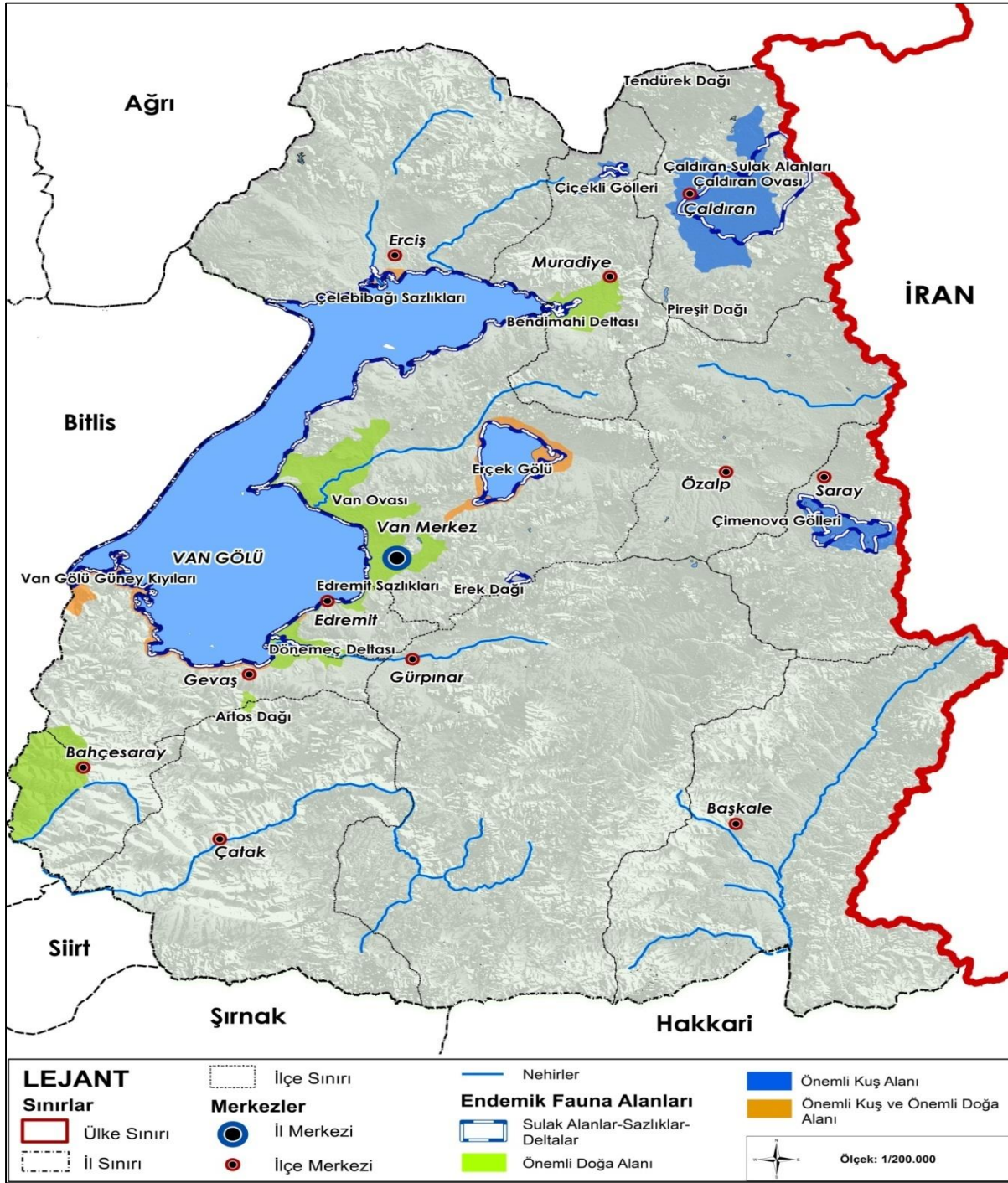
5.1.2 Endemik Fauna

Van ili genelinde fauna(hayvan varlığı) açısından birçok önemli tür ve alan bulunmaktadır. Öncelikli olarak bölgede yaşayan türler incelendiğinde, Van ili sınırları içinde bulunan göl ve akarsularda inci kefalı ve sazan balıklarının yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca ilde yaşadığı tespit edilen çok sayıda kuş türü bulunmaktadır. Bunlar; Dikkuyruk, Kılıcgaga, Büyük cılıbt, Gece balıkcılı, Küçük karabatak, Yaz ördeği, Pasbaş pakta, Turna, Uzunbacak, Toy, Kırmızı gagalı dağ kargası, Kaya kartalı, Küçük kerkenez, Uludoğan ve Van Gölü Martısı'dır (Muş Bitlis Van Çevre Düzeni Planı, 2009).

Van ili içerisinde yer alan birçok doğal alan, fauna için barınma, beslenme, üreme merkezi olarak hizmet vermektedir. Çok sayıda kuş türünün il sınırları dâhilinde üreme bölgesi olarak kullandığı alanlar başta Çimenova Gölleri ve Çaldıran Ovası olmak üzere Van Gölü'nün güney kıyıları, Dönemeç Deltası ve Edremit Sazlıkları, Erçek Gölü, Van Ovası, Çelebibağı sazlıkları, Bendimahı deltası, Tendürek Dağı ve Çatak Vadisi'dir.

Alacabük Dağı, memeli ve iki yaşamlı türlerin popülasyonları için bir gen merkezidir. Ayrıca, bu alanda bulunan dereler inci kefalı için yaşama alanı oluşturmaktadır. Endemik balık türleri açısından diğer önemli alanlar ise, Dönemeç Deltası, Çelebibağ Sazlıkları, Bendimahı Deltası, Van Ovası ve Çatak Vadisi'dir. İki yaşamlı ve sürüngen türleri açısından önemli alanlar olarak Bendimahı Deltası, Van Ovası, Çatak Vadisi ve Zap Suyu Vadisi ön plana çıkmaktadır.

Harita 20: Van İli Endemik Fauna Alanları

Kaynak: AVA Raporu

5.2 Enerji

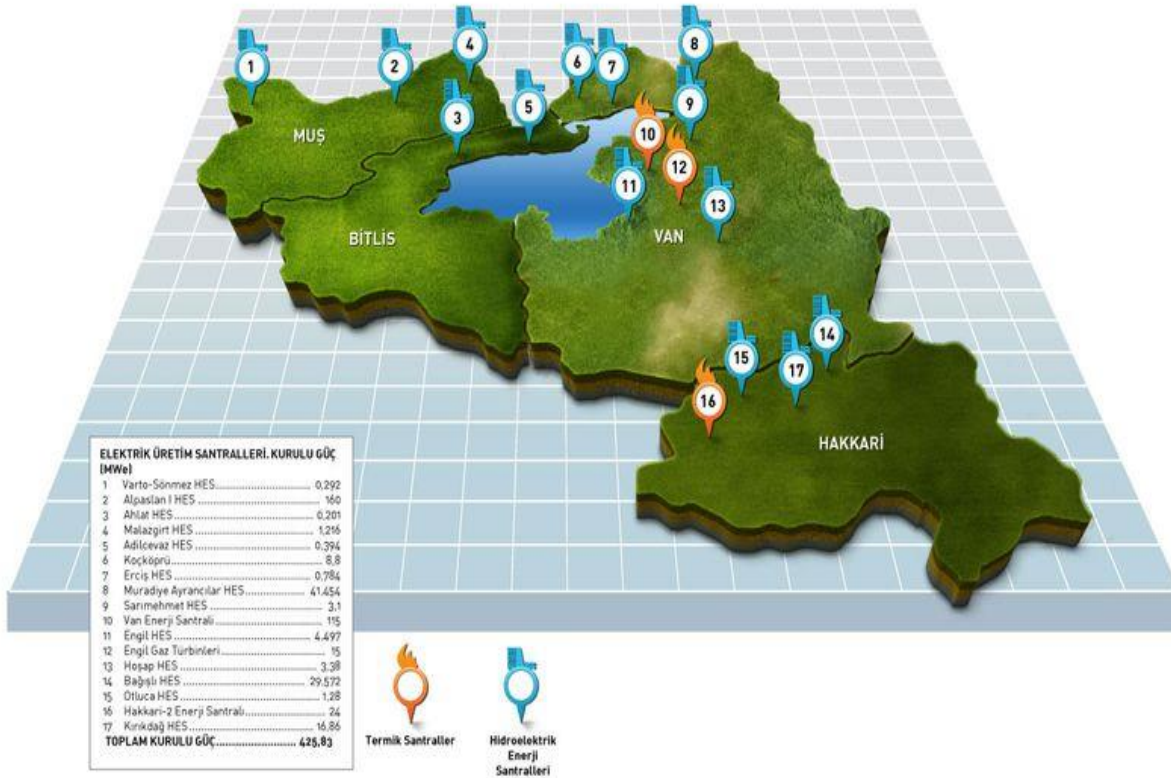
5.2.1 Doğalgaz

İlde doğalgaz kullanımı amacıyla son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar devam etmekte olup şehir merkezinde doğalgaz hatları döşenmektedir. BOTAŞ'a ait Van doğalgaz iletim hattı mevcut olup Van Doğalgaz İşletmesi (VANDAŞ) tarafından dağıtım işlemleri yürütülmektedir. 2008 yılı boyunca 50 km'lik doğalgaz hattı döşenmiş olup yaklaşık 11 yıldır kentte doğalgaz kullanılmaktadır. Kentte doğalgaz aboneleri olan konut sayısı ise 2009 yılında 1.064'tür (Van İli Çevre Durum Raporu, 2011)

5.2.2 Elektrik

Van ilinde bütün yerleşim merkezlerinin elektrik altyapısı bulunmaktadır. Van ilinde 7 adet hidro elektrik santrali (HES) bulunmaktadır. İlde ayrıca elektrik üretimi yapan bir de termik santral bulunmaktadır. Engil Gaz Türbinleri termik santralinin kurulu gücü 15 MW'dır.(AVA)

Harita 21: TRB2 Bölgesi Elektrik Üretim Santralleri

Kaynak: Madencilik ve Enerji MDA

5.2.3 Yenilenebilir Enerji

5.2.3.1 Jeotermal Kaynaklar

Van Gölü çevresi kaplıca kaynaklarının oluşumuna etken faktörler açısından Van-Tatvan fay hattının kuzey ve güney bölümleri iki ayrı özellik göstermektedir. Fay hattının kuzeyinde kalan bölgelerde yakın zamandaki volkanik faaliyetlerin yoğun olmasına bağlı olarak çok sayıda sıcak su kaynağı bulunmaktadır. Fay hattının güneyi ise genel olarak yaşlı jeolojik oluşumlara sahip olmakla birlikte sıcak su kaynağı bakımından fazla zengin değildir. Bunun yanında Van ilinin hemen hemen her bölgesinde maden suları ve

kaplıcalar yer alırken, bu kaynakların birçoğunda tesis yer almamaktadır. Ayrıca ulaşım imkânı olmadığından bahsi geçen bu kaynaklar sadece bölge halkı tarafından kullanılmaktadır.(AVA)

Harita 22: TRB2 Bölgesi Jeotermal Kaynaklar Haritası

Kaynak: MDA

Jeotermal kaynaklardan elektrik üretilmesi için hazne sıcaklığının 200°C ve daha fazla olması gerekmektedir. Günümüzde yeni teknolojilerle birlikte 150°C'ye kadar düşük hazne çıkışlı akışkandan da elektrik üretilmektedir. İkili (binary) çevrim santrallerinde çok daha düşük sıcaklıklarda (80-170 °C) elektrik üretmek mümkündür. Bu sistemlerde kaynama noktaları düşük olan iki akışkan (freon vb.) kullanılarak verim artırılabilir, fakat bu akışkanların maliyetleri yüksektir. Dolayısıyla, Van'da bulunan Zilan jeotermal sahasında elektrik üretim santrali kurulması mümkündür (MDA).

Tablo 51: TRB2 Bölgesi'nde Bulunan Jeotermal Sahalar

	JEOTERMAL ALAN ADI	SICAK SU DOĞAL ÇIKIŞ ADI	DOĞAL ÇIKIŞ		SONDAJ		
			Sıcaklık	Debi (l/s)	Sıcaklık	Debi (l/s)	Potansiyeli
VAN	ERCİŞ-ZİLAN	ZİLAN	34-80	27	80-105	68	13,56
	ÇALDIRAN	AYRANCI	14-60,8	10,5			
	ÖZALP GÜRPINAR BAŞKALE	BUĞULU	37	5			
		ÇAYBAĞI	61	0,1	87	30	6,53
		YURTBAŞI	25	1,5			
		ÇAMLIK	31-37	1,5			
MUŞ	VARTO		25-32	75			
	DERİK	ABDURRAHMANPAŞA	25	0,02			
	KAYNARCA		32	0,2			
BİTLİS	NEMRUT	NEMRUT	46-59,5	ÖLÇÜLEMEDİ			
	GÜROYMAK	ÇUKUR	32-39	22			
	GERMAP		40	0,1			
HAKKÂRİ	SARITAŞ-GÖLEBAKAN		39,2-53,7	0,07			

Kaynak: MDA

Çatak ilçesi sınırları içerisinde jeotermal kaynak bulunmamaktadır.

5.2.3.2 Hidrolik

TRB2 Bölgesi, hidrolik enerjiden elektrik üretme potansiyeli yüksek bir bölgedir. Önemli su kaynakları ise Zap Suyu, Murat Nehri, Engil Çayı, Zilan Deresi ve Karasu Irmağı'dır. Bölgenin toplam enerji potansiyeli 3 654,24 MW yıllık üretim potansiyeli ise 11 968,42 GWh/yıl değerlerindedir. İşletmede olan tesislerimizin yıllık gücü 19,8 MW ve yıllık üretimi 58,7 MWh/yıldır. İşletmede olan enerji amaçlı baraj sayımız henüz 2 tanedir. Bunlar Koçköprü, Zerneke barajlarıdır (MDA => DSİ).

Tablo 52: Van İli Su Kaynakları Potansiyeli

VAN İLİ SU KAYNAKLARI POTANSİYELİ İL ÇIKIŞI TOPLAM ORTALAMA AKIM (hm ³ /yıl)	
Karasu Çayı	150,77
Gevaş Suyu	30,07
Deliçay	104,48
Memedik Deresi	20,81
Güzelsu Deresi	138,6
Zilan Çayı	327,97
Çatak Çayı	1.367,30
Müküs Çayı	480,77
Bendimahi Çayı	301,2
Toplam Yerüstü Su Potansiyeli	2.921,97
Yeraltı Su Potansiyeli	138,69
TOPLAM POTANSİYEL	3.060,66

(DSİ 17. Bölge Müdürlüğü , 2010)

Van ilinde yürürlükte, uygun bulunan ve lisansı iade edilen elektrik piyasası üretim lisansları listesi tabloda verilmiştir.

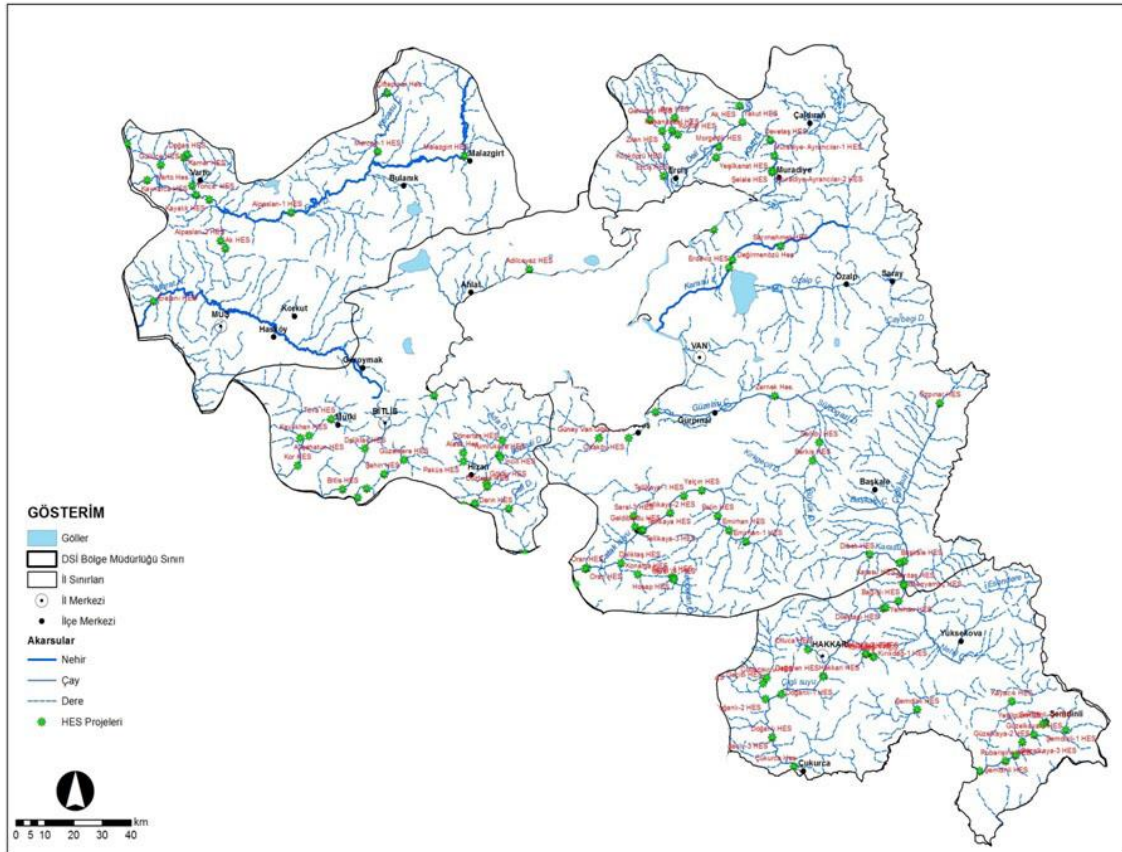
İlçe sınırları içerisinde hiç baraj olmamasına rağmen ilçedeki 2 önemli akarsu olan Karasu ve Memedik çayları su kaynağı potansiyeli olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 53: TRB2 Bölgesi Hidroelektrik Santralleri

TESİSİN BULUNDUĞU İL	İşletmedeki Kapasite (MWe)
VAN	
Sarımehmet HES	3,100
Koçköprü	8,800
Muradiye Ayrancılar HES	41,454
Erciş HES	0,784
Engil HES	1,499
Hoşap HES	3,380

(EPDK , 28.03.2013)

Harita 23: TRB2 Bölgesi'nde Bulunan HES Projeleri

Kaynak: MDA

5.2.3.3 Güneş

TRB2 Bölgesi güneş enerjisinden elektrik üretme potansiyeli yüksek olan bir bölgedir. Aşağıdaki tabloda Türkiye ve TRB2 Bölgesi'nde bulunan iller için günlük ve yıllık olmak üzere ortalama güneşlenme süreleri ve radyasyon değerleri verilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere TRB2 Bölgesi'nde bulunan dört ilin de günlük ortalama radyasyon değerleri Türkiye ortalamasının üzerindedir. Hakkâri, Türkiye'nin en yüksek güneşlenme süresine sahip olan ilidir. Van ili ise Karaman ve Antalya illerinden sonra en yüksek radyasyon değerine ve Hakkâri ilinden sonra en yüksek güneşlenme süresine sahip ilidir.

Güneş enerjisi santrallerinde elektrik üretimini etkileyen faktörler sadece güneşlenme süresi ve radyasyon değerleri değildir. Santralin kurulum yerinin seçimi, maliyet ve güç üretim verimliliği açısından çok önemlidir. Kurulum yeri seçilirken radyasyon değerleri ve güneşlenme süresine ek olarak iklim, rüzgâr hızı, bulutlanma miktarı, gölgelendirme etkisi (etrafta ağaç, bina vb. bulunmaması), arazinin eğimi (eğim olmaması ve güneye eğimli olması), trafo merkezine yakın olması, ulaşılabilir olması vb. gibi faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Rakım arttıkça sisteme gelen radyasyon miktarı artmakta, dolayısıyla sistemin verimi artmaktadır. Ayrıca, su kaynaklarına yakın yerlerde de (deniz, göl vb.) (suyun yansıtma özelliğinden dolayı) sisteme gelen radyasyon miktarı artmaktadır (küresel radyasyon). Tüm bu teknik veriler göz önünde bulundurulduğunda, TRB2 Bölge illeri ve özelde Van ili, GES yatırımları açısından Türkiye'de bir mükemmeliyet merkezidir (MDA).

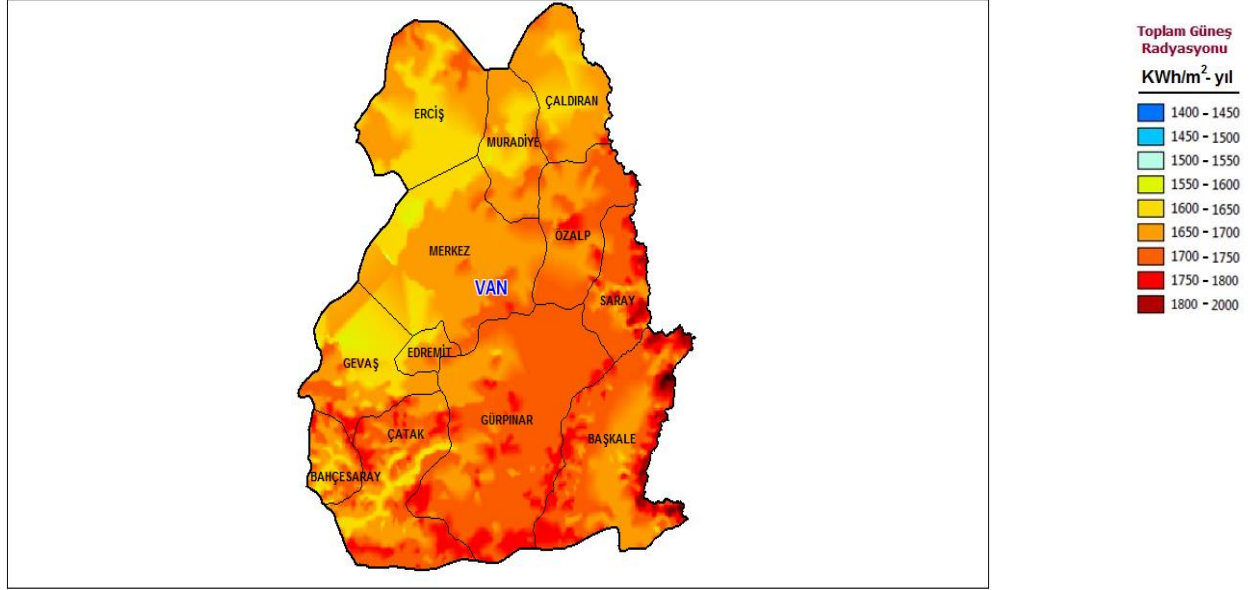
Harita 24: Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

İlçe düzeyinde bakıldığında ise Çatak ilçesinin güneş radyasyon değerinin Van Gölü kenarındaki ilçelere nazaran yüksek değerde olduğu görülmektedir.

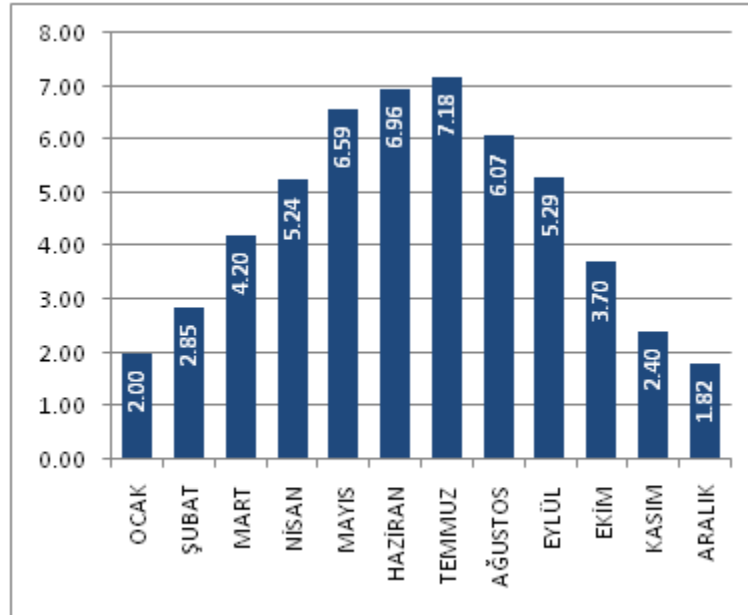
Harita 25: TRB2'de Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü

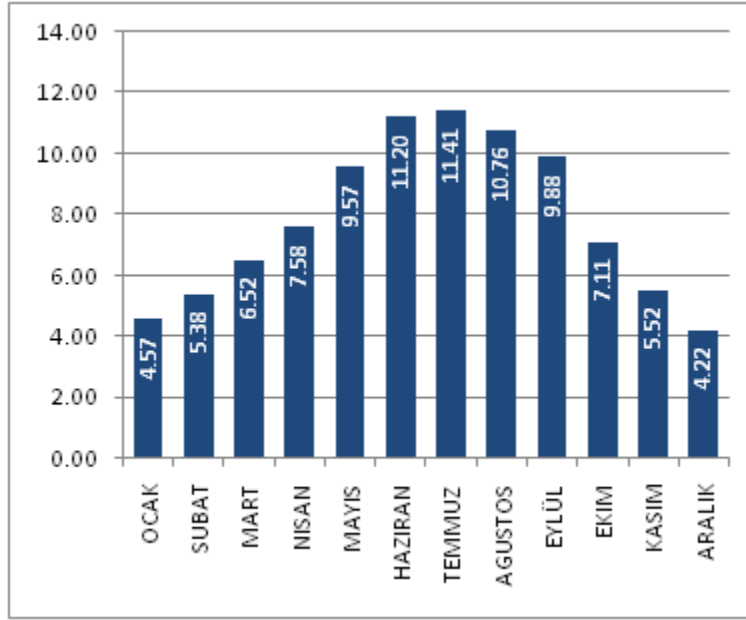
Yukarıdaki haritada Van iline ait koyu ve açık kırmızı alanların yaygın olduğu görülmektedir. Bu tonlarla boyanmış bölgelerde güneş enerjisi global radyasyon değerleri yüksektir. Van ilinin güney bölgesine doğru inildikçe güneş radyasyon değeri artmaktadır.

Grafik 10: Çatak Global Radyasyon Değeri (KWh/m2-gün)

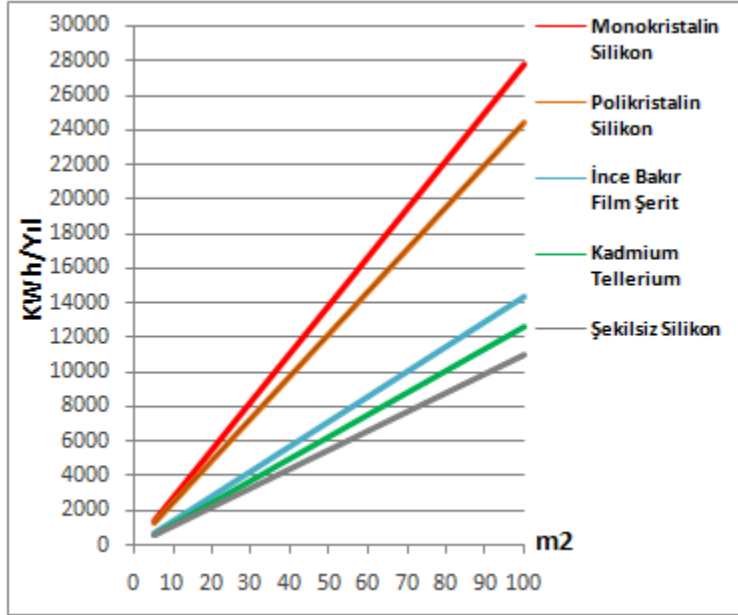
Grafik 10'da gösterilen veriler Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama günlük global radyasyon değerlerini göstermektedir. Global radyasyon değerinin en yüksek olduğu yıl içi süre Temmuz ayına aittir. Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama günlük ısıtım şiddetinin $3,98 \text{ kWh/m}^2\text{-gün}$, yıllık ortalama toplam global radyasyon değerinin ise $1452,7 \text{ kWh/m}^2\text{-yıl}$ ($3,98 \times 365$) olduğu görülmektedir. Bu değerler Van ilinin, Türkiye'de güneş enerjisi global radyasyon değerinin en yüksek olduğu bölge olduğunu göstermektedir.

Grafik 11: Çatak Güneşlenme Süreleri (saat)

Yukarıdaki grafikte Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama güneşlenme süreleri saat süre olarak gösterilmiştir. Güneşlenme süresinin en yüksek olduğu yıl içi süre Temmuz ayına aittir. Çatak ilçesinin aylık bazda ortalama günlük güneşlenme süresinin $7,81 \text{ saat-gün}$, yıllık ortalama toplam güneşlenme süresinin ise $2.850,65 \text{ saat-yıl}$ ($7,81 \times 365$) olduğu görülmektedir. Bu değerler Çatak'ın güneşlenme süresi bakımından Türkiye ortalamasının çok üzerinde bir değere sahip olduğunu göstermektedir.

Grafik 12: Çatak PV Tipi-Alan-Üretilebilecek Enerji (Kwh-Yıl)

Güneş enerjisi yatırımlarında elde edilecek fayda, kullanılacak teknolojiye göre değişkenlik göstermekle birlikte, ülkemiz koşullarında fotovoltaik teknolojinin halen yaygın olarak kullanıldığı ve gelecek dönemde santral projelerinde de yaygın olarak kullanılacağı öngörülmektedir. Grafik 12’de farklı fotovoltaik teknolojilerine göre elde edilecek yıllık enerji miktarlarının ilçe ortalamaları gösterilmiştir. Grafikte görüldüğü gibi Çatak’ta en etkin fotovoltaik teknolojisi “Monokristalin Silikon” teknolojisidir ve bu teknoloji ile elde edilebilecek enerji miktarı 28.000 kWh/yıl’a yaklaşmaktadır.

6 Sonuç ve Değerlendirme

Tarım ve hayvancılık ve Turizmin ön planda olduğu Çatak İlçemiz özellikle gelecek açısından Van ili ekonomisinin sürdürülebilir gelişimi açısından stratejik bir konuma sahiptir.

Çatak İlçesinin Potansiyel Alanları

Çatak ilçemiz Tarım, Su Ürünleri ve Eko Turizm sektöründe önemli bir potansiyele sahiptir. Bunun yanı sıra Van-Çatak-Şırnak-Habur karayolunun tamamlanması durumunda önemli bir ticaret merkezi olabilecek konumdadır.

Çatak İlçesinde Öne çıkan Sektörler

Çatak ilçemiz Tarım ve Hayvancılık ile Turizm sektörlerinde ön plana çıkmaktadır

Çatak İlçesi 2023 Vizyonu:

“Van İli Ceviz Yetiştiriciliği, Arıcılık, Spor Turizmi, Doğa Turizmi, Gelişim Koridoru Olmak”

Çatak ilçesi için Hedefler

- Tarımsal üretimdeki rekabet gücünün artırılması
- Tarımda Kaynakların Etkin Kullanılması
- Turizm Gelirlerinin Sürdürülebilir bir şekilde artırılması

Çatak İlçesinin Önemli Projeleri

- Van-Çatak-Habur Karayolu projesi hayata geçirilmesi,
- Dağ, yayla, vadi gibi doğal güzelliklerin yanı sıra birçok habitata ve endemik türlere ev sahipliği yapan ilçemiz, bu açıdan doğa turizmi gelişim koridoru ilan edilmesi,
- Rafting, kayak, trekking gibi sporlar ile İlçenin turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi,
- Kamping alanları oluşturularak çadır ve karavan turizminin de geliştirilmesi,
- Alabalık üretimi desteklenmesi,
- "Kanisipi Ceviz, Bal, Alabalık, Doğa Festivali" her yıl düzenli olarak desteklenmesi,
- Çatak İlçemizin verimli ve ölçek ekonomiye geçmesine yönelik ceviz yetiştiriciliğine odaklanması ve ceviz üretimini artırması sağlanması,
- Ceviz üretiminde iyi bir işbirliği ve örgütlenme ile ürünün toplanması, depolanması, ambalajlanması, paketlenmesi, işlenmesi, nakliyesi vb. aşamaların iyileştirilmesi ve bu altyapıların geliştirilmesi,
- Ceviz yetiştiriciliği, bölgedeki ve kırsal kesimlerdeki ceviz oymacılığı vb. el sanatlarının gelişmesi, buradaki kişilere istihdam sağlanması, bu ürünlerin turizm vb. sektörlerde kullanılmasının sağlanması,
- Ayrıca iklimsel ve coğrafi özelliklere uygun bitkilerin araştırılması ve pilot uygulamalarının yapılması,
- Çatak ilçesi Bahçesaray ilçesi ile birlikte Van ilinde arıcılığın merkezi olarak geliştirilmesi, ve arıcılık faaliyetleri bu bölgede yoğunlaştırılması
- Mevcut kovan sayısının artırılması amacıyla bölgede arı kovanı üretimi yapılacak işletmelerin kurulması,
- Çatak İlçemizde yoğunlaşan eşsiz doğal yapıyı ve endemik florayı tehdit edici yapılaşma ile kirliliğe neden olabilecek diğer faktörler engellenmesi,
- Depolama, ambalajlama, paketlenme ve işleme olmak üzere destekleyici hizmet ve tesislerin yapılması ve geliştirilmesi,
- Hastalıklar ile mücadele bakımından veterinerlik hizmetleri geliştirilmesi,
- Bölgeye adaptasyon sağlayan arı ırkının belirlenmesi ve geliştirilmesi, diğer bölgelerdeki yerli ve yabancı arı ırkları ile melezleme çalışmalarının yapılarak kraliçe arı üretilmesi vb. eylemler uygulanması,
- Temeli bal üretimine dayanan arıcılıkta çeşitlendirmeye gidilecek ve balmumu, arı sütü, propolis gibi diğer arıcılık ürünlerinin üretilmesi teşvik edilmesi,
- Yerli ve yabancı arı ırkları ile melezleme çalışmaları yapılarak kraliçe arı üretilmesi çalışmaları teşvik edilmesi,